

PIIKKILÄN KARTANO – PAIKKA ILMAN AIKAA
Kerrottu ja koettu paikka suvun kehyskertomuksena

Pro gradu -tutkielma
Helsingin yliopisto
Kulttuurien osasto
Folkloristiikka
Petteri Sorjonen
Huhtikuu 2019

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department Kulttuurien osasto
Tekijä/Författare – Author Petteri Sorjonen		
Työn nimi / Arbetets titel – Title Piikkilän kartano – paikka ilman aikaa. Kerrottu ja koettu paikka suvun kehyskertomuksena		
Oppiaine /Läroämne – Subject Folkloristiikka		
Työn laji/Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika/Datum – Month and year Huhtikuu 2019	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 91
Tiivistelmä/Referat – Abstract <p>Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen, millaisin tavoin Piikkilän kartanosta puhutaan ja kerrotaan kartanoa 1960-80 -luvuilla käyttäneiden ihmisten parissa. Havainnoin, missä määrin yhteisön sisällä tuotetut ja ylläpidetyt narratiivit vahvistavat tunnistamaani kollektiivista representaatiota paikasta. Lisäksi tarkastelen, millaisin tavoin paikan, suvun ja perheyhteyden käsitteet limittyvät Piikkilän yhteisöllisessä vuorovaikutuksessa ja paikassa ylläpidetyissä narratiiveissa.</p> <p>Tutkielmaa varten olen haastatellut yhteensä yhtätoista Piikkilää eri aikoina käyttänyttä henkilöä. Tekemiäni haastatteluja erittelen diskurssianalyysiä hyödyntäen. Nostan aineistosta esiin yhteensä viisi erilaista keskeisenä pitämäni diskurssia, jotka olen jakanut kahteen yläluokan sen perusteella, millaiseen diskursiiviseen kokonaisuuteen ne kiinnittyvät. Samalla peilaan tekemiäni tulkintoja paikan ja tilan aikaisempaan tutkimukseen ja käsitteistöön.</p> <p>Ensimmäinen yläluku ja kokonaisuus koostuu Piikkilän tapoja, arvoja ja normeja järjestävistä diskursseista. Tarkastelen kerronnasta tunnistamani pysyvyydiskursseja sekä pysyvyyden ja jatkuvuuden merkitysten roolia statuksellisen ja symbolisen yhteisyyden syntymisessä. Lisäksi havainnoin yhteisössä tuotettuja käsityksiä sen suhteen, mikä oli sallittua paikassa ja mikä ei, sekä niiden välityksellä heijastuvia käsityksiä kunnollisesta, oikeanlaisesta ja tarkoituksenmukaisesta Piikkilästä. Viimeisenä erittelen vielä paikan saamia, sille annettuja ja siellä koettuja erilaisia rajoja ja rajallisuuksia ja näiden rajallisuuksien suhdetta omaksumisiin spatiaaliin identiteetteihin.</p> <p>Toinen yläluku ja kokonaisuus keskittyy kerronnasta tunnistamiini paikkaan kiinnittymisen diskursseihin. Nämä diskurssit olen järjestänyt kahteen alakokonaisuuteen sen perusteella, tuottavatko kertojat kiinnittymisen kokemusta ensisijaisesti suhteessa luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön vai henkiseen, yhteisölliseen tilaan. Kiinnitymisdiskurssien yhteydessä nostan esiin myös tunnistamani Piikkilän kollektiivisen narratiivin yhteydessä vuorottelevat kertojapositionit: idealisoivan kertojaposition ja kriittisen kertojaposition. Kertojapositionien yhteydessä nostan kiinnittymisdiskurssien vastapainona esiin myös paikasta etääntymisen äänenpainoja.</p> <p>Tutkimuksen keskeisinä johtopäätöksinä tuon esiin Piikkilän tapojen, arvojen ja normien sekä yhteisön sisäisten narratiivien merkityksellisyyden kollektiivisen paikkatietoisuuden syntymisessä. Tätä normistoa ja kerrontaa määrittää vahvasti yhteisön eksklusiivisuus. Kollektiivisen paikkatietoisuuden syntymisessä on keskeistä paikan ja sitä käyttävän yhteisön tarkkarajaisuus ja palautuminen sukuun yhteisenä nimittäjänä. Näitä rajoja myös jatkuvasti tuotetaan yhteisön sisällä ”me vastaan muut” -tyyppisillä vastakkainasetteluilla. Huomioin myös paikan saamien ja sille annettujen henkilökohtaisten merkitysten aseman kollektiivisen paikkatietoisuuden omaksumisessa. Paikasta tuotettu kollektiivinen representaatio saa alkunsa paikan kokemisesta tärkeänä sen sisältämien esteettisten, toiminnallisten, historiallisten ja sosiaalisten elementtien vaikutuksesta. Nostan myös esiin, ettei kollektiivisen paikkarepresentaation omaksuminen ole ongelmaton, vaan kollektiivisesti tuotetusta Piikkilästä käydään jatkuvaa neuvottelua. Tullessaan paikan käyttäjien viralliseksi, jaetuksi identiteetiksi paikasta kollektiivinen Piikkilä-representaatio väistämättä johtaa toisten narratiivien ja paikallisten identiteettien hylkäämiseen.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Paikat, yhteisöt, sukuyhteisöt, kartanot		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, E-thesis -tietokanta		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	4
2.	TEOREETTINEN VIIITEKEHYS	8
2.1	Diskurssianalyysi	8
2.2	Paikka ja tila	10
3.	MENETELMÄT JA AINEISTO	12
3.1	Aineisto sekä keruu- ja analyysimenetelmät	12
3.2	Lähdekritiikki ja tutkimuseettiset kysymykset	14
4.	TAVAT, ARVOT JA NORMIT KERRONNASSA	17
4.1	Pysyvyysdiskurssit	18
4.2	Sallitun ja ei-sallitun -diskurssit	30
4.3	Rajojen diskurssit	41
4.3.1	Kulttuurinen tila erottajana ja yhdistäjänä	45
4.3.2	Rajat yhteisön sisällä	50
5.	PAIKKAAN KIINNITTYMINEN PUHEESSA	57
5.1	Fyysiseen, rakennettuun ja luonnonympäristöön kiinnittymisen diskurssit	61
5.2	Henkiseen, yhteisölliseen tilaan kiinnittymisen diskurssit	72
6.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	81

LÄHDELUETTELO

LIITTEET

1. Johdanto

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen eritellyt Etelä-Savossa Juvan kunnassa sijaitsevaa Piikkilän kartanoa ja niitä tapoja, joilla siitä kerrotaan ja puhutaan kartanoa 1960-80 -luvuilla käyttäneiden ihmisten parissa. Mielenkiintoni kohteena ovat erityisesti kollektiiviset, latautuneet paikkakäsitykset ja ne tekijät, jotka tuottivat tämänkaltaista jaettua ymmärrystä paikan merkityksestä ja olemuksesta.

Historialliselta taustaltaan Piikkilä on vanha rustholli. Siellä harjoitettiin ajanmukaista maataloustoimintaa aina 1960-luvulle. Maataloudellinen merkitys alkoi kuitenkin vähitellen pudota jo aiemmin tilan siirryttyä Paunosen suvulta Paunosen perikunnalle (Wirilander 2019). Tiluksia ei enää tämän jälkeen jaettu, vaan kartanon omistivat perintöosuksiensa mukaisesti kaikki rintaperilliset. Tilan taloudellisen hyödyntämisen rinnalle tulivat huvi- ja lomakäyttö. Vaikka maanviljely ja karjatalous jatkuivat vielä useamman vuosikymmenen, toiminta oli pikemminkin harrastuksenomaista kuin elikeinonharjoittamista. 1960-luvun lopulle tultaessa kartano oli jo pitkälti menettänyt maataloudellisen merkityksensä, ja sitä käytettiin ensisijaisesti lomailutarkoituksessa suvun kesäviettopaikkana.

Tässä käyttötarkoituksessa kartano saa ja sille annetaan kerronnassa vaihtelevia ja usein voimakkaan tunnepitoisia merkityksiä. Piikkilä on suvun paikka ja se on sukulaisuusuhdeiden paikka. 1960- ja 70-luvuilla suvun kasvaessa kartanon alueella saattoi parhaimmillaan viettää kesää jopa neljäkymmentä ihmistä samaan aikaan. Toisaalta se on kesän ja lomailun paikka. Kuvailussa Piikkilän tapahtumista ja ympäristöstä toistuu kesäinen, monesti paratiisinomainen kuvasto. Se on lapsuuden ja nostalgian paikka. Se on identiteettien paikka ja juurtumisen paikka parisataavuotisine taustoineen saman suvun hallussa. Samaan aikaan se voi kuitenkin olla myös negatiivisten miellehtymien paikka, kuten salailun ja vaiettujen asioiden paikka. Paikkaan voi kytkeytyä riitoja ja pettymyksiä; kartanon tapakulttuuriin kuuluneet tavat ja arvot saatetaan kokea yhteisen ja yhteenkokoavan lisäksi myös rajoittavina ja vanhentuneina.

Piikkilä kokosi yhteen ryhmän sukulaisia, jotka saattoivat olla keskenään hyvinkin kaukaista sukua. Tätä koskien aineistossa tunnistetaan usein eksplisiittisesti kartanon erityisyys ja erikoislaatuisuus paikkana. On kiehtovaa pohtia, millaisella tavalla paikka on muovannut kartanoa käyttäneiden ihmisten käsitystä siitä suvusta tai joukosta sukulaisia, joka kartanossa oleskelivat, niin kutsutusta "Piikkilän perheestä". Kuvatun kaltaiseen yhteisasumiseen on luontevaa liittää yhteisöllisyys ja paikkaan sisällytetty yhteisöllinen merkitys erityisesti, kun asukkaat ovat

keskenään sukua.

Kaikki tutkimusta varten haastatteleman ihmiset liittävät Piikkilään väkeviä yhteisöllisiä mielikuvia. Toisinpäin, on kiehtovaa puntaroida, kuinka paikkaan yhdistetyt ihmiset ja näiden ihmisten muodostama yhteisö muovasivat ihmisten ymmärrystä sen suhteen, millainen on itse paikka. Kertajat yhdistävät Piikkilään yhteisen kokemuksen tilasta, sen luonteesta, sisällöstä ja arvosta. Henkilökohtaiset narratiivit ja paikalle annetut ja sen saamat moninaiset merkitykset eivät kuitenkaan kaikissa tapauksissa tue Piikkilän kollektiivisesti tuotetuille valtanarratiiveille tunnuksenomaista yhteisöllisyyttä. Kokemukset paikasta sekä kertojien henkilökohtaiset siteet ja suhteet paikkaan ovat laajempia kuin idealisoitu kuva Piikkilästä ja toisinaan melko selkeästikin ristiriidassa sen kanssa.

Aineistoa läpikäydessäni minua kiehtoivat kuitenkin kokemuksiin kytkeytyvä yhteinen ymmärrys paikan merkityksestä. Siinä missä kertojan henkilökohtainen todellisuus paikasta saattoi erota paljonkin virallisesta Piikkilä-narratiivista, kaikilla haastateltavilla oli eräänlainen kollektiivinen idea paikan luonteesta – representaatio siitä, mitä Piikkilän olisi pitänyt olla silloinkin, kun se ei sitä todellisuudessa ollut (vrt. Knuuttila 2006: 9). Tämänkaltaista kielenkäyttöä tarkasteltaessa todellisuutta ei siis oleteta kielen kuvaksi, vaan representaation käsitteellä lähestytään kielekäytön alla vaikuttavaa sosiaalista todellisuutta (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999: 17-35, Tieteen termipankki 17.01.2019: Filosofia:representaatio.).

Tästä yhteisestä, latautuneesta ja kiteytyneestä ideasta ja käsityksestä paikasta, käytän käsitettä idealisoitu representaatio. Tämän idean kertoja voi joko mieltää vastaavan hänen omaa henkilökohtaista käsitystään paikasta tai ei, mutta henkilökohtaisesta näkemyksestään huolimatta hän tunnistaa yhteisöllisesti tuotetun representaation osana Piikkilän todellisuutta. Termillä idealisoitu en siis esitä, että kollektiivisesti latautuneet kokemukset olisivat henkilökohtaisella tasolla vähemmän tosia, aitoja tai todellisia, vaan lähestyn sillä laajempaa jaettua kokemusta paikasta, jota tuotetaan korostamalla tiettyjä asioita ja toisaalta jättämällä jotain pois. Latautunut, kollektiivinen kokemus paikan olemuksesta heijastuu kaikkeen kerrontaan ja suuntaa tutkimuksellisen mielenkiinnon nimenomaan yhteisöön näiden jaettujen kollektiivisten käsitysten takana. Millaisten tekijöiden ympärille nämä käsitykset muodostuivat? Kuinka niitä tuotettiin ja jaettiin? Missä määrin kuvaamani kaltainen kollektiivinen käsitys paikan tarkoituksesta ylipäänsä oli todellinen? Tässä pro gradu -tutkielmassa haluan perehtyä juuri näihin kysymyksiin.

Näiden kollektiivisten käsitysten ja niiden kautta rakentuvien representaatioiden erittelyä varten tarkastelen aineistoa kolmen eri diskurssiivisen kokonaisuuden kautta, jotka ilmenevät

aineistossa narratiiveina:

- 1) Ensimmäisenä käsittelen kerronnasta tunnistamiani tapoja, arvoja ja käyttäytymismalleja sekä näiden elementtien ympärille tuotettuja narratiiveja. Kiinnostavaa on, millä tavoin ja missä määrin näiden arvojen ja normien kautta rakentuvat käsitykset toimivat yhteisön ja yhteisyyden kokemuksen synnyttäjinä ja säätelijöinä. Yhtäläillä keskeistä on myös, kuinka nämä merkitykset koetaan kertojien itsensä taholta ja millaista sosiaalista todellisuutta ne täten heijastavat ja luovat.
- 2) Toisena tarkastelen fyysisen ympäristön ja tilan kokemisen ja tilaan kiinnittymisen narratiiveja.
- 3) Viimeisenä erittelen vielä narratiiveja, jotka käsittelevät yhteisön ja yhteisöllisyyden kokemista henkilökohtaisella tasolla ja Piikkilän henkiseen todellisuuteen kiinnittymistä. Pyrin kiinnittämään erityistä huomiota siihen, kuinka haastateltavat itse neuvottelevat ja määrittelevät paikkasuhdettaan kerronnan keinoin. Kerrontaan ja informanttien haastattelutilanteessa omaksumiin positioihin kannattaa kiinnittää huomiota, koska ne avaavat paikan asemaa suvun identiteetin muodostuksessa ja toisaalta näihin identiteettiprosesseihin liittyviä jännitteitä.

Haastatteluja tehdessäni panin merkille, että useiden haastateltavien kohdalla kerronnassa toistui säännöllisin väliajoin kahden vastakohtaisen diskurssin ja position keskustelu ja vuorottelu. Tämänkaltaisen neuvottelu heijastelee Piikkilälle annettuja moninaisia ja toisinaan ristiriitaisia merkityksiä ja henkilökohtaisen paikkakokemuksen eroamista idealisoidusta, yhteisesti tunnistetusta paikkakokemuksesta. Toisaalta kertoja tunnistaa kuvaamani kaltaisen kollektiivisen näkemyksen Piikkilästä kesäparatiisina, jota hän itse ylläpitää tuomalla esille Piikkilän ihanteenomaisia piirteitä, sen paratiisinomaiseksi koetun fyysisen ympäristön ja tiiviiksi, turvalliseksi ja läheiseksi koetun yhteisön. Tämä positio omaksutaan pikemminkin tietoisesti kuin tiedostamatta ja se kertoo osaltaan paikan latautuneisuudesta tunnetasolla ja paikkaan kytkeytyvien kokemusten voimakkuudesta.

Seuraavassa vaiheessa informantti saattaa kuitenkin jo omaksua monella tapaa vastakkaisen position. Hän etäännyttää itsensä idealisoidusta paikkakäsityksestä ja tarkastelee sitä kriittisesti. Tämä kriittinen tarkastelu voi olla luonteeltaan kevyen itseironista tai hän voi suoraan tuoda esiin konflikteja ja ristiriitoja, jotka osoittavat, ettei kartanon todellisuus ollut aina niin ruusuinen kuin päällepäin annettiin ymmärtää. Edelleen hänellä on kuitenkin kollektiivinen idea paikasta, joka määrittelee mitä paikka on ja ennen kaikkea millainen sen tulisi olla.

Nimeämieni diskursiivisten kokonaisuuksien, jotka muodostuvat kertojien tuottamista narratiiveista, lähestyn aineistoa vielä kahden erilaisen paikkasuhdetta määrittävän kertojaposition kautta: idealisoivan kertojaposition ja kriittisen kertojaposition. Positioilla viitataan kertojan

paikkakohtaan omaksumiin asenteihin, jotka säätelevät, kuinka hän asettuu suhteessa tunnistamiini Piikkilän valta- ja vastanarratiiveihin. Tämänkaltaista kertoo ja hänen toimintaansa kohtaan suuntautuvan tarkastelun kautta toivon voivani tarkastella vielä tarkemmin kollektiivisesti tuotettua ideaa paikasta: kuinka idealisoivaa Piikkilä-narratiivia ja toisaalta kriittistä Piikkilä-narratiivia tuotetaan puheen keinoin ja kuinka ne asettuvat suhteessa muuhun kerrontaan? Tekemäni havainnot ja johtopäätökset suhteutan, paitsi diskurssianalyysin teoriaan, lisäksi aiempaan paikasta ja tilasta tehtyyn tutkimukseen. Tätä kautta yritän hahmottaa millaisia paikkasuhteita Piikkilän aktiivinen käyttäjäkunta kartanoa kohtaan muodosti.

Piikkilän kartanona tunnettu talo on vanha itäsuomalainen ratsutila Poikolan kylässä, Juvan kirkonkylän kupeessa. Talon historia alkaa 1600-luvulta. Alunperin Piikkilän omisti Piikin suku, jolta se sai myös nimensä. 1790-luvulla talo siirtyi Petander-suvulle, ja 1800-luvun alussa maanmittausinsinööri Poppiukselle (Wirilander 2019). 1820-luvulta lähtien tila on kuulunut Paunosen suvulle ja myöhemmin 1926 Paunosen perikunnalle. Kirjoitushetkellä kartano on edelleen Paunosen perikunnan omistuksessa.

Pihapiiri koostuu useista eri-ikäisistä rakennuksista. Klassisistinen, hirsinen päärakennus on vuodelta 1839. Siipirakennukset reunustavat päärakennusta molemminpuolin. Niihin lukeutuvat aitta ja liiteri sekä hirsinen poikkipäädylly varustettu väentupa. Kaikki rakennukset ovat majoituskäytössä ja mahdollistaneet suurenkin ihmisjoukon samanaikaisen majoittamisen. Usein tiettyä rakennusta käytti sama sukuhaara vuodesta toiseen, vaikka järjestelyt joustivat tarpeen vaatiessa.

Edellä mainittujen lisäksi rakennuskanta käsittää vielä kivisen navetan, joka on rakennettu vuonna 1865 ja korjattu 1911. Muistelupuheessa erityisen väkeviksi paikoiksi nostetaan ranta sekä sinne johtava parinsadan metrin mittainen puistopolku, jonka varrella on Mökkösenä tunnettu asuinkäyttöön muutettu vanha kanala sekä savusauna. Hieman syrjässä seisoo vastikään kunnostettu rantasuojia. Molemmat rakennukset ovat majoituskäytössä. Aikoinaan Mökkösen kupeessa kohosi kivinen talli, mutta se paloi 1970-luvulla. Tallin palo oli Piikkilän historiassa merkittävä tapahtuma ja voimakas tarina, eräänlainen kollektiivisesti jaettu lujittava kokemus. Myöhemmin talli on rakennettu uudelleen.

Jukajärvi, joka Piikkilän aluetta etelässä rajaa, on rannasta hyvin matala. Syvempään veteen johtaa pitkä laituri. Aikoinaan töyrästä reunusti hiekkaranta, mutta hiekka jäi veden alle järven täytön yhteydessä 1960-luvulla. Laiturin yhteydessä on rantasauna, joka rakennettiin 1970-luvulla.

Kaikkiaan Piikkilän rakennuksiin on tehty hyvin vähän muutoksia. Päärakennus on kalustusta myöten lähellä 1900-luvun alun asua. Muuttumaton ulkoasu on silmiinpistävä erityisesti pääsalissa, jossa tilaa hallitsevat klassisistinen sohva tuoleineen, flyygeli sekä seinillä roikkuvat muotokuvat. Sähköt tulivat päärakennukseen jo hyvissä ajoin, mutta modernia esineistöä rakennuksesta voi löytää korkeintaan takahuoneista. Muitakin nykyaikaisia mukavuuksia puuttuu. Piikkilässä ei ole sisävesiä, vaikka päärakennuksen keittiössä on juokseva vesi. Väentuvan yhteydessä on suuri ulkokuusi, jossa on neljä reikää. Rei'illä oli omat nimet: Karhula, Sutela, Kettula ja Jänölä.

Antiikkista vaikutelmaa korostaa myös korjaustöiden vähyys. Rakennuksia ei ole peruskorjattu tai maalattu, joten ne ovat siinäkin mielessä lähellä alkuperäistä. Lomanviettopaikaksi Piikkilä oli siis fyysiseltä ympäristöltään monessa mielessä epätyypillinen, vaikka se soveltui hyvin käyttötarkoitukseensa. Fyysisessä ympäristössä yhdistyivät herraskaisemmat yksityiskohdat ja toisaalta perinteinen maatalon henki. Vaikka kartanon olosuhteet ovat edelleen nykypäivänä monella tapaa alkeelliset, mukavuuksia enemmän merkitsivät kaunis miljöö ja paikkaan liittyvä yhteisö.

2. Teoreettinen viitekehys

2.1 Diskurssianalyysi

Kielen käytössä on kyse prosessista, joka merkityksellistää ja samalla järjestää, rakentaa ja muokkaa sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Käyttäessämme kieltä me toisin sanoen konstruoinme eli merkityksellistämme kohteet, joista puhumme tai kirjoitamme. Ajatus kielen käytön konstruktiivisesta luonteesta kytkeytyy kielen jäsentämiseen sosiaalisesti jaettuina merkityssysteemeinä. Merkityssysteemillä tarkoitetaan merkitysten tapaa muodostua nimenomaan suhteessa ja erotuksena toisiin merkityksiin. On olennaista havaita, että merkityssysteemit eivät ole sattumanvaraisia yksittäisen ihmisen keksimiä tai kehittämiä tapoja hahmottaa maailma, vaan muodostuvat osana erilaisia sosiaalisia käytäntöjä (Jokinen & Juhila & Suoninen 1993: 17).

Diskurssianalyysi ymmärretään väljänä teoreettisena viitekehysenä, joka rakentuu kielen tarkastelun erilaisista painopisteistä. Erotuksena selkeärajaiseen ja tarkasti määriteltyyn tutkimusmenetelmään diskurssianalyysi sallii erilaisia painotuksia ja menetelmällisiä sovelluksia.

Tutkimustyöskentelyn kannalta olennaista on hahmottaa ne teoreettiset lähtökohtaoletukset, joiden ympärille viitekehyksen ymmärretään muodostuvan. Käytännössä kaiken keskipiste on ymmärrys kielen käytön sosiaalista todellisuutta ja seurauksia tuottavasta luonteesta sekä merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta. Näin diskurssianalyysillä voidaan tutkia sosiaalisia käytäntöjä niiltä osin kuin analyysissä todellisuus jäsennetään jatkuvasti rakentuvana – olemassaolevia käsitteellistämisen tapoja uusintavana, mutta myös niitä muuntavana – prosessina (Jokinen & Juhila & Suoninen 1993: 18–22). Tässä tutkielmassa nämä sosiaaliset käytännöt ovat sekä edellä mainittuja narratiiveja että tapoja käyttää ja elää kartanon tilaa osana sen yhteisöä.

Diskurssianalyysi on mielekäs viitekehys omaan paikkaan ja paikkasuhteisiin suuntautuvaan tutkimukseeni, koska sosiaalisten käytäntöjen kautta päästään kiinni paikan sosiaaliseen todellisuuteen; niihin moninaisiin rinnakkaisiin todellisuuksiin, joita puheen keinoin tuotetaan. Jokinen & Juhila & Suoninen kirjoittavat teoksessa *Diskurssianalyysin aakkoset* ajatuksen konstruktivisista merkityssysteemeistä sisältävän loogisesti ei-heijastavuuden idean, jonka mukaan kieltä tai kielen käyttöä ei oleteta todellisuuden kuvaksi. En siis yritä eritellä ja luoda ideaa jonkinlaisesta konkreettisesta ja absoluuttisesta todellisuudesta, johon paikan haluttaisiin purkautuvan, vaan tunnistan, tuon esiin ja vertailen niitä koettuja henkilökohtaisia todellisuuksia, jonka kautta muodostuvan kehyksen läpi paikkaa katsotaan, ja se ymmärretään vaihtelevin ja toisinaan vastakohtaisin tavoin.

Diskursseja nimetessäni ja tunnistaessani minua kiinnostavat erityisesti diskurssien keskinäiset hierarkiat sekä suhde toisiinsa. Erotan aineistosta kaksi keskeistä vastakkaista diskurssia ja merkityssysteemien kirjoja, idealisoidun Piikkilä-diskurssin ja skeptisen Piikkilä-diskurssin, joita molempia tuotetaan puheessa kirjavin tavoin. Haastateltavat voivat ottaa tutkimuskohteeseen nähden selkeästi toista diskursiivista todellisuutta rakentavan kannan, mutta useammin he käyvät eräänlaista diskurssien välistä vuoropuhelua. Tulkinnessa korostuu merkityssysteemien interdiskursiivisuus. Informantit voivat käydä tätä vuoropuhelua eksplisiittisesti, mutta tavallisesti paikan diskursiivinen todellisuus tuotetaan implisiittisesti. Samassa teemahaastattelun aihekatkelmassa informantti voi ensin tuottaa sekä jaetun idealisoidun Piikkilän todellisuutta, että heti perään inhorealistic Piikkilän todellisuutta. Diskurssit, joilla jompaa kumpaa todellisuutta tiettyssä kontekstissa tuotetaan, eivät kuitenkaan enää toisessa kontekstissa välttämättä tuotakaan samanlaista käsitystä paikasta. Esimerkiksi sukupolvien välisen jatkumon diskurssia ei voi suoraan asettaa hierarkiseen suhteeseen idealisoidun Piikkilä-diskurssin kanssa, koska sillä ei kaikissa konteksteissa tuoteta idealisoidun Piikkilä-diskurssin todellisuutta paikasta.

Tutkimuksen rakenteen ja selkeyden kannalta parhaimpana ratkaisuna pidänkin siis niiden diskurssien nimeämistä, jotka perustelluimmin aineistosta esiin nousevat, ja näiden diskurssien analysoimista suhteessa Piikkilän idealisoituun todellisuuteen sen sijaan, että yrittäisin suoraan nimetä aineistosta jompaa kumpaa diskurssia tukevia merkityssisältöjä ja välittömästi asettaa nämä diskurssit hierarkiseen suhteeseen. Tällä tavoin katson myös, että tulkintani ja ymmärrykseni kartanoon kytkeytyvistä käsityksistä, ajatuksista ja mielikuvista ovat helpommin argumentoitavissa.

2.2 Paikka ja tila

Tutkimuksen kohteen ollessa paikka sekä paikkaan liitetyt mielikuvat, käsitykset ja tuntemukset keskeiseksi teoreettiseksi viitekehykseksi on luontevaa ottaa paikan aiempi tutkimus. Seppo Knuuttila (2006: 7–10) kuvaa teoksessa *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu* paikkaa kaleidoskooppiseksi kuvaksi, jossa merkityksiä heijastavien sirujen määrä on pysyvä, mutta ne sijoittuvat suhteessa toisiinsa lukemattomin eri tavoin. Tarkasteltavasta kohteesta on siis erotettavissa hyvinkin monenlaisia tasoja paikkaan nivoutuvista käsityksistä paikan fyysiseen sijaintiin. Tutkimuksessa sitä on mahdollista lähestyä monenlaisista kulmista. Erilaisia paikalle annettuja tai siihen muulla tavoin kytkeytyviä merkityksiä painottamalla sama paikka voi tutkimuksessa näyttää verrattain toisenlaiselta.

Samaan aikaan paikan ja tilan tutkimus on muuttunut. Käsitykset paikasta ovat monipuolistuneet ja paikkaa on alettu tulkita myös tapahtumana tai prosessina. Perinteisen pysyvyyttä ja kuuluvuutta edustavan paikan rinnalle on syntynyt ajatus liikkeessä olevasta paikasta. Tällaista uutta paikan tulkintaa ja ymmärtämistä on ruokkinut liikkuvuutta ja muutosta korostava retoriikka. Näin paikan käsite on liikkunut yhä lähemmäs tilan käsitettä, joka perinteisesti on mielletty liikkeenä ja abstraktiutena vastakohtana paikan pysähtyneisyydelle. (Kymäläinen 2006: 203–205.)

Paikan spektrin moninaisuuteen mahtuvat yhtälailla niin autenttiset kuin ei-autenttiset paikat. Paikat muuttuvat, ja ne voivat olla yhtä hyvin olemassa olevia kuin keksittyjä. Ennen kaikkea ne voivat olla yhtä todellisia elettyinä kuin keksittyinäkin (Knuuttila 2008: 13). Kokemuksen ajasta ja ajallisen ulottuvuuden katsotaan usein kietoutuvan yhteen paikan tajun

kanssa. Toisaalta paikan voi kokea omakseen myös ilman ajallista suhdetta. Paikan on kuitenkin lakattava muuttumasta, jotta siitä voisi saada otteen (Tuan 2006: 15). Samaan aikaan nykyisyys kuitenkin tuottaa menneisyyttä. Knuuttila (2006: 7–10) kirjoittaa, kuinka kysymys ei aina olekaan siitä, ovatko paikallisuuksien kuvaukset autenttisia menneisyytenä, vaan ne ovat sitä ennen kaikkea tässä ajassa. Käytännössä Knuuttila osoittaa siis paikallisuuksien kuvausten diskursiivisen luonteen. Paikka on diskurssi, joka ei sellaisenaan heijasta suoraan todellisuutta, vaan sen sijaan sille annetaan erilaisia merkityksiä. Näin rakentuvien merkityssysteemien kautta paikallisuuksien kuvaukset tuottavat sosiaalista todellisuutta, jota voidaan analysoida diskurssianalyysillä.

Eletyksi, kerrotuksi ja koetuksi ymmärretyn paikan kohdalla huomion arvoiseksi muotoutuu siis paikan suhde laajoihin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin muodostumiin. Tämä suhde on pikemminkin dialoginen kuin alisteinen (Knuuttila 2007:13). Paikan diskursiivinen todellisuus tuottaa sosiaalista todellisuutta ja siten laaja-alaisempaa kulttuurillista ja yhteiskunnallista todellisuutta.

Paikkaa tutkittaessa on siis syytä pitää mielessä paikan moniulotteisuus ja tasoisuus. Yritys tasapainoilla kaikkien mahdollisten tasojen ja kulmien välillä tutkimusta työstettäessä on kuitenkin mahdoton, järjetön ja epämieliekäs. Tarkasteltaessa paikkaa eräänlaisena yhteisöllisenä ilmiönä on syytä muistaa, että tällaiset jaetut yhteisölliset käsitykset syntyvät aina yksilöiden parissa ja niin tehdessään ne vastaavat jonkinlaisiin henkilökohtaisiin tarpeisiin. Yhteisöllisten narratiivien tuottaminen on osa prosessia, jolla paikkaa vaalitaan. Knuuttila (2008: 8–12) on eritellyt kolme tällaista tuntemisen ja vaalimisen tapaa. Ensimmäinen tapa on kokemuksellinen, epäkirjallinen ja tiedostamaton. Toinen on opittu, kirjallinen ja tietoinen. Kolmanneksi Knuuttila lisää vielä yksilöiden välisen ja yhteisöllisen kommunikaation, jossa paikkojen merkitykset jaetaan ja sovitaan. Paitsi yhteisöllinen ja jaettu, aineistossani korostuvat myös kokemukselliset, yksilölliset ja omakohtaiset paikan tuntemisen tavat. Pyrin huomioimaan yhteisöllisesti tuotettujen paikkanarratiivien suhteen paikkaa tuottaviin ihmisiin ja heidän tarpeisiinsa ja välttämään yhteisöllisesti tuotetun kertomuksen analysointia ilman analysoinnin vaatimaa kontekstia. Aineiston tasolla kyse on aina yksittäisten ihmisten henkilökohtaisista suhteista paikkaan. Pidän tärkeänä tunnistaa, kuinka käsite "paikka" sellaisenaan tuottaa sosiaalista todellisuutta ja mahdollistaa kokemuksen paikasta.

3. Menetelmät ja aineisto

3.1 Aineisto sekä keruu- ja analyysimenetelmät

Primääriaineistoni koostuu syksyllä 2016 ja keväällä 2017 tekemistäni haastatteluista, joissa puhuu yksitoista Piikkilässä kesiä viettänyttä ihmistä. Pyrin huolehtimaan, että haastateltaviksi valikoituisi ihmisiä kaikista sukuhaaroista, joita Piikkilän käyttäjäkunta edusti. Nämä henkilöt olivat lähes kaikki vierailleet Piikkilässä varhaisesta lapsuudesta asti.

Olen itse sukua Piikkilässä kesiä viettäneelle joukolle, vaikkun ole osa itse yhteisöä. Äitini isoäiti oli Piikkilän kartanon tytär. Olen lapsena vieraillut paikassa muutaman kerran.

Sukulaisuusuhteen kautta minulla oli käsitys paikasta jo ennen aineistonkeruun aloittamista. Tämä sisäryhmäläisyys näkyy haastatteluissa ja ohjaa paikoin voimakkaastikin niiden kulkua ja sitä, mitä koetaan olennaisena. Haastateltavan ja haastattelijan ollessa toisilleen sukua haastatteluista muodostuu hyvin helposti keskustelunomaisia. Tällaisessa keskustelussa oma roolini haastattelijana usein korostui ja omat lähtöoletukseni vaikuttivat haastattelujen dynamiikkaan ja muokkasivat tapaa, jolla haastateltavat tuottivat paikkaan kytkeytyviä narratiiveja. Suurin osa informanteista oli minulle kuitenkin kaukaisten sukulaissuhteiden takia ennestään tuntemattomia tai jokseenkin tuntemattomia. Näissäkin tapauksissa lähtöoletukset ja sukulaisuussuhde itsessään synnyttivät haastattelutilanteelle tietyt kehykset. Omat ennakkotietoni Piikkilästä mahdollistivat erilaisen otteen haastatteluun ja haastattelutilanteeseen kuin tilanteessa, jossa olisin ollut täysin ulkopuolinen ja vailla minkäänlaisia ennakkokäsityksiä. Tässä suhteessa miellän keskustelunomaisen haastatteluilmapiiri mielekkääksi tavaksi tehdä tutkimusta, pidetäänhän luonnollisena ja oikeana kommunikaatiotapana juuri kahdensuuntaista kommunikaatiota (Suolinna & Sinikara 1986: 159).

Omien, jo kauan ennen tutkimusprosessia omaksumieni lähtöoletusten lisäksi, haastattelujen kulkuun vaikuttivat myös toiset haastattelut ja niistä omaksutut tavat kuvata paikkaa. Tämän kaltainen toiselta haastateltavalta omaksuttu tapa käyttää kieltä oli esimerkiksi Piikkilään viittäminen ja sen ymmärtäminen eräänlaisena museona, joka oman kielenkäyttöni myötävaikutuksesta omaksuttiin joissakin haastatteluissa myös kyseisen haastateltavan omiin narratiiveihin. Toisaalta koin tämän museometaforan monella tapaa kiinnostavana ja omien lähtöoletusteni perusteella kuvaavana tapana ymmärtää paikka. Sitä kautta osin tietoisesti ja osin tiedostamatta koin mielekkäänä tuoda tämän luonnehdinnan eksplisiittisesti esiin. Siinä missä oma roolini haastattelijana ohjasi haastateltavia kohti tietynlaisia narratiiveja, se samalla myös synnytti

uusia tapoja tuottaa narratiiveja ja mahdollisuuksia päästä käsiksi yhteisön tuottamaan representaatioon paikasta. Tässäkin mielessä ajattelen sisäryhmäläisyyden edullisena tekijänä sen mahdollistaessa aiheen käsittelyn tavoilla, jotka muuten eivät välttämättä olisi olleet mahdollisia.

Piikkilässä varhaislapsuudesta asti vierailleiden, niin kutsuttujen "veripiikkilälaisten" lisäksi haastattelin Piikkilään aikuisiällä ulkopuolisina saapuneita aviosiippoja ja puolisoita. Omalta osaltani kiinnostavaa olisi ollut haastatella myös Piikkilässä työskennellyttä sukuun täysin kuulumatonta keittiöväkeä, mutta katsoin, etteivät nämä haastattelut mahtuisi enää tutkimuksen rajaukseen. Haastateltavat löysin olemassaolevien sukulaisuussuhteiden ja toisilta haastateltavilta saamieni ehdotusten kautta. Luonnollisesti aineistoa koottaessa painoi myös informanttien halukkuus: kaikki ihmiset eivät omista henkilökohtaisista syistään halunneet osallistua tutkimukseen. Voidaan kysyä, kuinka tämä muokkaa lopullista aineistoa? Tietynlaisten diskurssien voisi olettaa korostuvan aineistossa toisten kustannuksella.

Haastatteluissa esiintyvien ihmisten ikähaitari on laaja, tekohetkellä 40-vuotiaasta aina päälle 80-vuotiaaseen. Ikähaitarin runsauden takia olen rajannut tutkimuskentän kokemuksiin 1960-luvulta 1980-luvulle. Miehiä haastateltavista on yhteensä kolme, naisia kahdeksan.

Haastatteluja varten muodostin yleisen kysymysrunгон, joka muodosti pohjan kaikille haastatteluille. Tämä kysymysrunko sisälsi nelisenkymmentä eri kysymystä (liite 1). Kysymykset nivoutuivat löyhästi eri teemojen ympärille. Näitä teemoja olivat Piikkilän fyysinen ympäristö, merkitykselliset Piikkilän henkilöt, Piikkilän arvot ja tavat, vuorovaikutus Piikkilässä, Piikkilän tapahtumat, Piikkilää koskeva kerronta ja tarinaperinne sekä haastateltavien Piikkilälle antamat merkitykset. Käytännössä kysymykset ja niiden määrä vaihtelivat kuitenkin suuresti haastateltavien välillä. Luontevaa vuorovaikutusta ylläpitääkseni muokkasinkin kysymysrunkoa tilanteen mukaan jokaista haastateltavaa varten, jotta haastattelu virtasi mahdollisimman luontevasti ja tuottaisi tutkimuksen näkökulmasta relevanttia sisältöä. Usein haastateltavat saattoivat itse nostaa jonkin aihepiirin erityisen mielenkiinnon kohteeksi, jolloin haastattelu muotoutui pitkälti tämän aihepiirin ympärille.

Haastateltavien ja kysymysrunгон erilaisten painotusten ja toisaalta haastateltavien oman kertomishalukkuuden ja innostuksen mukaan haastattelujen kestot vaihtelivat runsaasti. Pisimmillään haastattelu saattoi kestää kolmekin tuntia, lyhimmillään vain tunnin. Keskimäärin haastattelut olivat jotakuinkin tunnin mittaisia. Olen yrittänyt huomioida haastateltavien eri vastaushalukkuuden ja tuoda esiin myös niitä ääniä, joiden haastattelut muodostuivat lyhytkestoisimmiksi. Keskeisintä on kuitenkin kiinnittää huomiota niihin puheenvuoroihin, jotka

parhaiten mahdollistavat erilaisten paikkaan liittyvien narratiivien ja yhteisöllisesti tuotetun representaation erittelyn ja tarkastelun. Eri haastateltavien yhtäläinen painottaminen kaikissa aihekokonaisuuksissa ei siis ole mielekästä. Tässä mielessä haastateltavan oman vastaushalukkuuden ja disposition tutkimusta kohtaan voi nähdä vaikuttavan siihen, missä määrin hänen äänensä kuuluu tutkimuksessa.

Haastatteluja tehdessäni kerroin nauhoittavani haastattelun ja sain heiltä suostumuksen haastattelun käyttöön tutkimuksessa. Kerroin haastateltaville, millaista tutkimusta teen ja kuinka heidän haastattelujaan käytetään. Käytännössä aivan täsmällistä kuvausta tutkimuksen luonteesta oli kuitenkin usein vaikea antaa, sillä haastatteluvaiheessa oli vielä monin osin epäselvää, mihin tutkimuksellinen mielenkiinto tarkkaan ottaen kohdistuu ja millaisia metodologisia työvälineitä siinä hyödynnetään sekä millä perusteella aineistoa jäsennetään ja jaotellaan. Ennen varsinaista nauhoitettua haastattelua saatettiin haastateltavan käydä vapaamuotoista keskustelua Piikkilästä ja tutkimuksesta. Joissain tapauksissa tämän vapaamuotoisen keskustelun aikana tuottamieni käsitysten tutkimuksesta ja sen luonteesta voi havaita vaikuttaneen tapaan, jolla haastateltavat kertovat itse haastattelun aikana.

3.2 Lähdekritiikki ja tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimusprosessissa oli jo aivan ensi askelista lähtien tavallista enemmän läsnä tutkimuseettinen pohdinta. Minua askarrutti paitsi oma suhteeni tutkittavaan kohteeseen, myös tutkittavan yhteisön suhtautuminen tutkimukseen itseensä. Kuten sanottua, jotkut haastateltavaksi pyytämäni ihmiset kokivat tutkimuskohteen vaikeaksi eivätkä halunneet osallistua. Toisaalta valtaosa haastateltavista suhtautui tutkimusaiheeseen positiivisesti, monet hyvinkin kannustavasti. Punnitsin myös heti alusta lähtien omaa positiotani suhteessa tutkittavaan kohteeseen ja yhteisöön. Reflektio on aina olennainen osa tutkijan tutkittavan vuorovaikutukseen perustuvaa tutkimusta (Bamberg, Jokinen & Laine 2007). Erityisesti reflektion asema korostuu, kun tutkijalla on etukäteen olemassaoleva suhde tutkimuksen kohteena oleviin ihmisiin, kuten oman tutkimukseni kohdalla.

Haastattelijan ja haastateltavan ollessa osa samaa ryhmää vuorovaikutustilanteen dynamiikkaan vaikuttivat ennen kaikkea yhteisesti tunnetut ihmiset sekä näiden ihmisten kautta rakentuva tuttuus. Jo pelkästään tieto sukulaisuussuhteesta väistämättä luo haastattelutilanteelle erilaisen kontekstin. Tämän kehyksen ansiosta minulle kerrotaan eri asioita ja eri lähtökohdista kuin

täysin tuntemattoman ihmisen tapauksessa. Omaa kerrontaa voidaan muokata vastaamaan yhteiseksi oletettua käsitystä ja haastateltavan näkemys saattaisi toisessa yhteydessä olla erilainen. Joitain asioita voidaan myös jättää kokonaan kertomatta tai ajatella ne jo ennestään tiedetyiksi. Esimerkiksi monia sukulaisuuteen ja sukulaisuuteisiin liittyviä yksityiskohtia ei ollut tarpeen eksplisiittisesti selventää, vaikka täysin tuntemattomalle ihmisille kerrottaessa ne oltaisiin todennäköisesti määritelty. Alunperin pelkäsin sisäryhmäläisyyden vaikuttavan myös haastatteluihin suostuneiden haastateltavien halukkuuteen kertoa sellaisista Piikkilän asioista, joihin liittyy henkilöstä riippuen myös kielteisiä kokemuksia. Muutaman haastateltavan kohdalla koin näin käyvänkin. Suurin osa haastateltavissa oli kuitenkin valmis puhumaan suhteellisen avoimesti monenlaisista aiheista. Katson siis, että tuttuuteni vaikutuksesta minulle nimenomaan oltiin valmiita kertomaan asioita sen sijaan, että niitä oltaisiin haluttu salailla. Muutamassa tapauksessa haastateltava ihminen oli valmis kertomaan minulle tuttavasta kohteesta varsinaisen haastattelun lisäksi vielä ilman nauhoitusta tutkimuksen ulkopuolisista asioista.

Pidän henkilökohtaista suhdettani tutkimuskohteeseen erikoisena. Se oli pitkään minulle eräänlainen tuttu nimi. Nimi, johon kytkeytyy sarja epämääräisiä kertomuksia, vanhoja valokuvia ja videoita sekä muutamia hataria muistikuvia, mutta johon minulla ei ollut oikein minkäänlaista henkilökohtaista suhdetta. Kokemukseni Piikkilästä rajoittuvat pariin vierailukertaan melko varhaisessa lapsuudessa. Minulla on paikasta vain muutamia yksittäisiä muistoja, kuten keittiön katosta roikkuvat kärpäsenpyydystimet täynnä kuolleita kärpäsiä, jotka groteskiudessaan paloivat lähtemättömästi mieleeni. Kukaan tuntemani ihminen ei yhdisty mielessäni Piikkilään. Ne muutamat ihmiset, jotka paikkaan kytkeytyvissäni muistoissani liikkuvat, ovat minulle tuttuja muista yhteyksistä. Piikkilä oli minulle ainostaan kiinnostava nimi, johon kuitenkin yhdistyi joukko hyvin väkeviä kertomuksia ja diskursseja.

Näin suhdettani tutkimuskohteeseen määrittää melko voimakas kahtiajakoisuus. Toisaalta olen selkeästi ulkopuolinen. Minulla ei sukulaisuussuhteen lisäksi ole henkilökohtaista suhdetta Piikkilässä kesiä viettävään yhteisöön ja vielä vähemmän rakennuksiin ja fyysiseen tilaan. Samaan aikaan jaan kuitenkin monta sisäryhmäläisyyden piirrettä. Minulla on olemassaoleva sukulaisuussuhde, ja haastattelutilanteessa omaksun tai tilanne laittaa minut omaksumaan eräänlaisen sisäryhmäläisen position. Ennen kaikkea jo ennen tutkimusprosessin aloittamista minulla oli kerronnan ja muistelupuheen myötä suhde Piikkilään, vaikkei se perustu omakohtaisiin kokemuksiin.

Tällaista samaan aikaan sekä ulkopuolista että sisäryhmäläistä tutkijapositionia voi pitää

hyödyllisenä, jos tutkija kykenee ottamaan omaan työskentelyynsä molemmista positioista positiiviset puolet. Sisäryhmäläisyys tutkittavassa kohteessa tai yhteisössä helpottaa käsillepääsyn sellaiseen tietoon, jota täysin ulkopuolisen olisi mahdoton tai hyvin vaikea saada ja mahdollistaa sellaisten hienovaraisten sävyjen ja viittausten havaitsemisen, joita ulkopuolisen saattaisi olla hankala oivaltaa tai yhdistää. Monet vastaukset ja kommentit saattavat näyttäytyä aivan toisenlaisessa valossa, kun haastattelijalla on pääsy sisäpiiriin. Toisaalta liiallinen läheisyys tutkittavaan yhteisöön saattaa vaikeuttaa objektiivisen tutkimuksen tekoa (Bamberg, Jokinen & Laine 2007). Tutkijan on vaikea tuottaa riippumatonta tutkimusta, jos hän ei kykene etäännyttämään itseään tutkittavasta kohteesta.

Ajattelen, että taustastani johtuen minulla on samaan aikaan mahdollisuus tarkastella yhteisöä verrattain objektiivisesti ulkopuolisen silmin, mutta samalla päästä paremmin käsiksi implisiittisesti välittyvään ymmärrykseen paikasta. Toisaalta kerrontaan ja muistitietoon perustuvat ennakkokäsitykset saattavat johtaa harhaan vielä omakohtaisiin kokemuksiin perustuvia ennakkokäsityksiäkin helpommin. Polvelta toiselle kerrottavat tarinat ovat usein luonteeltaan voimakkaita ja poikkeuksellisia (Latvala 2005). Piikkilän kohdalla kokemukset ovat monesti korostuneen subjektiivisia. Sama tilanne tai tapahtuma voidaan kokea eri tavoin. Kenties vielä merkityksellisemmin koko paikka ilmapiireineen voidaan kokea hyvinkin vastakkaisin tavoin. Tutkimuksen edetessä olenkin usein huomannut omien ennakkokäsitysteni muuttuvan ja laajentuvan. Tunnistan katseeni tutkijana olleen värittyneen, vaikkei välttämättä suoranaisesti vääristynyt. Muutenkin havaitsen suhteeni tutkittavaan kohteeseen muuttuneen sen jälkeen, kun aloitin aineiston työstämisen ja tutkimuksen tekemisen. Olen tullut tietoisemmaksi omista juuristani ja kytköksistäni tutkittavaan kohteeseen. Samaan aikaan huomaan, että kehitys on ollut kaksisuuntaista. Haastattelutilanne itsessään pakottaa ihmisen pohtimaan omaa suhdettaan tutkittavaan kohteeseen ja yhteisöön ja siten muokkaa sitä. Moni informanteista ilmaisee eksplisiittisesti, kuinka pukiessaan asian sanoiksi, hän oikeastaan vasta käsitti, kuinka se olikin. Mietin myös, mitä tapahtuu, kun tutkimus julkaistaan ja mahdollisesti luetaan. Muuttuvatko tutkittavan yhteisön käsitykset paikasta ja siihen kytkeytyvästä yhteisöstä heidän lukiessaan minun analyysiäni paikasta?

Olen pyrkinyt parantamaan informanttien anonymiteettiä viittamalla haastateltaviin yksinkertaisesti haastattelunumeroilla H1-H11 (liite 2) sen sijaan, että viittaisin heihin sukupuolen mukaan esimerkiksi M- tai N- tunnuksilla, koska tutkittava yhteisö on niin pieni. Itse aineistotteissa viittaan haastateltaviin yksinkertaisesti lyhenteellä H sekä haasteltavan numero, omaan

itseeni haastattelijana viittaa lyhenteellä PS. Käytännössä haastateltavat eivät silti esiinny täysin anonymisti, koska tutkittavan yhteisön tuntevan on tiettyyn rajaan asti mahdollista eritellä yksittäisiä ihmisiä heidän vastaustensa perusteella, mikä on tutkimuseettisesti ongelmallista. Haastateltavat ovat kuitenkin asiasta tietoisia.

Haastatteluja tehdessäni kerroin nauhoittavani haastattelun ja sain heiltä suostumuksen haastattelun käyttöön tutkimuksessa. Kerroin haastateltaville, millaista tutkimusta teen ja kuinka heidän haastattelujaan käytetään. Käytännössä aivan täsmällistä kuvausta tutkimuksen luonteesta oli kuitenkin usein vaikea antaa, sillä haastatteluvaiheessa oli vielä monin osin epäselvää, mihin tutkimuksellinen mielenkiinto tarkkaan ottaen kohdistuu ja millaisia metodologisia työvälineitä siinä hyödynnetään sekä millä perusteella aineistoa jäsennetään ja jaotellaan. Varsinaista nauhoitettua haastattelua ennen saatettiin haastateltavan käydä vapaamuotoista keskustelua Piikkilästä ja tutkimuksesta. Joissain tapauksissa tämän vapaamuotoisen keskustelun aikana tuottamieni käsitysten tutkimuksesta ja sen luonteesta voi havaita vaikuttaneen tapaan, jolla haastateltavat kertovat itse haastattelun aikana.

Edellä luetteleman oman sisäryhmäläisyyteni synnyttämät kysymykset sekä Aineisto- ja keruumenetelmät-osiossa kuvaamani metodologiset ongelmat pyrin huomioimaan tutkimuksen aikana. Tarvittaessa pyrin eksplisiittisesti tuomaan esiin analysoidun aineistokappaleen ulkopuolelta haastattelutilanteen kulkuun vaikuttaneita seikkoja. Silloinkin, kun en eksplisiittisesti eritele haastattelun kulkuun vaikuttaneita tekijöitä, pyrin huomiomaan tutkimuseettiset kysymykset johtopäätöksiä muodostaessani.

4. Tavat, arvot ja normit kerronnassa

Johdanto-osiossa kuvailemani ymmärrys paikasta ja siitä, mitä sen olisi pitänyt olla riippumatta siitä, mitä se todellisuudessa oli, nivoutuu kiinteästi tilaa käyttäneeseen yhteisöön ja ymmärrykseen siitä, millainen tämä yhteisö itsessään oli. Käsitteen "yhteisö" määrittely on tieteellisessä diskurssissa jokseenkin monimutkaista. Heikki Lehtosen (1990) mukaan yleisimmillään käsite yhteisö viittaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen tapaan, yhteisyyteen, ihmisten väliseen suhteeseen tai siihen, mikä on tietylle ihmisryhmälle yhteistä. Samaan aikaan hän muistuttaa, ettei yhteisöä voi tutkimuksessa käyttää näin yleisenä käsitteenä, koska sillä ei ole tarvittavaa erottelukykä. Tässä

tutkimuksessa lähestyn Piikkilässä kesiä viettänyttä ryhmää käsitteellä sukuyhteisö, sillä sukulaisuussuhde joko biologisesti tai avioliiton kautta on vaatimus yhteisöön kuulumiselle ja yhteisön koostumusta voimakkaasti säätelevä ja rajaava elementti. Piikkilän henkinen idealisoitu yhteisö on siis eksklusiivinen ja erillinen Piikkilän käyttäjäkunnasta siinä missä käyttäjäkunnalla viitataan kaikkiin paikkaan käyttäneisiin ja siellä työskennelleisiin ihmisiin. 60-80 -luvulla Piikkilässä eli, oleskeli ja työskenteli paikkaa kesänviettotarkoituksessa käyttävien omistajien lisäksi myös jonkin verran keittiöhenkilökuntaa ja työväkeä. Aineistossa kerronnan tasolla miellettyyn, eriteltyyn ja hahmotettuun yhteisöön he eivät kuitenkaan kuulu.

Tutkittaessa ehdottamaani ja tunnistamaani jaettua ymmärrystä paikasta on siis johdonmukaista aloittaa käsitysten tarkastelu erittelemällä niitä piirteitä, joilla yhteisesti ymmärretyn paikan mahdollistavaa yhteisöllistä tietoisuutta tuotettiin. Lukua varten olen tunnistanut ja nimennyt aineistosta keskeisimmät diskurssit, joilla Piikkilässä tuotettua käsitystä yhteisöstä kuvataan. Haluan eritellä millaisilla symbolisilla, toiminnallisilla ja statuksellisilla elementeillä yhteenkuuluvuuden tunteen vaatimaa yhteisyyttä tuotetaan (Lehtonen 1990: 23–24). Analysoimalla haastateltavien idealisoitua Piikkilä-kertomusta kohtaan ottamia positioita on tarkoituksenani päästä käsiksi informanttien omakohtaiseen paikkasuhteeseen. Pyrin havainnoimaan millaisissa yhteyksissä ja miltä osin kertojat haluavat liittyä idealisoituun kertomukseen paikasta ja millainen merkitys sillä heille on. Samaan aikaan on kuitenkin keskeistä havaita, että kaikki yhteisesti jaetun idealisoidun kertomuksen tarkastelu ja erittely on samalla myös yhteisön itsensä tarkastelua ja erittelyä.

4.1 Pysyvyysdiskurssit

Aloitan tapojen ja arvojen tarkastelun erittelemällä aineistosta tunnistamiani pysyvyys-diskursseja. Lukuisat paikkojen, tilojen ja paikallisuuksien tutkijat ovat tuoneet voimakkaasti esiin paikkojen saamat ja niille annetut moninaiset ajalliset merkitykset. Yi-Fu Tuan (2006: 20–26) kirjoittaa paikan kyvystä hidastaa tai jopa pysäyttää ajan virtaus. Paikallisuuksia muistettaessa ja tuotettaessa tuntemuksia muovaa ja korostaa entisestään paikan läheinen suhde identiteettiin ja kokemukseen minuudesta. Ihminen voi ottaa paikan omakseen, eräänlaiseksi osaksi minuuttaan. Samaan aikaan paikat pysyvyydellään vakuuttavat meille, että huolimatta omista fyysisistä ja henkisistä muutoksistamme, perusarvomme ja minuutemme pysyvät enemmän tai vähemmän koskemattomina

(Tuan 2006: 20–26).

Tuntuu johdonmukaiselta liittää tämänkaltaisen pysyvyys myös yhteisöllisten tuntemusten syntymiseen ja voimistumiseen. Keskitalo-Foleyn (2006: 130–131) mukaan ”paikka ei ole vain maantieteellinen ja fyysinen tila, vaan myös identiteettiin liittyvä mentaalinen ja emotionaalinen paikka, mielentila, jossa eletään. Ihmisten ja heidän asuinpaikkojensa – paikkojen, joissa he elävät ja joita he kokevat – välille oletetaan syvällisiä psykologisia yhteyksiä.” Näin paikan noustessa niiden prosessien keskiöön, joiden kautta sukuyhteisön jäsenet neuvottelevat yhteisön identiteettejä, myös paikan muuttumattomuutta kohtaan voidaan olettaa vahvoja yhteisöllisiä merkityksiä. Pidän loogisena, että tutkittaessa paikkaa kehyksenä yhteisöllisen tietoisuuden ja yhteisöllisten tuntemusten muodostumiselle, kyseessä on aina myös paikkakohtaisten identiteettien tutkimus. Haluan korostaa, kuinka informantit antavat paikalle oman henkilökohtaisen merkityksensä samaan aikaan sekä omakohtaisten kokemusten ja tuntemusten perusteella että eräänlaisen kollektiivisen prosessin pohjalta. Kollektiivisesti luotua paikkaa tutkittaessa suuntaan mielenkiintoni kuitenkin nimenomaan paikalle annettuihin kollektiivisiin merkityksiin. Nimenomaan niiden kautta muodostuu varsinainen laaja, paikallinen identiteetti, jota tässä tutkimuksessa käsitellään ja tarkastellaan. (Forselles-Riska 2006: 226.)

Aineistoa läpikäydessäni panin merkille haastateltavien Piikkilälle antamat lukuisat ajalliset määreet. Piikkilä saa merkityksiä esimerkiksi aikakapselina tai museona. Sellaiset käsitteet ja merkitykset kuin pysyvyys, jatkuvuus ja muuttumattomuus esiintyvät kerronnassa sekä eksplisiittisesti että implisiittisesti. Lähestyn tässä luvussa tarkastelemiani muuttumattomuuden kuvauksia olettaen niiden kertovan jotain paikalle annetuista merkityksistä ja informanttien omaksumista paikallisista identiteeteistä. Identiteettejä eriteltäessä ja tunnistettaessa käsitellään siis väistämättä myös yhteisyyden kokemuksen muodostumista ja sitä kautta kollektiivista ymmärrystä paikan tarkoituksesta. Näiden tulkintojen muotoutuessa suvun ympärille ajan ja paikan ulottuvuudet limittyvät toisiinsa. Tätä kautta ajattelen kollektiivisesti tuotetun representaation paikasta tulevan helpommaksi omaksua osaksi yksilön omakohtaista representaatiota paikasta.

Identiteettejä, paikallisuuksia ja identiteettien ja paikallisuuksien kollektiivista kokemista tutkittaessa keskeinen käsite on tutkimuksen kaikissa vaiheissa myös kiinnittyminen. Tilan omakohtainen haltuunotto ja paikan tekeminen mahdollistavat erilaisten suhteiden, kuten kollektiivisen kokemuksen paikasta, muodostumisen (Hynynen 2003: 27). Näin paikasta kasvaa merkityksellinen (Siim 2006: 93). Olen tunnistanut ja nimennyt aineistosta erillisiä kiinnittymisen diskursseja, joita analysoin myöhemmin omassa luvussaan. Paikan omakohtaista haltuunottoa

säätelyinä prosessina kiinnittymisen käsite on kuitenkin syytä säilyttää tarkastelun taustalla, vaikka kiinnittymisen kuvausten sijaan analysoinnin kohteena ovat vähemmän latautuneet ympäristön, tapojen ja arvojen kuvaukset.

PS: Oliko Piikkilässä sit yleisesti tärkeää, että asiat säily samanlaisina?

H1: Ilman muuta. Ilman muuta.

PS: Oliko Piikkilä vähän niin kuin museo?

H1: Se on museo. Se on myös käytökseltään museo.

PS: Edelleen.

H1: Siellä on hyvin vähän muuttunut. (...) On siellä paljon muuttunukin, mutta periaatteessa verrattuna muuhun maailmaan, siellä on hyvin vähän muuttunut.

PS: Mistä se johtuu?

H1: No se johtuu... yhdessä siitä, et kun sä tuut siihen vanhaan miljööseen, niin sä otat sen vanhan roolin. Sä otat sen vanhan roolin. Mikä on se ympäristö. Kun sä oot tässä ollu pienenä ja on ollu nämä arvot, niin sun on hirveen helppo lopsahtaa siihen rooliin. Lops.

PS: Onko ihmisillä ollu sellanen yhteinen tahto pitää se muuttumattomana?

H1: On. On on. Kuten sanottua, kaikkea vierasta sitä katsottiin kuin mitä... mitä, ei nyt näin, ei nyt näin.

PS: Onko siinä sit ollu myös jotain sellasta et se on ollu monille ihmisille niinku turvapaikka, kun siellä ei oo mikään muuttunut, vaikka muualla maailma muuttuu?

H1: Takuulla. No takuulla. Kaikki muu muuttuu, mut Piikkilä ei. Mä oon ollu monta vuotta pois mut mikään ei oo muuttunut, sitä sanoo kaikki.

PS: Oliko Piikkilässä sit tärkeää et asiat säily ennallaan?

H2: Oli. Kyllä.

PS: Ei saanu muuttaa esim sisustusta?

H2: Ei, eikä siellä sillon pienempänä mulla ollu mitään mielikuvaa että kukaan ois halunnukkaan tehdä mitään sisustusta.

PS: Oliko ihmisille tärkeää et se säily muuttumattomana, nimenomaan muuttumattomana se et se oli joku tämmönen reliikki...

H2: Kyllä, se säily samanlaisena.

PS: ...mutta kuitenkin vähän niinku museo?

H2: [nauraa] Vähän niinku museo.

PS: Toiko ihmisille sit turvaa et se oli tämmönen paikka mis mikään ei muutu vaik muualla kaikki kauheesti muuttuu?

H2: Kyllä varmaan. Kyllä varmaan. Kun tulen Piikkilään niin kaikki on niinku ennenkin. Ja esmes joku... en nyt muista kuka.. siel oli varmaan semmonen epämääräinen kokoelma noita... teekuppeja ja mukeja ja sitten joku näistä naispuolisista sukulaisista meni ja osti ja tietääkseni vielä omilla rahoillaan tusinan samanlaisia mukeja. Hirveetä miten rumia, hyi kamala tuommoisia. [P nauraa taustalla] Kuinka sä ny tommoisia ostit? Siit tuli kamala mäkätys et ne oli ihan väärät. Kyl ne jäi sinne mutta.. just tää muuttumattomuus että... pitäis olla niinku ennenki.

PS: Kuka siitä sitten mäkätti? ...Kuka oli se mystinen mäkättäjä?

H2: (...) Oisko se ollu tää vanha polvi sitten. Mut siis just tämmönen että.. ku mä en sitä ostanut ni mä en siitä tykkää.

Molemmat haastateltavat tunnistavat Piikkilässä vallinneen tahtotilan paikan säilyttämiseksi samankaltaisena. Vaikka haastattelijan indusoima museo-metafora ohjaa haastattelun kulkua, tunnistan pysyvyysdiskurssien heijastuvan kaikkialle paikan kerronnallisessa tuottamisessa. Se näkyy paitsi informanttien kuvailemassa halussa pitää fyysinen ympäristö samanlaisessa asussa, myös paikkaan kytkeytyneessä omanlaisessaan käytöskoodissa. Tätä käytöskoodia, tapoja ja arvoja ja niiden asemaa yhteisöllisten tuntemusten tuottamisessa käsittelen yksityiskohtaisemmin omassa alaluvussaan. Monessa mielessä Piikkilä mielletään ja se oli eräänlainen ajasta ja ulkomaailmasta irrallinen vyöhyke, jonka tapoihin ja normeihin eivät vaikuttaneet ulkomaailmassa tapahtuvat muutokset.

H3: Siihen tuli ja otettiin tällanen vuokralainen ja niihin liittyy tällasia kiinnostavia juttuja, koska hehän alko asua siinä ja hehän tuli sitten ulkomaailmasta ja sehän on semmonen niinku aikatyhjiö tai ei tyhjiö, vaan sellanen kapseli, jonne oli säilötty sellasia ihan käsittämättömiä normeja ja tapoja ja muita ja sit tuli sellasia tavallisia ihmisiä ulkomaailmasta niinku aattelee seikytlukua, miten niinku Suomi muuttu todella, monenlaiset sellaset arvot ja normit kaikkialla mureni, niin kyl niiden välillä täytyny vähän ihmetellä tätä meidän...

Informantin kuvauksessa Piikkilän pysyvyyttä ja pysähtyneisyyttä alleviivaa suhde kirkonkylään ja sieltä muuttaneeseen vuokralaiseen. Maantieteellisesti tila sijaitsee aivan kirkonkylän kupeessa, mutta se eli kirkonkylän todellisuudesta irrallista elämää. Kuvauksesta tekee erityisen mielenkiintoisen sen tapa kuvata paikkaa ajan ulottuvuutena: ”sehän oli sellanen niinku aikatyhjiö tai ei tyhjiö vaan kapseli...”. Näin tila, aika ja sosiaalinen järjestys limittyvät ja paikka saa merkityksen eräänlaisena ajan tilallisena representaationa, jonne säilöttiin tapoja ja normeja. Paikkaan liitetyt pysyvyyden ja jatkuvuuden merkitykset kuvaavat siis tässäkin suhteessa paikallisuuksien ja ajan kategorista päällekkäisyyttä, joka heijastuu paikasta tuotettuihin representaatioihin.

Tähän tilan, ajan ja sosiaalisen järjestyksen limittymiseen kytkeytyy voimakkaasti myös, kuinka ensimmäisessä aineistokatkelmassa informantti kuvailee ilmiötä, jota hän kutsuu rooliin ”lopsahtamiseksi”. Nimenomaan vanha muuttumaton miljöö yhdistyy hänen kerronnassaan vanhojen roolien omaksumiseen. Haastateltava kuvaa, kuinka ”mä oon ollu monta vuotta pois, mutta mikään ei oo muuttunut, sitä sanoo kaikki”, mikä viittaa muuttumattomuudessa ja siihen kytkeytyvissä merkityksissä tavoitettavan jotain todella jaettua, mitä tulee Piikkilästä muodostettuun kollektiiviseen representaatioon. Näin Piikkilään yhdistetty pysyvyys kytkeytyy luontevasti Tuanin ajatukseen paikasta eräänlaisena minuutemme, arvojemme ja siten identiteettiemme ankkurina. Haluan myös nostaa esiin toisessa aineistonäytteessä informantin

kuvaileman tilanteen, jossa Piikkilään oli ostettu joukko uusia, mutta entisten kanssa ulkoisesti samanlaisia astioita. Samanlaisuudesta huolimatta astioiden saama vastaanotto oli kuitenkin kylmä. Teekuppien ja mukien haluttiin olevan juuri niitä nimenomaisia, jotka olivat kuuluneet Piikkilän kalustukseen jo vuosia.

Informantin kuvaileman reaktion voi ajatella yksinomaan haluna pitää paikka samanlaisena ja siten säilyttää samanlaisuuden tuottama turva, kuten haastateltava kerronnassa yhdistää nämä kaksi elementtiä toisiinsa. Samaan aikaan kuvailtuun reaktioon voisi helposti liittää myös eräänlainen aitouden ja autenttisuuden kaipuu, jossa pelkkä ulkoinen samankaltaisuus ei riitä, vaan astioiden on oltava juuri tiettyjä autenttisia mukeja ja teekuppeja, jotka kokemusten, mielikuvien ja historian kautta yhdistyvät autenttiseksi ja siten arvokkaammaksi miellettyyn paikkaan. Kyseessä on eräänlainen autenttisen paikkakokemuksen ja paikallisen identiteetin metsästys. Toisaalta kysyttäessä ”mäkättäjästä” informantti itse liittää ja selittää reaktiota pikemminkin inhimillisellä hallitsemisen ja määrittämisen tarpeella kuvatessaan, kuinka ”tämmönen että.. ku mä en sitä ostanut ni mä en siitä tykkää”. Kiehtovasti tämänkaltainen hallitsemisen tarve ja kiistely arvovallasta voidaan kuitenkin tulkita nimenomaan haluna päättää siitä millainen paikka on. Kritisoidessaan Piikkilään ostettuja vääriä astioita henkilö ikään kuin määrittelee ja neuvottelee paikan olemusta ja siten myös, kuinka paikka ymmärretään. Tietyssä mielessä purnauksella ja arvostelullakin voidaan siis ajatella tuotettavan idealisoituneesti latautunutta Piikkilä-representaatiota ja neuvoteltavan kollektiivisia käsityksiä paikasta ja sen tarkoituksesta.

P: Onks nykyään tärkeä, et Piikkilä säilyy samanlaisena?

H4: No.. miksi sitä muuttamaan. Ja siinähan on hauskinda se et siel ei oo kolkytluvulla tehty remonttii, siel ei oo nelkytluvulla tehty remonttii, siel ei oo viiskytluvulla. Se on niin autenttinen 1900-luvun alun talo... semmosta ei saa, modernia saa.

(...)

P: Miten sit jos joku ois yrittäny laittaa siellä vaikka uudet verhot tai jotain?

H4: On siellä kaikki jotain pientä laittanu mut se on tehty hyvin sillein diskreetisti, enempi näissä sivurakennuksissa mut ei siel karaktäärirakennuksessa... ei siel nyt oo kauheesti mitään tarvettakaan mut kyl se on ollu vähän semmonen neuvoteltu ”että mitäs mieltä olisitte, jos tehtäis näin.”

Ylhäällä olevassa aineisto-otteessa tätä neuvottelua käsitellään osin eksplisiittisesti.

Informantti kuvaa muutosten hienovaraisuutta ja kollektiivista neuvottelua ja sopimista sen suhteen, mitä saa muuttaa ja mitä ei. Varsinkin kartanon päärakennus, ”karaktäärirakennus” koetaan paikkana, jota ei haluta eikä ole sallittua muuttaa. Näin yhteisö kontrolloi paikan piiriä ja sen yhteisöllistä kokemista. Karaktäärirakennus on paikasta tuotetun representaation keskus ja kaikista tarkimmin kontrolloitu. Kauemmas päärakennuksesta mentäessä normit ja ideaalisen

paikkakäsityksen lataus kuitenkin loivenevat.

Heikki Lehtonen (1990) on luokitellut ja jaotellut erilaisia yhteisöllisyyden lajeja teoksessa *Yhteisö*. Hän nostaa tietoisuudessa muodostuvan yhteenkuuluvuuden tunteen rakennusaineiksi toisaalta symbolisen ja toisaalta toiminnallisen yhteisyyden. Kerronnassa tunnistettu yhteisöllinen Piikkilä oli oikeastaan näitä molempia. Kerratut tavat, normit ja arvot kytkeytyvät erityisesti kokemukseen symbolisesta yhteisyydestä, jossa yhteisyys esiintyy ja muodostuu jaetuista uskomuksista, tunteista ja subjektiivisista kokemuksista. Tätä kokemusta symbolisesta yhteisyydestä voimistaa yhteisön statuksellisuus (Lehtonen 1990: 23–24). Statuksellisuudella tarkoitetaan yhteisön ja yhteisyyden määrittymistä syntyperän tai muun vastaavan statuksellisen sosiaalisen ominaisuuden ympärille (Lehtonen 1990: 23–24). Näin Piikkilän kesäkäytön ympärille muodostunut yhteisö oli statuksellisuutensa kautta jo valmiiksi nivoutunut yhteen.

Pidänkin johdonmukaisena ajatella symbolista yhteisyyttä synnyttävät yhteiset uskomukset ja kokemukset nimenomaan yhteisön statuksellisuuden vahvistajina ja lujittajina enkä toisinpäin. Samalla tavalla juuri yhteisön statukselliseen alkuperään ja tämän statuksellisuuden lujittamiseen yhdistän myös monet Piikkilän yhteisön toiminnalliset piirteet. Käytännön tasolla elämä Piikkilässä ryhmittyi nimenomaan yhteisen toiminnan ympärille. Yhteiset aktiviteetit, kuten saunominen, harrastaminen ja seurustelu sekä säännöllinen yhteisruokailu synnyttivät toiminnallista yhteisyyttä, jossa ryhmäidentiteetti muodostui konkreettisen toiminnan seurauksena ja kautta. Toiminnan päämääränä oli huvittelu ja päivittäisen elämisen mahdollistaminen eikä sillä siten pyritty ensisijaisesti yhteenkuuluvuuden tunteen synnyttämiseen. Kerronnassa kuitenkin tunnistetaan, kuinka asioita haluttiin tehdä nimenomaan yhdessä ja suuressa ryhmässä. (Lehtonen 1990: 23–24)

P: Oliko Piikkilä semmonen paikka, missä oltiin paljon tekemisissä toisten ihmisten kanssa? Eristäytykö kukaan Piikkilässä?

H4: No siellä oli aika kätevä, kun joku perhekunta asui omissa erillisissä talossaan. Jotkut asuivat tuvassa ja jotkut aitassa ja Mökkösessä ja rantasuojassa ja jotkut sitten asuivat siellä päärakennuksen toisessa päässä, mut aika hyvin oli jokasella perheellä omat olot. Ja sitten aina joskus, jos joku alko vähän kyllästyttämään, niin joku otti auton ja lähti ”jaa lähdenpä tästä punkaharjulle”. Mut aika usein kävi sit siellä tavalla, jos joku lähti sit kattomaan jos oli Juvalla joku vanha huutokamari tai joku nähtävyys, niin aika usein haalittiin sit muistakin perheistä lapsia ja lähdettiin siellä tavalla. (...) Ja sit joku rakensi vanerista sellasen moottoriveneen, Iidan, jos oli aika iso moottori, sellasen lättänän ja se meni hirveetä vauhtia ja Iidaan lastattiin koko suku, kaikki ja mentiin järven toiselle puolelle milloin mihinkin saaren ja hiekkarantaan ja oltiin siellä ja juotiin kahvit ja tultiin pois ja tää Iidahan oli siis... käsittämätöntä ettei hukuttu kaikki, no eipä hukuttu. Siellä hirveetä vauhtia meni, varmasti herätti... varmasti se herätti pahennusta, kun siellä semmonen torpedovene vetelee pitkin järveä...

Kertoja kuvaa asumista Piikkilässä ja lomaillessa harjoitettua toimintaa. Hän korostaa

tapaa, jossa mukaan retkille haalittiin väkeä muistakin perheistä ja tehtiin ja toimittiin yhdessä. Erityistä huomiota saa vanerivene Iida, jolla koko suku teki retkiä ”milloin mihinkin saareen”. Tätä kautta yhteisöllisyys ja yhteisyys kytkeytyivät väkevästi myös toimintaan. Toiminta sai suvun ja erityisen ”Piikkilän perheen” olemista, olemassaoloa ja neuvottelua lujittavia ja muovaavia piirteitä.

Näen pysyvyysdiskurssit ja niissä kuvatun tahtotilan säilyttää Piikkilä mahdollisimman alkuperäisessä ja muuttumattomassa asussa eräänlaisena symbolista ja samalla siis myös statuksellista yhteisyyttä tuottavana ja syventävänä elementtinä. Paikan pysyvyyden ja pysyvyyden identiteettiin ja persoonaan kietoutuvien merkitysten voi ajatella toimivan symbolista yhteisyyttä synnyttävien jaettujen uskomusten, tunteiden ja subjektiivisten kokemusten tavoin, kun nämä merkitykset koetaan yhteisesti. Toisaalta päättelyä yksinkertaistetaan runsaasti, jos Piikkilässä vallinnut eräänlainen sanaton sopimus tilan sisustamisen suhteen ja tietyssä mielessä yhteinen halu säilyttää Piikkilä mahdollisimman alkuperäisessä asussa nähdään ainoastaan tekoina ja yrityksinä tuottaa yhteisöllisyyttä, joka tällaisessa yksinkertaisuudessaan ymmärrettäisiin vieläpä kaikkien samassa suhteessa kokemana ja kaikkien ja kaikille samanlaisena pyrkimyksenä. Kartanon ulkoasun säilymiseen verrattain muuttumattomana vaikuttivat myös käytännön tekijät.

H5: Mut siin ei ollu sitä, mikä normaalisti on, että on yks sukupolvi ja sit se siirtää seuraavalle sukupolvelle, niin uus isäntä tai emäntä haluaa antaa oman leimansa. Tämmöstä ei tapahtunu Piikkilässä, koska koko ajan oli monta ihmistä.

Piikkilän ulkoista olemusta oli vaikea muuttaa jo omistussyistä. Talo oli yhteisesti omistettu ja muutoksiin vaadittiin kaikkien omistajien suostumus, joten suurisuuntaisia muutoksia olisi ollut hankala saada aikaan, vaikka sellaisille olisi ollut halua ja tilausta. Kuitenkin syyt Piikkilän säilymiseen fyysisesti hyvin samankaltaisessa asussa kuin vuosisadan alussa menevät paljon syvemmälle kuin käytännön tekijöiden sanelemaan pakkoon. Kuvailemani monitasoiset muuttumattomuuteen liitettävät merkitykset tekevät paikan ulkoasuun kohdistetusta yhteisöllisestä säätelystä ja tämän säätelyn laajasta tunnistamisesta ja omakohtaisesta noudattamisesta ja edistämisestä piirteen, jolla paikan käyttäjät neuvottelivat paikan tarkoitusta, sille annettuja merkityksiä ja sitä mitä sen pitäisi olla. Olen kuvaillut niitä tunnistamiani identiteetillisiä merkityksiä, joita pysyvyydelle ja tahtotilalle säilyttää paikka alkuperäisessä asussa annetaan. Toisaalta olen kuvaillut ja listannut niitä muuttumattomuuteen yhdistettäviä symbolisia ja statuksellisia elementtejä, jotka käytännön tasolla mahdollistavat yhteenkuuluvuuden tunteen syntymisen ja kehittymisen. Ne avaavat paikan fyysistä ulkoasua ja tämän fyysisen ulkoasun

muuttumattomuutta kohtaan kohdistettua tunnistettua yhteisöllistä kontrollia. Samaan aikaan mitkään tekemäni johtopäätökset eivät kuitenkaan nykyisessä muodossaan täysin tyydyttävästi vastaa kysymykseen siitä, millaisia paikan yhteisöllisesti koettua tarkoitusta määritteleviä merkityksiä tällä paikan olemuksen tarkalla säätelyllä aivan todella toteutettiin. Päättelyssä en ole analysoinut paikan tiedostetun historiallisen kontekstin ja tämän historiallisen kontekstin kiinnekehtiin kohdistetun identifioitumisen merkitystä oikeanlaisen ja kunnollisen paikan tekemisen ja säilyttämisen motiivina.

P: Millasia asioita Piikkilässä arvostettiin?

H6: Millon?

P: Sillon vaikka kaheksakymmenluvulla?

H6: ...No mä sanosin, että itse Piikkilää ja tietyl tavalla siis sukua ja sen traditioita ja sen kannattelemista. Et niinku ku mä ajattelen, mitkä asiat siihen liittyy, niin ne liittyy sen talonkin varjelemiseen ja sen käyttämiseen ja siellä niinku eletään ja ollaan, mutta kunnioitetaan sitä historiaa ja se liittyy tietysti siihen, että siellä ei olla tehty mitään modernisointeja. Se on edelleen hyvin alkeellisessa kunnossa ja se on haluttu säilyttää tietyl taval niinku museaalisena et se on sit ehkä hyväksytty. No jotkut... kaikki ei välttämättä oo sitä niin hyvin hyväksynyt, mutta tota... siihen on sit liittynyt vähän jänniteitäkin mut se on liittynyt mun mielestä just siihen et Piikkilän iso tarina on ollu se, että vanhempi sukupolvi pelasti Piikkilän, kun Piikkilä oli velkaantunut ja menossa pois suvulta, niin he maksoivat velat ja pelastivat sen. Se on niinku se Piikkilän iso tarina ja sen jälkeen niin sen varjeleminen ja ylläpito. Ja sit tietenkin et se on niinku muuttunu tässä vuosikymmenten aikana niinku maatilasta tällaseks suvun kollektiiviseks kesäpaikaks, mut on ehdottomasti ollu aika ensisijasestikin varmaan maatala vielä sillon kolmekymmentäluvulla sillon tän pelastamisen jälkeen ja ne oli tehny pitkiä päiviä pellolla ja talon töitä tavallaan nämä muuten sitten pankinjohtajana tai rehtorina lyseossa toimivat koulutetut ihmiset ja sit siellä on ollu palkattua henkilökuntaa ja talolla on ollu isot tilukset ja tosi paljon metsää, se on niinku ollu vauras talo kyllä, mutta tota siihen liittyy siihen isoon tarinaan tällasia ulottuvuuksia, jos sä kysyt mitkä niitä arvoja, niin tietyllä tavalla tämmönen suvun perinnön kannatteleminen.

P: Onks se sit, kun näil vanhemmilla sukupolvilla on ollu tämmönen tausta, niin onks se sit heijastunu kans niihin nuorempiin sukupolviin?

H6: Kyl mä sanoisin et on. Et tavallaan ne on ollu tällasia idoleita ja johtohahmoja just siinä, kuinka ne on tän pelastanu ja sen jälkeen pitänyt yllä, mutta tota tavallaan sitten heillä on ollu perinnönjatkajia siinä, mutta nyt kun tullaan näihin päiviin niin... sitten alkaa olla vähän erilaista.

Informantti kuvailee tunnistamaansa paikan suurta tarinaa ja liittää paikan fyysisen ympäristön yhteisöllisen säätelyn ja säilyttämisen paikan erityiseen historiaan, joka tiivistyy kertomukseen paikan pelastamisesta. Samalla kertomus paikan pelastamisesta kuvastaa sitä sovittua kollektiivisesti ymmärrettyä paikkaa, jonka yhteisöllisen tiedostamisen kautta oli mahdollista säädellä, millainen oli oikeanlainen ja kunnollinen Piikkilä – mitä sen olisi pitänyt olla. Tämän prosessin keskiöön kertoja nostaa erityisesti vanhemman sukupolven, joiden voi tulkita toimineen tämän oikean ja kunnollisen Piikkilän henkilöityminä. Vanhempaan sukupolveen kytkeytyy keskeisesti myös perinnön käsite. Kertoja nimeää ekspliittisesti Piikkilän keskeiseksi arvoksi

perinnön ja sen kannattelemisen, jossa vanhemalla sukupolvella oli merkittävä rooli. Perinnön ja suvun tradition kannattelemisen nähdään sellaisenaan määrittelevän Piikkilässä olemista. Näin Piikkilästä muodostettu kollektiivinen representaatio ei ole ainoastaan representaatio paikasta, vaan vuosisataisesta jatkumosta. Tässä jatkumossa kaikkia muita talolle annettuja merkityksiä ja rooleja voi pitää alisteisena tälle ymmärrykselle perinnöstä ja sen jatkamisesta.

Toisaalta kertojan määrittelemä Piikkilän suuri tarina on tämän oma tulkinta Piikkilän historian ja Piikkilän fyysisen ympäristöön kohdistuvan varjelemisen ja säätelyn välisestä suhteesta. Muut haastateltavat eivät nimeä Piikkilän suurta tarinaa eksplisiittisesti eivätkä yhdistä ympäristöön kohdistunutta säätelyä ja Piikkilän historiallisia tapahtumia toisiinsa, vaikka sekä historiallisia tapahtumia että säätelyä ja varjelua käsitellään erikseen omissa yhteyksissään. Informantin ymmärrys tilasta ja tilaan kytkeytyvän ja sitä hallitsevan yhteisön suhteesta on kuitenkin diskurssina voimakas. Käsitteellisyydessään se erottuu erittelemieni pysyvyysdiskurssien joukosta ja tuntuu siksi mielekkäältä kehykseltä Piikkilän fyysisen ulkoasun suojelun ja tämän suojelun yhteisöllisen harjoittamisen välisen suhteen tulkitsemiseen. Osittain tähän mielekkyyteen vaikuttaa varmasti myös oma suhteeni paikkaan ja tutkijan asemani. Tutkijan asemastani johtuen olen taipuvainen ajattelemaan paikkaa ja paikkaan kytkeytyviä kokemuksia tieteellisesti ja siksin valmis pitämään mielekkäänä informantin esittämää ajatusta Piikkilän suuresta tarinasta. Kertomus Piikkilän suuresta tarinasta tarjoaa kuitenkin kehyksen monien sellaisten paikkaa ja tilaa kohtaan muodostettujen merkitysten tulkinnalle, joiden suhde muihin paikan ympärille muodostettuihin merkityssysteemeihin jäisi muuten helposti epämääräiseksi ja epäkiinnostavaksi.

Pidän esimerkiksi mielenkiintoisena, kuinka otettaessa ”iso tarina” paikan hallintaa ja säätelyä selittäväksi tekijäksi, Piikkilän elämänmenossa keskeinen pysyvyys näyttäisi toimivan yhteenkuuluvuuden tunteen synnyttäjänä nimenomaan statuksellisen merkityksensä takia erotuksena symbolisen yhteenkuuluvuuden tunteen syntymiseen, vaikka käsitteet lähestyvätkin toisiaan. Kerronnasta välittyvät yhteenkuuluvuuden elementit kytkeytyvät sukuun ja suvun jatkuvuuteen. Paikallisten identiteettien hallinta paikan ulkoista olemusta säätelemällä, hallitsemalla ja säilyttämällä saa sukuidentiteetin ja suvun kokemisen säätelyn ja hallitsemisen piirteitä. Säätely on tietoista ja sen keskiössä on arvostus. Arvostamalla ja korostamalla tietynlaista tapaa kokea paikka yhteisö määrittelee tavan, jolla paikkaan on sallittua kiinnittyä ja identifioitua sekä ne piirteet ja tunnusmerkit, joista neuvoteltu paikallinen identiteetti muodostuu. Yksilöt käyvät siis keskustelua, jossa paikkojen merkitykset jaetaan ja sovitaan yhteisöllisesti (vrt. Knuuttila 2008: 14–15).

Tässä prosessissa informantti nostaa keskeiseksi erityisesti vanhempien sukupolvien rooliin. Toisaalta kyseessä on nimenomaan vanhempien sukupolvien oma tausta eli tarina pelastamisesta, jonka informantti katsoo heijastuneen myös nuorempiin sukupolviin ja siten kannustaneen heitä säilyttämään ja jatkamaan suvun perintöä. Samaan aikaan aineistosta tunnistamani vanhempien sukupolvien rooli ja merkitys on kuitenkin paljon konkreettisempi kuin pelkästään heidän antamansa esimerkki. He käyttivät suurinta päätäntävaltaa myös Piikkilän käytännön asioissa ja tilan arki pyöri monella tasolla heidän ympärillään. Siten ympäristön, normien ja arvojen pysyvyys ja muuttumattomuus kiinnittyi vanhempien sukupolvien vaikutukseen ja läsnäoloon paitsi identiteettien ja yhteisöllisen paikkakertomuksen kautta myös aivan käytännön toiminnan tasolla.

P: Sitte ku ne samat ankkuri-ihmiset ni oliko se tärkeää et oli nimenomaan nää samat?

H4: Kyllä. Kyllä, mulle oli nimittäin suuri kriisi, ihan oikeesti, ku mä olin noi neljäkymmentä ja tää mun isoäitini kuoli ja sitte mu isänikin kuoli ja silloin mä tajusin et hyvänen aika, meidän ollaan se päättävä... me oltiin aina tehty nää kaikki asiat sillä tavalla ku nää vanhemmat halusii.. me ei oltais mitään uskallettu tehdä, ei varmaan pukeutuakaan väärin ilman et nämä vanhemmat polvet hyväksy ja sit yhtäkkiä tulee tämmönen et me olemme nyt ne, jotka saa päättää. Ja toisaalta nythän me ollaan vastuussa myös. Me oltiin siihen asti oltu vähän ku sellasia isoja lapsia.

P: Koit sä sen sitten.. vähän niinku huonona asiana?

H4: Ei. Ei, se oli vaan et kas vain näin elämä kulkee eteenpäin ja olen tullut tähän mut tulipa kauheen äkkiä, nelikymppisenä. Mut se oli et siihen asti oltiin oltu niin niin sen vanhan tradition vallassa ja määrättävissä ja vaikka ne vanhemmat ihmiset ei ollu edes paikalla niin me ei voitu rikkoa näitä ja sitten yhtäkkiä ”hei nythän me saadaan päättää ite”.

P: Se oli niin voimakas.

H4: Se oli kertakaikkiaan voimakas että nyt me saadaan päättää että kuka nukkuu missä huoneessa ja heitetäänkö joku... hävitetäänkö joku vanha risa huonekalu. Ostetaanko uusi pölynimuri. Siis nää oli niin hassuja asioita ja kuitenkin kaikil oli... siis mul oli oma koti ja oma perhe ja mä olin aivan suvereenisti pyörittäny sitä, nää ei ollu mitään sellasia käytännön asioita, joita mä en, mut siin oli se henkinen sellanen. Oli fyysisesti ja henkisesti tuntenu ittensä niin pieneks, kunnes oli sitten et nyt täs on otettava itse vastuu.

Haastateltavan kokema suuri ”kriisi” edellisten sukupolvien kuoltua ja päätäntävällän siirryttyä yhtäkkiä hänen ikäluokalleen, havainnoillistaa vanhempien sukupolvien asemaan liittyneitä latauksia, jotka saavat kerronnassa hierarkisen suhteen omaisia piirteitä. Tämä hierarkinen suhde saa samaan aikaan sekä myönteisiä että kielteisiä piirteitä, mutta mielekkyyden kokemusta merkittävämpänä näyttäytyy hierarkisen suhteen itsestäänselvyys. Traditio henkilöityy nimenomaan vanhempaan sukupolveen eikä siitä poikkeamista mietitä edes, vaikkeivat mainitut henkilöt olisi paikalla. Vasta vanhempien sukupolvien kokonaan väistyessä traditio ikään kuin murtuu, vaikka käytännössä muutokset näyttäisivät tapahtuvan lähinnä yksilön tasolla ja yksilöiden

rooleissa. Kollektiivisesti mielletty oikea ja kunnollinen paikka saa edelleen hyvin samanlaisia merkityksiä kuin vanhempien sukupolvien vielä eläessä.

Pidän kiinnostavana, kuinka Piikkilälle luonteenomainen muuttumattomuus ja vanhojen tapojen jatkaminen yhdistyy kerronnassa kokemukseen fyysisestä ja henkisestä pienuudesta. Pienuudella tässä yhteydessä päättelen kertojan viittaavaan ensisijaisesti eräänlaiseen kokemukseen henkisestä iästä, kuten haastateltava jo aikaisemmin kuvaa ”me oltiin siihen asti oltu vähän ku sellasia isoja lapsia” enkä välttämättä esimerkiksi tunnetilaan voimattomuudesta. Pienuus ei siis ole varsinaisesti negatiivinen määre, vaan sillä viitataan ensisijaisesti mukautumiseen asemaan Piikkilän hierarkisia piirteitä saavassa yhteisössä. Kertojan kuvaamassa Piikkilässä yhteisön jäsenet eivät vanhan polven vielä eläessä ja vanhan tradition vaikuttaessa koskaan siirtyneet hierarkiassa ikään kuin seuraavaan vaiheeseen, ”kasvaneet aikuisiksi”, eivätkä nähdäkseni halunneetkaan siirtyä tai kasvaa. Tällöin toiminta näyttäytyy hyvin kiinnostavassa valossa, kun sen suhteuttaa ajatukseen Piikkilästä eräänlaisena liminaalitulana, paikkana, jossa aika ei virrannut tavalliseen tapaan (Turner 1974). Yi-Fu Tuanin (2006) ajattelusta ja haastatteluteksteissä käsitellyistä teemoista ammentaen pohdin pysyvyyden merkitystä ja erityisesti sen tuottamaa turvaa muuttuvan maailman ja kenties vielä enemmän juuri muuttuvien identiteettien keskellä. Olen nostanut tätä turvaa tuottaviksi elementeiksi erityisesti fyysisen miljöön ja paikkaan kytkeytyvän ulkoisen käytöskoodin, mutta yhtä hyvin turvaa synnyttäväksi tekijäksi voisi nimetä yhteisön hierarkiset suhteet ja henkilön vuodesta toiseen muuttumattoman aseman yhteisössä. Hierarkinen asema ja tietoisuus tästä omasta asemasta tarjoaa henkilölle yhden valmiin identiteetin, joka omaksua paikkaan saapuessaan. Siten hierarkisten suhteiden muuttumattomuus on luontevaa mieltää yhdeksi paikan ajan pysäyttävän voiman aineellistumista, jotka pysyvyydellään tarjoavat ja tuovat selkeyttä ja turvaa modernin maailman jatkuvasti muuttuvien paikan ja maailman kokemisen tapojen ja näiden kokemusten tuottamien identiteettien keskelle (vrt. Naukkarinen 2006: 64–65).

Kaiken kaikkiaan kertojien tuottamien pysyvyydiskurssien voi siis tulkita sisältävän laajoja kannanottoja oikeanlaisesta Piikkilästä. Idealisoitu Piikkilä-kertomus tunnistetaan kertojien taholta pysyvyydiskursseja tuottaessa. Kuvauksissa Piikkilästä ja Piikkilän muuttumattomuudesta on läsnä ironia. Esimerkiksi informantin H1, voi nähdä omaksuvan idealisoitua Piikkilä-kertomusta kohtaan hyvinkin ironisen ja sitä myöten kriittisen position. Kuitenkin tämä näennäisen kriittinen positio ei suoraan kerro mitään haastateltavan todellisesta paikkasuhteesta ja Piikkilään kytkeytyvien vanhakantaisten tapojen ja arvojen kokemisesta joko positiivisessa tai negatiivisessa valossa. Haastattelutilanteessa informantin suhde paikkaan näyttäytyi koko ajan hyvin lämpimänä,

kuten suurimmalla osalla haastateltavissa. Oman asemani paikan ja monet paikkaan kytkeytyvistä ihmisistä tuntevana voi tietysti ajatella vaikuttavan sekä tulkintaani informantin paikkasuhteesta että siihen, millaisena hän tämän paikkasuhteen minulle esittää. Samaan aikaan katson kuitenkin nimenomaan oman asemani Piikkilälle ulkopuolisena, mutta kuitenkin paikan tuntevana ja sukulaisuuden kautta tavallaan myös tuttua henkilönä johtaneen informantin omaksumaan, paikoitellen jopa liioitellun ironiseen ja parodisoivaan kerrontatyyliin.

Tiettyssä mielessä kertojien ironisten ja kriittisten kannanottojen voi siis tulkita kuvastavan nimenomaan päinvastaista paikkasuhdetta kuin ne äkkiseltään näyttäisivät ilmentävän. Kun ihminen on omaksunut paikan tarpeeksi syvästi osaksi identiteettiään, hän voi kritisoida ja ironisoida tiettyjä paikan elementtejä ilman että se muuttaa tai vaurioittaa sitä kuvaa ja käsitystä paikasta, joka hänellä on. Mukaan tulee jälleen kerran eräänlainen paikan omistajuus. Koska kyseessä on haasteltavien omaksi kokemaa paikka, on heillä myös oikeus tehdä siitä pilaa. Samaan aikaan on tietenkin huomioitava, että paikkasuhteet ja kertojapositionit vaihtelevat suuresti kertojien välillä. Esimerkiksi liiallisuuksiin asti menevä pysyvyys tai tapojen vanhakantaisuus voidaan sitä kohtaan kohdistetusta kritiikistä huolimatta todellisuudessa mieltää osaksi eräänlaista paikan piiriä. Ne voivat olla osa eräänlaista paikan erikoislaatuisuutta, jossa kritisoidut piirteet todellisuudessa mielletään erottamattomaksi osaksi paikan identiteettiä ja olemusta ja siten itse asiassa osaksi idealisoitua todellisuutta. Samaan aikaan toiset kerronnasta kuvastuvat jännitteet voivat kuitenkin yhä olla kertojille hyvinkin todellisia ja aidosti ristiriidassa sen kuvan kanssa, joka heillä paikasta on.

Muodollisesti samankaltaisten paikan kokemisen kuvausten sisältäessä näinkin monimuotoisia ja jopa vastakkaisia merkityksiä ja latauksia, pysyvyysdiskursseilla tuotettavaa ja niistä välittyvää idealisoitua Piikkilä-kertomusta ja tämän kertomuksen yhteisyyttä ja kattavuutta hahmotettaessa korostuukin siis nimenomaan tunnistaminen paikan kokemista havainnoillistavana tekijänä. Kertojat tunnistavat paikassa kollektiivisesti tuotettuja mielikuvia ja käsityksiä ja omaksuvat niitä kohtaan erilaisia positioita. Näin nimenomaan tiettyjen paikan piirteiden laaja tunnistaminen eivätkä niinkään yksittäisten kertojien taholta muodostetut tulkinnat, kertovat paikalle annetuista kollektiivisista merkityksistä.

Tunnistamista tapahtuu edellisessä kappaleessa erittelemässäni ironisoivassa paikan ominaisuuksien ja piirteiden kuvailussa, kuten informantin H1 tapa mieltää paikka ”myös käytökseltään museoksi” tai haastateltavan H3 näkemys paikasta ”kapselina, jonne oli säilötty sellasia ihan käsittämättömiä normeja ja tapoja ja muita”. Toisaalta kokemusta oikeanlaisesta Piikkilästä ja paikasta ja tähän ideaan kytkeytyviä sisältöjä käsitellään myös eksplisiittisesti, kuten

keskusteltaessa Piikkilän arvostuksista ja arvoista. Sisältöjä käsitellään eksplisiittisesti myös informantin H5 tavassa kokea, käsitellä ja tulkita sukua ja Piikkilää itsessään keskeisimpänä yhteisöllisesti jaettuna arvona. Samoin kollektiivisesti jaettu idealisoitu paikkakertomus tunnistetaan myös kuvailtaessa vanhempien sukupolvien merkitystä paikan ulkoisen miljöön säätelyssä ja ylipäänsä kuvattaessa vanhemman väen kytkeytymistä omaksuttuihin paikallisiin identiteetteihin. Näin idealisoidun Piikkilä-kertomuksen kerronnalliselle tunnistamiselle voidaan osoittaa monta erilaista kehystä. Kollektiivisten ymmärtämisen tapojen voitaisiin tulkita jakaantuvan kattavasti paikan kokemisen eri osa-alueille. Seuraavissa luvuissa eritellessäni ja tulkitessani muita teemahaastatteluaineistosta tunnistamiani ja nostamiani diskursseja onkin siis tarkoitukseni edelleen jatkaa paikan yhteisöllisen kokemisen ja näiden kokemusten kerronnallisen tunnistamisen eri muotojen tarkastelua.

4.2 Sallitun ja ei-sallitun -diskurssit

Kuten tutkimusasetelma ja metodologia -luvussa kirjoitin, tutkimus toteutettiin teemahaastatteluina, joita varten muotoilemani kysymysrunгон avulla koetan saada kiinni Piikkilän henkilökohtaisesta ja yhteisöllisestä kokemisesta. Etukäteen tietoisena tietyistä paikkaan kytkeytyvistä erityispiirteistä osaksi teemarunkoa nostin ennen kaikkea kysymykset, joiden kautta yritin päästä sisään Piikkilän yhteisölliseen todellisuuteen. Kyselin Piikkilän arjesta ja käytöskoodista sekä pyysin haastateltavia kuvailemaan yhteisön jäsenten keskinäisestä kanssakäymisestä ja vuorovaikutuksesta tunnistamiaan normeja ja arvostuksia. Nämä sukuyhteisön keskinäisen toiminnan ja vuorovaikutuksen kuvaukset lähenevät ja heijastelevat monilta osin paikan yhteisöllistä kokemista suuremmassa mittakaavassa. Kuvaukset arvostuksista, normeista ja erityisesti normien noudattamisesta muuttuvat hyvin luontevasti osaksi samaa paikan säätelyn ja hallitsemisen diskursiivista todellisuutta, jota pysyvyysdiskurssien yhteydessä käsittelin.

Siinä missä edellä kollektiivista tajua paikkaa hallittiin ulkoista säätelemällä, samankaltaista paikan tajun säätelyä voidaan argumentoida tapahtuvan myös pian esittelemissäni aineistokatkelmissa, joissa kertojat valottavat Piikkilän tapakulttuuria ja arvomaailmaa. Näin tietynlaisen käytöskoodin ja arvomaailman vaalimisella ja tuottamisella muokataan yhteisesti tunnistettua ideaa paikan tarkoituksesta ja oikeanlaiseksi koetusta paikasta. Kerronnan ja kuvailun kautta muodostuu eräänlainen sallitun ja ei-sallitun maailma, informanttien tunnistama yhteisöllinen

todellisuus, joka saattaa joko vastata kertojan omaa henkilökohtaista käsitystä oikeanlaisesta paikasta tai olla vastaamatta sitä, mutta jonka hän kykenee erottamaan ja jota hän joissain tapauksissa jopa eksplisiittisesti lähestyy. Haluan siis aiempaan tapaan myös korostaa ja kiinnittää tekstitasolla huomiota, kuinka tapakulttuurin ja arvomaailman kuvaukset ovat samalla myös informanttien henkilökohtaisten paikkaa kohtaan suunnattujen asenteiden ja paikkaan kiinnittymisen kuvauksia, joilla kertojat asettuvat henkilökohtaiseen suhteeseen paikan kanssa. Paikka ei ole vain fyysinen ympäristö, vaan paikkaan kytkeytyvät sosiaaliset ulottuvuudet vaikuttavat olennaisesti paikkakokemuksen syntyyn (Siim 2006: 97).

Pidän kiinnostavana, kuinka jo informanttien tavat kuvata Piikkilään kytkeytynyttä arvomaailmaa ja tapakulttuuria ja kertojien suorittamat sanavalinnat implisiittisesti nivoutuvat kulttuuriseen ymmärrykseemme säätelystä ja hallinnasta ja yhdistyvät hallitsemisen diskursiiviseen todellisuuteen.

P: Millanen paikka Piikkilä oli siihen aikaan.. mielikuvissa?

H7: No olihan se tietysti jännittäväkin... hyvin niinku säntillinen. Piikkiläs piti käyttäytyä ehdottomasti Piikkilän tavoin. (...) Ja olihan se Piikkilä tietysti ulkoisesti tosi kaunis ja sitten siellä tietysti tuoksu aina Piikkilältä ja siellä oli Piikkilän tapoja ja Piikkilän ihmisiä.

P: Millasia oli Piikkilän tavat?

H7: Piikkilän tavat oli tietysti piti olla hyvin kohtelias ja sit piti vähän niinku jännittää, et käyttäyty tarpeeksi hyvin. Ei saanu meluta. Lasten piti syödä lasten pöydässä. Ruokailut oli säännöllisin aikoihin. Aikuisia piti kunnioittaa. Ei saanu missään riehua. Tämmösiä.

H8: Ei juostu. Lasten leluja ei levitelty ympäriinsä. Kokoontuessa ei juostu eikä tönitty. Ei kuitenkaan ahdistavan painostava tai militantti. Se vaan oli semmonen, vaan jos joku juoksi, siitä hyvin nopeasti sanottiin. Eikä kiroiltu, ei missään tapauksessa. (...) Ei kuitenkaan ihan stiff upperlip brittiläistä yläluokkaa ”oh dear, oh dear”.

Ylemmässä otteessa haastateltava haluaa puhua ja valita käyttämäkseen termiksi nimenomaan säntillisyyden. Hän kuvaa ja esittää Piikkilän tavat joko käskyjen tai kieltojen kautta. Kerronnassa luodaan kahtiajako sen suhteen, mitä selkeästi joko piti tehdä tai ei saanut tehdä, välimallia ei ole. Myös alemmassa otteessa Piikkilän tapoja lähestytään kielletyn kautta. Kertoja kokee keskeisenä ja kuvaavana nimenomaan, mitä korostuneesti ei tehty. Näin jo mielikuvat Piikkilästä näyttäisivät kytkeytyvän samaan hallitsemisen diskursiiviseen todellisuuteen, jonka merkityssysteemien verkkoon perustan tulkintani Piikkilän tapakulttuurista ja arvomaailmasta paikkasuhteen- ja kokemuksen yhteisöllisen säätelyn välineinä. Toisaalta heti perään haastateltava haluaa kuitenkin alleviivata ja tuoda esiin, ettei paikan ilmapiiri ollut ahdistava tai militantti.

Monessa mielessä Piikkilän arvot heijastelivat porvarillisen elämäntavan ihanteita. Jonas

Frykman ja Orvar Löfgren (1987) sekä Laura Kolbe (2014) kirjoittavat porvarillisen elämäntavan perustuvan harmoniaan, hillintään ja sovinnaisuuteen. Kertojen kuvauksissa tapakulttuurin ja käyttäytymisen yhteisöllisestä säätelystä toistuukin nimenomaan eräänlainen harmonisuuden ja harmonisuuteen pyrkimisen diskurssi. Siinä missä käyttäytymisen koodisto kuvataan kerronnassa voittopuoleisesti erillisenä, tunnistettavana ja väkevästi paikkaan ja yhteisöön kytkeytyvänä, liitetään käyttäytymisen yhteisölliseen säätelyyn myös pyrkimys luonnollisuuteen.

P: Käytöstavat oli siis hyvin tärkeitä?

H4: Joo. Mutta niiden piti olla sellaset luontevat. Siinäkin, ne ei saanu olla semmoset lakeijamaiset. Ne piti olla kuin prinsessa tästä vain.

P: Ne piti olla.. selkäytimessä?

H4: Nimenomaan, nimenomaan. Ei mitään semmosia päälle liimattuja.

P: Se oli niinku oma...

H4: Se tuli verenperintönä. Se piti vaikuttaa siltä. Ja ei, se tulikin, koska... siis emmä koskaan tienny että... se oli itsestään selvää et mä osasin käyttää niitä, kun ne oli niin pienenä opetettu. Se oli kuin kiinalaisella puikot käsissä että...

(...)

H4: Sitte myöskin sellanen et... huomaamaton. Ei saanu tehdä numeroa mistään. Et piti olla niinku kaikkea ylevää, mutta huomaamattomasti. Ei saanu olla niinku suuna päänä, mutta kuitenkin siis keskustelutaito täytyi olla, ei saanut olla mykkänä, mutta ei saanut olla myöskään räyhäävä tai suuna päänä. Semmost kultivoitua.

Haastatteluote kuvastaa monella tapaa nimeämääni ja tunnistamaani pyrkimystä harmonisuuteen käyttäytymisen yhteisöllisessä säätelyssä. Kertoja kuvaa käytöstapojen tulevan kuin verenperintönä, johon jo kokemuksena sisältyy statuksellista yhteisyyttä synnyttävä lataus. Muutenkin kertojan kuvaus Piikkilän käyttäytymiskulttuurista kytkeytyy sanavalintojen ja implisiittisten merkitysten tasolla väkevästi porvarilliseen sivistystraditioon. Nostan esiin informantin luonnehdinnan oikeanlaisista tavoista vuorovaikuttaa ja ylipäänsä hänen käyttämänsä käsitteen keskustelutaito, joissa ilmenevät porvarilliset hillittyden ja hillinnän ihanteet sekä hänen oman eksplisiittisen yhteenvetonsa käyttäytymiskulttuurista kultivoituna. Sivistyneisyyden ja hyvän maun osoittamisen ja ilmenemisen ollessa vahvasti sosiaalisesti motivoitunutta ja oletetusti refleksiivistä, kuvatunkaltainen kultivoitu käytös tuntuu luontevalta nähdä merkityksellisenä yhteisöllisyyden ja yhteisyyden synnyttäjänä (Amberg 2003: 160). Sen voidaan olettaa tuottavan ainakin statuksellista yhteisyyttä, vaikkeivat yhteisön jäsenet kaikissa tapauksissa käytöstä tietoisesti porvarilliseen sivistystraditioon yhdistäisikään. Sivistyneen ja kultivoituneen ilmapiirin näkyvä vaikutus statuksellisen yhteisyyden syntyyn tuntuisi luontevalta olettaa myös sen perusteella, kuinka kertoja kuvaa tapakulttuurin omaksumista yhteisössä. Informantin luonnehdinta

käyttäytymiskulttuurin siirtymisestä ikään kuin verenperintönä synnyttää jo kerronnan tasolla eräänlaisen oletuksen omistajuudesta. Tapoja kuvattaessa ei opituiksi, vaan kuin verenperintönä omaksutuiksi, tuotetussa sosiaalisessa todellisuudessa tavat ja niiden siirtyminen asettautuvat jo itsessään osaksi sukuyhteisön identiteettiä. Näin kertojan kuvaus tapojen omaksumisesta näyttäisi jo sanavalintojen kautta kytkevän ne osaksi statuksellisen yhteisyyden syntyprosessia.

Pihla Siim (2006) tarkastelee muiden ihmisten ja sosiaalisten suhteiden vaikutusta paikkakokemuksen syntyyn maahanmuuttajien paikkasuhteita käsittelevässä kirjoituksessaan. Hän esittää paikkasuhteen muodostumisen eräänlaisena etsintänä. Uuden paikan tapojen ja kulttuurin omaksumisella pyritään rakentamaan yhteyksiä eri ryhmiin. Näin tavoilla ja kulttuurilla pyritään ottamaan haltuun tiloja. Globaalissa maailmassa ymmärrys paikasta on muuttunut (Kymäläinen 2006: 203–205). Yksilöt kytkeytyvät samanaikaisesti useaan eri paikkaan ja kykenevät sijoittamaan itsensä samanaikaisesti useaan toisistaan erilliseen todellisuuteen (Siim 2006: 105, Kymäläinen 2006: 209–210). Tämänkaltaisen identifioituminen samaan aikaan useaan eri paikkaan ja todellisuuteen kytkeytyy voimakkaasti myös Piikkilään ja Piikkilää kohtaan muodostettuun paikkasuhteeseen.

H6: Piikkilässä aikaa viettäny väki on ollu kaupunkilaista ja koulutettua keskiluokkaa, virkamiehiä, tutkijoita, juristeja, lääkäreitä. Ei mitään rikasta mut miten sen sanois... modernisoituvaa suomalaista väkeä. Sit se on ollu se linkki siihen agraarimenneisyyteen ja suvun traditioon se Piikkilä mut meidän niinku elämä on ollu muualla.

Kuten haastateltava kertoo, Piikkilä oli tilana ja paikkana erillinen haastateltavien varsinaisista elämistä. Informanttien tunnistama käytöskoodi ja tapakulttuuri liitetäänkin väkevästi nimenomaan paikkaan itseensä. Ne asettautuvat osaksi nimenomaan paikallista identiteettiä eivätkä muita mahdollisia identiteettejä, joita kertojilla on. Toisaalta edellinen kertoja jatkaa seuraavaksi:

H6: Me ollaan tultu sinne Piikkilään, sinne museoon, viettämään yhdessä aikaa ja elämään sitä suvun traditiota, mut ei se oo menny niin, että kun istutaan Käpylässä ruokapöydässä ja puhutaan jostain ja sit kun mennään Piikkilään, niin arvot ois jotku muut.

Informantin kerronnassa paikka ja paikkaan kytkeytyvä paikallinen identiteetti asettuu eräänlaiseen rinnakkaiseen suhteeseen henkilön omien identiteettien kanssa. Paikkaan ja paikan yhteisöön voi kytkeytyä tietynlaisia käyttäytymismalleja, normeja ja arvostuksia, mutta näiden normien alla ja samaan aikaan kuitenkin myös esillä henkilön perimmäisten arvojen ja identiteettien halutaan kuitenkin ajatella säilyvän samanlaisina. Rinnakkaisuuden lisäksi arvot ja identiteetit

asettuvat siis myös hierarkiseen suhteeseen. Toisaalta kyseessä on vain yhden informantin näkemys Piikkilän arvomaailman ja Piikkilässä aikaa viettäneiden henkilöiden henkilökohtaisen, Piikkilän ulkopuolisen arvomaailman suhteesta. Haastateltavien kokemukset Piikkilässä opittujen ja omaksuttujen arvojen ja arvostuksien vaikutuksesta Piikkilän ulkopuolella noudatettuun ja Piikkilästä erilliseen identiteettiin ja arvomaailmaan vaihtelevat. Olennaiseksi katson määritellä, mitä informantti oikeastaan tarkoittaa puhuessaan arvoista. Tunnistan selkeän enemmistön kertojista kokevan Piikkilän paikkana, jossa vietetyllä ajalla oli erottuva vaikutus henkilön omaan persoonaan sen suhteen kuka hän on ja millaiseen sukuun hän kuuluu. Tähän diskurssiin voi myös kertojan tunnistaa sitoutuvan tämän mieltäessä toiminnan ja ajanvieton Piikkilässä ”suvun tradition elämisenä”. Sen sijaan hän ei allekirjoita näkemystä täysin erillisistä paikkaan yhdistyvistä arvoista, jotka voi erottaa monien muiden informanttien kerronnasta ja jotka kytkeytyvät nimenomaan vanhempaan sukupolveen ja vanhemman sukupolven asemaan Piikkilän keskiössä. Kiinnostavalla tavalla hän kokee vanhempien sukupolven vaikutuksen pikemminkin tunnelmaa ja olemista vapauttavana kuin säätelevänä.

H6: Että vanhemmal sukupolvella varmaan on ollut vanhemman sukupolven arvoja, mut ne on ollu tällasia skarppeja, ei oo ollu mitään jäykkiksiä ja se on just määrittäny sit, että nää vanhemman sukupolven tyypit on ollu just semmosia huumorintajuisia ja älykkäitä. Tää on mun omaa fiilistelyä, mut se on ehkä määrittäny sen tunnelman, että se on ehkä ollu tavallaan ollu kuitenkin aika vapautunu. (...) Mä oon ehkä vähän väärä vastaaja, kun mä oon ollu sillon lapsi, mut lapsen näkökulmasta se ilmapiiri on ollu tosi hyvä ja rento.

Näin kokemus Piikkilän tapakulttuurista ja tapa kuvata vallinnutta arvomaailmaa asettuu monessa suhteessa eri valoon kuin toisten haastateltavien kerronnasta olisi osaltaan mahdollista tulkita, vaikka paikkaan kytkeytynyttä säätelyä ja hallintaan ei pääasiassa toistenkaan informanttien kerronnassa koeta ahdistavana, vaan jopa omalla tavallaan vapautuneena. Samaan aikaan on johtopäätöksiä muodostettaessa huomioitava myös vaihtelu informanttien ikävuosissa, johon kertojakin osaltaan viittaa. Olen rajannut tutkimuksessa tarkasteltavaksi aikaväliksi kolmenkymmenen vuoden jakson 60-luvun alusta 80-luvun loppuun, ja haastateltavien iät vaihtelevat useilla vuosikymmenillä, joten kertojien mielikuvat Piikkilästä eroavat jo näistä syistä. Kuten olen jo pyrkinyt osoittamaan, aineistosta ei ole tarkoitus löytää ja nostaa esiin yhtä tiettyä kokemisen tapaa, vaan kyseen ollessa muistitietoaineistosta erilaisten menneisyyden tulkintojen esiin tuominen ja vakavasti ottaminen (Ukkonen 2000: 14). Tämänkaltaisen vuoropuhelun kautta koen tarkoituksenmukaiseksi lähestyä kollektiivisesti tuotettua paikkasuhdetta ja idealisoidun paikkakertomuksen omaksumista tai omaksumatta jättämistä sekä tunnistamista kertojien

henkilökohtaisissa narratiiveissa.

Kaikkiaan jaottelu sallitun ja ei-sallitun välillä yhdistyy kerronnassa keskeisellä tavalla paikallisten identiteettien muotoutumiseen. Kollektiivista ymmärrystä oikeanlaisesta, kunnollisesta ja tarkoituksenmukaisesta paikasta tuotetaan paikkaan kytkeytyviksi, ”kuuluviksi”, miellettyjen ja kuulumattomien elementtien kautta. Jaottelu sallittuun ja ei-sallittuun ja jaottelun kautta muotoutuvat paikalliset identiteetit voi tunnistaa aineistosta paitsi implisiittisesti, lisäksi eksplisiittisinä paikassa sallitun, sinne sopivan tai sopimattoman ilmauksina kerronnassa.

H8: Pissipotta. Piikkilään ei kuulu tällainen, Piikkilässä ei saa näkyä. Sit siel on edelleenki vähän semmonen museomeininki, sillee et se iso sali.. juhlasali... et se on edelleen niinku museo, siel on koskemattomina ne tavarat. Kyl mä sen ymmärrän, et sen salin piti olla puhdas ja siisti ja siel ei saanu olla tavarat hajan hajan, mut siel ei esimerkiksi saanu ollenkaan näkyä, et siel oli kesäasukkaita, vaan piti olla ne yleiset tilat hirveen tiptop. Vähän sellaista ulkokultasuutta.

H3: Mul on pitkään ollu sellanen käsitys, et Piikkilässä ei nautittu alkoholia, mut se ei varmaan pidä paikkaansa. Et kyllä sitä nautittiin pirttien pimeydessä, mutta se ei kuulunu siihen. Et se oli aika tällasta kristillistä.

Paikassa sallitut, sinne kuuluvat ja kuulumattomat elementit nimeämällä informantit määrittelevät ja rajaavat tunnistamansa yhteisöllisesti ymmärretyn oikeanlaisen paikan idean. Näin sopivalla ja sopimattomalla järjestetään anallisesti ideaa paikasta ja siitä mitä sen olisi pitänyt olla. Samaan aikaan tapa, jolla kertojat rajaavat paikkaan kuuluvia asioita ja yksityiskohtia, heijastelee yhteisöllistä kielenkäyttöä sellaisenaan. Oma suhteeni Piikkilään mahdollistaa yhteisöllisen kielenkäytön kaikuja ja heijastusten tunnistamisen näennäisen yksilöllisistäkin kuulumisdiskursseista. Kuitenkin aineistosta on kaikkiaan melko mutkatonta tehdä tulkinta, että kuulumista eksplisiittisesti tuotettiin Piikkilän sisäisissä narratiiveissa, vaikkei välttämättä juuri eksplisiittisillä kuulumisen ilmauksilla. Sen sijaan sopivaa ja sopimatonta jaoteltiin juuri nimeämälläni sallitun ja ei-sallitun ilmauksilla sekä muunlaisilla yhteenkuuluvuuden tunteen ilmauksilla. Piikkilästä puhuttiin perheenä:

H8: [Henkilö] puhu aina Piikkilän perheestä, ihan niinku tietosesti puhu siitä ja siihen satsas.

Pohdittaessa tapojen ja normien merkitystä yhteenkuuluvuuden tunteen ja kollektiivisesti jaetun paikkakokemuksen syntymisessä, miellän sallitun ja ei-sallitun eksplisiittisen nimeämisen ja osoittamisen paikan sisäisissä narratiiveissa siis ainakin tapoina linjata ja järjestää käsitystä paikasta ja sen ideasta. Tällä en tarkoita, että normien ja käytöstapojen varjeluun ja osoittamiseen

yhteisöllisessä vuorovaikutuksessa olisi jotenkin automaattisesti kytkeytynyt tietoinen tai melkein tietoinen päämäärä nimenomaan yhteisöllisyyden ja yhteisyyden tuottamiseksi. Tavat ja normit ovat välttämättömiä ihmisryhmien ja yhteisöjen toiminnalle. Tulkitsen tapojen ja normien mukaisen toiminnan edistämisen ja rohkaisemisen saavan niin käytännöllisiä kuin henkisempiä merkityksiä, joilla voidaan palvella henkilökohtaisia tarkoitusperiä siinä missä yhteisöllisiäkin (McLeod 2008). Tapojen ja normien säätely ja ylläpito yhteisössä tuotettujen narratiivien ja yhteisöllisen toiminnan kautta sekä kytkeytyminen eräänlaiseen porvarilliseen omakuvaan voidaan siis pitää myös prosesseina, joilla yksilöt muodostavat omia henkilökohtaisia paikkasuhteitaan ja identiteettejä, siinä missä niillä tuotetaan laajalti tunnistettua yhteisöllistä identiteettiä ja yhteisyyttä synnyttävää statuksellisuutta sekä mahdollistettiin yhteiselon sujuva jatkuminen. Analyysissani palaan siis jälleen nimenomaan yleisistä tavoista poikkeavaksi koettujen yhteisöllisten käytösmallien ja tätä kautta rakentuvan paikan äärelle hahmottaessani sallitun ja ei-sallitun diskursiivisen ja toiminnallisen tuottamisen merkitystä paikallisten identiteettien muodostumisessa.

H1: Nyt muistuu mieleen. [Henkilö] oli nuori poika ja se tuli tuli sinne ja sillä oli tyttöystävä mukana ja sillä oli, oliko sillä melkein punanen tukka tai jotain ja sitten päätettiin ottaa sen vuoden semmonen perhepotrettikuva. Mutta kun he eivät olleet virallisesti kihloissa ja tuliko hän jopa moottoripyörällä, joka oli aika ihmeellistä, niin kun otettiin sen kesän kuva niin tämä tuli tämä tyttö mukaan ja silloin joku siitä vanhemmasta sukupolvesta söpsötti että jos ei tästä tulekaan mitään niin sittenhän se kuva on... ei nyt pilalla mutta siinä on tämmöinen fläkki. Ja siitä ei tullu mitään ja kaikki muisti, että hyvänen aika... tässä on se tyttö. Siitä ei tullukkaan mitään ja nyt se on meidän kuvassa. Hyvänen aika. Että oli tämmönen hirmu sisäänpäin lämpiävä juttu, sikäli. Että sitä pidettiin semmosena fläkinä että kyllä meidän ois pitänyt sanoa että vaan ne, jotka on virallisesti kihloissa. (...)

Kertomus sijoittuu ajallisesti tutkimukseeni rajaaman jakson alkupäähän, ja kertojan kuvaamiin asenteisiin heijastuvat ja ne heijastelevat osaltaan ajan yleisiä arvoja ja käsityksiä. Kuitenkin kuvattuihin suhtautumistapoihin ja kertomukseen kokonaisuudessaan tiivistyy paljon niistä kollektiivisesti tuotetuista käsityksistä oikeanlaisesta ja kunnollisesta paikasta, jonka tunnistan myös myöhempää aikaa kuvaavasta kerronnasta. Kertoja itse nimeää luonnehtimansa suhtautumistavat ja asenteet tavanomaisesta poikkeaviksi. Kokemus potrettiin putkahtavasta ”fläkistä” yhdistyy toisaalta kuvaan tapahtuma-aikaankin vanhoillisista arvoista ja käsityksistä, mutta ennen kaikkea – kuten haastateltava itse esittää kuvatessaan, kuinka ”että oli tämmönen hirmu sisäänpäin lämpiävä juttu, sikäli” – potrettiin koetussa virheestä on kyse yhteisön rajojen ja kuuluvuuksien määrittelystä. Erittelen tilan fyysisen ja henkisen rajaamisen ja ryhmien erittelyn diskursseja myöhemmin erikseen omassa luvussaan. Myös sallitun ja ei-sallitun kerronnallisella tuottamisella kuitenkin asetetaan kuuluvuuksia määritteleviä ja korostavia rajoja. Toisaalta tilan

rajaamisen diskurssit tuottavat käsitystä sallitusta ja ei-sallitusta. Sallitun ja ei-sallitun -diskursseilla tarkoitan kuitenkin nimenomaan sitä, kuinka käyttäytymisen, arvojen ja normien kerronnallisella ja toiminnallisella määrittelyllä ja rajaamisella tuotetaan ja säädellään yhteisesti tunnustettua ideaa paikasta ja paikan oikeanlaisuudesta. Perhepotretin kohdalla arvot ja normit säätelevät yhteisöllistä käyttäytymistä implisiittisesti vanhemman sukupolven kuvaa kohtaan omaksumina asenteina, mutta ennen kaikkea elementti, joka tuottaa yhteisesti tunnustettua ideaa paikasta yhteisöineen, on melko luonnollisen oloisesti vuosittain toistuva kuvanotto-traditio itsessään. Yhteiskuvalla voidaan kertojan kuvauksessa olettaa merkitys eräänlaisena yhteisön näkyvänä symbolina nimenomaan, koska sille kerronnassa erikseen annetaan merkitys vuosittain toistuvana potrettina eikä pelkästään minä tahansa yhteiskuvana.

Yleisesti käytännön tason kuvaukset yhteisön tavoista ja normeista ja niiden kautta rajatusta sallitusta ja ei-sallitusta saavat siis monenlaisia määreitä. Toisaalta kuvaukset ovat yhteisön itsensä kuvauksia, joissa suurin osa kertojista rakentaa paikasta kuvan tapojen ja käytöksen osalta jokseenkin tarkkaan hallittuna, porvarillisena kokonaisuutena. Tässäkin suhteessa kokemuksessa paikasta esiintyy myös eroja:

P: Millanen käytös oli toivottavaa sitten?

H6: No emmä muista, että meitä lapsia ois mitenkään aivan superisti komenneltu. Lapset on saanu tulla ja mennä mut ehkä lapsetkin on osannu sen koodin sillä lailla et tosiaan siellä on ollu niinku.. siel on ollu melkein niinku neljäkin sukupolvea paikalla parhaimmillaan niin sit on se... ehkä just tollanen vanhempien kunnioittaminen ja nyt mä tarkotan enemmänkin isovanhempien. (...) Mä en koe et se ois ollu niin jäykkää, mut mä oon ehkä väärä haastateltava tähän asiaan. Emmä niinku näe, et ois ollu jonkun normaalin hyvän käytöksen yläpuolelle menevää koodistoa, joka ois ollu Piikkilässä läsnä, joka ei ois ollu muualla läsnä.

Kuten olen esittänyt, erillinen paikkaan kytkeytyvä käytöskulttuuri on jo sellaisenaan paikallisia identiteettejä tuottava ja muokkaava tekijä. Siinä missä tapojen ja normien kuvaukset ovat yhteisön ulkoisen ja virallisen olemuksen kuvauksia, kiinnitänkin huomiota nimenomaan käytöskulttuurin luonnehdinnoissa tapahtuvaan implisiittiseen paikan yhteisöllisesti koetun idean tunnistamiseen. Näitä tunnistamisen diskursseja olen jo nimennyt ja nostanut esiin niiltä osin kuin sallitun ja ei-sallitun määrittely esiintyy kerronnassa yhtenevinä ilmauksina ja sanavalintoina, kuten paikkaan kytkeytyvien tapojen esittäminen ja paikan määrittely nimenomaan kieltojen ja kielletyn kautta tai nimeämällä, mikä kuului tai ei kuulunut Piikkilään. Kattavammin ja perinpohjaisemmin on kuitenkin tarkoitukseni tarkastella tätä yhteisöllisesti koetun idean saamia merkityksiä tutkimalla, millaisia asenteita ja positioita informantit kerronnassaan tapakulttuuria kohtaan ottavat,

ja kuinka he tällä asemoitumisella viestivät ja osoittavat tunnistavansa paikalle annettuja kollektiivisia merkityksiä.

Jaoin johdanto-osiossa haastateltavien idealisoitua kertomusta kohtaan ottamat positiot kahteen diskursiiviseen kokonaisuuteen, idealisoivaan Piikkilä-diskurssiin ja skeptiseen Piikkilä-diskurssiin. Kertojat omaksuvat positioita vaihtelevasti. Siinä missä toisessa yhteydessä kertoja saattaa kritisoida voimakkaasti tiettyjä Piikkilään liitettyjä piirteitä ja siten ikään kuin kieltäytyä identifioitumasta niihin ja erottaa ne omasta paikallisesta identiteetistään, seuraavan aihepiirin kohdalla hän saattaa tuottaa, toistaa ja sitoutua väkevästi tunnistamaani idealisoituun, kollektiivisesti tuotettuun ja omaksuttuun paikkakertomukseen. Tämänkaltaiset paikan eri piirteille annetut eriävät merkitykset ja kerronnan diskursiivinen moninaisuus, vaihtelevuus ja osittainen ristiriitaisuus on tietysti normaalia, kun sosiaalista todellisuutta jäsennetään kerronnan avulla (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 56). Kerronnantutkimuksessa ilmaisujen merkityksiä ei oleteta yksiulotteisiksi ja kiinteiksi eivätkä kriittisiltä tai idealisoivilta vaikuttavat Piikkilä-diskurssit välttämättä kerrontatilanteen kontekstissa saa samanlaisia merkityksiä kuin ne muuten saisivat (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 49). Nostin edellisessä luvussa esiin kertojan asemaan kytkeytyvän omistajuuden, riittävän voimakkaan paikallisen identiteetin ja kerronnan tasolla eräänlaisen diskursiivisen valta-aseman, joka sallii hänen kritisoida Piikkilän idealisoitua kertomusta, kuitenkin välttämättä ottamatta kertomukseen etäisyyttä identiteettien tasolla (vrt. Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 86–87).

Kerronnassa tuotetut kriittiset Piikkilä-diskurssit ja idealisoivat Piikkilä-diskurssit muodostavat siis monimutkaisen verkoston ja yksilöiden todellisten asenteiden ja paikallisten identiteettien selvittäminen ja havaitseminen voi toisinaan olla haastavaa. Kerronnassa tapahtuva kriittisten ja idealisoivien positioiden vaihtelu on kuitenkin kiinnostavaa muutenkin kuin pelkästään sen suhteen, mitä nämä positiot kertovat yksilöiden asenteista ja paikallisista identiteeteistä. Juuri kriittisten ja idealisoivien positioiden vaihtelusta kerronnassa on havaittavissa se tietoisuus Piikkilään kytkeytyvästä omanlaisestaan maailmasta ja paikan erityislaatuudesta, jonka katson olevan erotettavissa lähestulkoon kaikesta tässä tutkielmassa tarkastellusta kerronnasta. Omaksuessaan idealisoivan position kerronnassa ja siten omakohtaisesti tuottaessaan kollektiivisesti tunnistettua ymmärrystä paikasta kertojat kyllä toistavat ja tuottavat Piikkilälle annettuja, usein voimakkaita, merkityksiä ja arvostuksia, mutta nimenomaan kritisoidessaan ja ruotiessaan ekspliiittisesti Piikkilän tapakulttuurin kytkeytyviä käytäntöjä he osoittavat tiedostavansa eräänlaisen laajemman, kollektiivisen idealisoidun ymmärryksen paikasta.

Kertojan ”pilalle mennyttä” perhepotrettia ja vanhemman sukupolven ”söpsötystä” kohtaan esittämä arviointi ja kommentointi on esimerkki tästä tiedostamisesta. Informantti eksplisiittisesti esittää ja arvioi ilmapiirin ja ilmapiiriä heijastelevan tapakulttuurin ”hirmu sisäänpäinlämpiäväksi”, mutta väkevimmin katson paikan erityislaatuisuuden ja erillisyyden tiedostettavan kertojan sanavalinnoissa ja tavoissa käyttää kieltä ja täten tuotetuissa implisiittisissä merkityksissä. Haastateltava korostaa ja matkii tai kuvainnollisesti matkii ryhmän sisäisissä narratiiveissa tapahtumahetkellä käytettyä kieltä kertoessaan, kuinka ”ja kaikki muisti, että hyvänen aika... tässä on se tyttö. Siitä ei tullukkaan mitään ja nyt se on meidän kuvassa. Hyvänen aika.” Kahteen kertaan toistetun fraasin ”hyvänen aika” kerronnassa saamat merkitykset kytkeytyvät vahvasti kerrontatilanteen kulttuuriseen kontekstiin. Fraasin teho ja pääasiallinen viesti, jota kertoja sitä toistamalla tuottaa, perustuu siihen kytkeytyviin symbolisiin ja myyttisiin merkityksiin, joissa sanojen käytöllä on kirjaimellisten merkitysten lisäksi myös vaikeammin havaittavia miellelyhtymien ja konnotaatioiden tasolla ilmeneviä merkityksiä (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 51–52, 32–33). Alleviivaamalla fraasia ”hyvänen aika” kertoja implisiittisesti liittää ryhmän sisäiset narratiivit väkevästi tietynlaiseen kulttuuriseen todellisuuteen, jossa ”hyvänen aika” -fraasin kuvitellut käyttäjät saavat miellelyhtymien tasolla stereotyyppisen vanhoillisia ja yläluokkaisia merkityksiä. Näin kuviteltuja tai todellisia yhteisöllisiä narratiiveja matkimalla tuotetaan tietynlaista sosiaalista todellisuutta, jossa kertoja paitsi eksplisiittisesti myös implisiittisesti tunnistaa Piikkilän yhteisöllisen maailman korostetun eriävänä jonkinlaisesta oletetusta kulttuurisesta normaalista. Kertojan kielenkäyttöä analysoitaessa merkittävää on myös kertojan käyttämä suora esitys. Suoraa esitystä hyödyntäessään kertoja tuo kertomusmaailman repliikit ja toimintatavat kerrontahetken todellisuuteen (Tiittula & Nuolijärvi: 227). Näin kertoja tekee vanhemman polven närkästyksen vielä näkyvämmäksi yhteisön sisäisissä neuvotteluissa ja kollektiivisessa vuorovaikutuksessa.

Tarkasteltaessa yhteisesti ymmärretyn paikan tunnistamista kerronnassa ja eriteltäessä niitä tapoja, joiden kautta tätä kollektiivisuutta käytännössä tuotettiin Piikkilän jokapäiväisessä toiminnassa, on erityisen mielenkiintoista, kuinka kertoja omatoimisesti liittää kuvitteelliseen kielenkäyttöön Piikkilässä yhteisyyttä korostavan me-narratiivin. ”Nyt se on meidän kuvassa” synnyttää käsityksen narratiiveista ryhmän sisäisessä vuorovaikutuksessa, joissa ihmiset jaetaan eksplisiittisesti meihin ja muihin, ja tukee siten jo aikaisempien aineisto-otteiden kohdalla sivuttua ja käsiteltyä ryhmäidentiteetin ja kuuluvuuden tuottamista eksplisiittisesti puheen keinoin. Kuitenkin, siinä missä esimerkiksi ote ”[Henkilö] puhu aina Piikkilän perheestä, ihan niinku tietosesti puhu siitä ja siihen satsas” kuvaa näkyvää, tietoista ja siten tietyissä mielessä erillistä

pyrkimystä yhteisyyden tuottamiseen kerronnan keinoin, kertojan versioima kielenkäyttö heijastelee pikemminkin niitä puheen tapoja, joilla yhteisyyttä tuotettiin ja ryhmään kuulumista rajattiin ikään kuin huomaamatta ilman erillistä näkyvää pyrkimystä.

Vaikka paikan kokemisessa ja siihen kytkeytyvien identiteettien kokemisessa esiintyy siis paikoin huomattaviakin eroja, aineiston perusteella käsitan yhteisyyttä tuotetun yhteisössä nimenomaan eksplisiittisen kielenkäytön välityksellä, jota myös sallitun ja ei-sallitun määrittelyllä ja säätelyllä osaltaan juuri tuotetaan. Toisaalta kuvaukset eivät vielä kerro, millä tasolla henkilöt omakohtaisesti sitoutuivat ja omaksuivat tuotettuja identiteettejä eikä tarkoituksena olekaan määritellä näitä identiteettejä pelkkien tapakulttuurin kuvausten perusteella. Lähestulkoon kaikkien haastateltavien ollessa akateemisesti koulutettuja koen haastattelutilanteeseen sisäsyntyisesti kytkeytyvän pyrkimyksen arviointiin ja kriittiseen tarkasteluun vaikuttavan kertojien eri paikan piirteitä kohtaan omaksumiin asenteisiin. Ne kannustavat informanttia ottamaan etäisyyttä tiettyihin paikan osa-alueisiin ja tuottamaan kriittisiä narratiiveja, vaikka henkilökohtainen kokemus ei kaikissa tapauksissa olisi yhtä väkevä. Tämänkaltaisen kerronnassa tapahtuvan etäännyttämisen ja etäisyyttä ottavan position näen osaltaan esimerkiksi tavassa, jolla kertoja H6 jäävää itsensä kertojana kahteen otteeseen: ”Mä oon ehkä vähän väärä vastaaja, kun mä oon ollu silloin lapsi, mut lapsen näkökulmasta se ilmapiiri on ollu tosi hyvä ja rento” ja ”Mä en koe et se ois ollu niin jäykkää, mut mä oon ehkä väärä haastateltava tähän asiaan”. Lisäyksellä kertoja pyrkii, paitsi välttämään vääränlaisen käsityksen antamista käsiteltävästä aiheesta, myös sitoutumasta liian voimakkaasti dominoiviin kertomuksiin tai narratiiveihin. Näin kertojien omat motiivit ja pyrkimykset kietoutuvat kerrontaan (vrt. Ukkonen 2000: 11–16).

Henkilökohtaisella tasolla tapoja ja normeja käsittelevä kerronta on siis monella tapaa latautunutta ja sen tulkinta joiltain osin ongelmallista, jos tarkoituksena on ymmärtää kerronnassa tapoja ja normeja kohtaan omaksuttujen asenteiden heijastelevan kertojien todellista kokemusta tapakulttuurista. Samaan aikaan näen kuitenkin tapojen ja normien kuvausten kertovan tietynlaisen laajan, yhtenevän paikallisen identiteetin omaksumisesta, jossa kokemus normeista, sallitusta ja ei-sallitusta on kaikkiaan monella tapaa kiteytynyt ja yhtenevä. Sallitun ja ei-sallitun välille toisaalta eksplisiittisten narratiivien ja toisaalta esimerkin kautta, ”ikään kuin verenperintönä” tehtävällä erolla synnytetään yhtenevää paikallista identiteettiä ja osaltaan tuotetaan idealisoitua kertomusta Piikkilästä, eräänlaista paikan virallista todellisuutta (vrt. Knuuttila 2006: 9). Tätä virallista todellisuutta lujitetaan ja oikeastaan voisi jopa ajatella, että paikassa noudatetuille omana aikanaan vanhahtaviksi mielletyille tavoille ja normeille haetaan vahvistus ja arvo eräänlaisesta

vanhasta porvarillisesta luokkaidentiteetistä, vaikka identiteettien syventäminen tätä kautta olisi pikemminkin ei-tietoista kuin tietoista.

Joka tapauksessa katson yhteisyyden syntymisen sallitun ja ei-sallitun kontekstissa olevan tiiviisti sidoksissa kulttuuriseen tietoisuuteen paikasta ja tätä kautta syntyvään statukselliseen yhteisyyteen. Tällöin yhteisyyden syntymiseksi tarvitaan myös niin kutsuttu toinen, jokin muu, jonka kanssa suhteeseen oma paikka yhteisöineen asettuu (Lehtonen 1990). Muu voi tällöin olla abstrakti tietoisuus jonkinlaisesta eroavasta kulttuurisesta normaalista tai joku yksilöidympi ryhmä. Näin sallitun ja ei-sallitun välille tehtävät erot voidaan jo sellaisinaan nähdä rajallisuuksina, joita yhteisössä muodostetaan suhteessa erilaisiin yksikköihin ja erilaisten yksikköjen välille. Seuraavassa luvussa tarkoitukseni onkin mennä vielä tarkemmin yhteisyyden ja idealisoidun kertomuksen tuottamiseen rajallisuuksien ja erityisesti aineistosta nimeämieni erillisten rajallisuuksien diskurssien kautta. Näitä kerronnassa toistuvia merkityssysteemejä vertailemalla ja erittelemällä havainnoin, millaisia rajoja Piikkilässä muodostettiin ja millaisin tavoin.

4.3 Rajojen diskurssit

Erilaiset rajat ja rajanvedot voidaan nähdä erottamattomana osana, paitsi paikallisten identiteettien muodostamista, inhimillistä vuorovaikutusta ylipäänsä. Rajoja muodostetaan niin samastumisen ja vieraan kuin kiinnostavan ja epämiellyttävänkin välillä (Illman 2006: 114). Ruth Illman (2006) kirjoittaa, kuinka rajat ankkuroivat tulkintamme ja muodostavat merkityksiä. Stereotyyppien ja symbolien avulla muodostamme tulkinnan siitä, missä rajat ihmisten välillä kulkevat, määrittelemme toiseuden ja luomme rajoja ”heidän” ja ”meidän”, samanlaisten ja erilaisten, ystävien ja muukalaisten välillä.

Rajoille ja vastakkainasetteluille voidaan myös olettaa vahvoja yhteisöllisiä merkityksiä. Monessa yhteisössä yhteisyyden voi nähdä syntyvän yhtä paljon eksklusiivisuudesta, poissulkevuudesta ja siitä mitä se ei ole kuin mitä se on (vrt. Lehtonen 1990: 26–28). Yhteisö määrittyy nimenomaan suhteessa toiseen: ulkopuoliseen, rajattuun ja vastakkaiseen. Järjestäytyminen vihamieliseksi tai uhkaavaksi koettua ulkopuolista vastaan voi parhaimmillaan olla jopa koko yhteisön syntymisen syy (Lehtonen 1990: 142–144).

Paikan tutkimuksen monipuolistuminen ja tutkimus kartografisen sijainnin sekä kokemuksellisen ja merkityksellisen tilan lisäksi myös tapahtumana tai prosessina on laajentanut ja

muuttanut suhtautumista rajoihin ja spatiaaliin identiteetteihin paikan tutkimuksen viitekehyksessä (Kymäläinen 2006: 203–211). Päivi Kymäläinen (2006) kuvaa globaalin maailmaan kytkeytyvää retoriikkaa ja keskusteluja, joissa korostuvat rajattoman maailman diskurssit, ajatukset maailmasta eräänlaisena jatkuvasti liikkeessä olevana virtojen tilana. Rajoille annettujen ja niiden saamien merkitysten tarkastelua mutkistaa rajojen asettuminen ja niiden ymmärtäminen ja käsittely samaan aikaan usealla eri tasolla. Monesti fyysiset, maantieteelliset rajat ovat samaan aikaan rajoja myös erilaisten paikallisten tietoisuuksien, niin kutsuttujen spatiaalisten tai paikallisten identiteettien, välillä. Näin paikkojen tai hallinnollisten alueiden välisistä rajoista tulee ihmisten välisiä rajoja. Toisaalta tämänkaltaiset spatiaaliin identiteetteihin kytkeytyvät henkiset rajanvedot eivät tulkintani mukaan muodostuakseen välttämättä tarvitse yksiselitteisesti ymmärrettyä vastinetta fyysisessä maailmassa. Paikoiksihan voidaan mieltää myös ne kulttuuriset tilat, joita jatkuvasti muodostamme, muokkaamme ja ylitämme ja, kuten Ruth Illman tekstissään tekee, käsitteellisellä tasolla rajoiksi paikkojen välillä voidaan käsittää rajat kulttuureiden välillä, vaikkeivät nämä kulttuuriset tilat enää nykymaailmassa palautuisi mihinkään essentialistiseen, helposti osoitettavaan paikkaan rajoineen.

Aineistosta nimeämieni rajadiskurssien kohdalla on tarkoitukseni tutkia ennen kaikkea, mitä rajanvedot kertovat paikkaan kytkeytyvistä spatiaalisista identiteeteistä. Tarkastelen kokemusta paikan rajoista, rajojen sulkemisista, rajojen avaamisista ja rajoihin kohdistuvista rikkomuksista sekä sitä, miten ne tuottivat, muokkasivat ja säätelivät paikkaan kytkeytyviä identiteettejä. Samaan aikaan kiinnitän huomiota fyysiseen paikkakokemukseen palautuvien, “meidän” ja “muiden” välille tehtävien rajanjakojen lisäksi kokemukseen eräänlaisesta henkisestä tilasta, joka asettuu fyysiseen paikkaan palautuvien rajojen kanssa sekä hierarkiseen että rinnakkaiseen suhteeseen, sekä siihen kytkeytyvistä rajoista. Spatiaalisten identiteettien kautta hahmottuvista yhteisöllisistä identiteeteistä palaan paikan idealisoituun ymmärrykseen ja rajanvetojen saamiin merkityksiin.

Edellisessä luvussa informantin H1 suorittama määrittely Piikkilän ilmapiiiristä "hyvin sisäänpäinlämpiävänä" synnyttää vaikutelman kartanosta alueineen tilana, jossa spatiaaliin identiteetteihin liittyviä rajoja ekspliiittisesti korostettiin (vrt. Kymäläinen 2006: 209–210). Tätä vaikutelmaa tukevat kertojien luonnehdinnat Piikkilän väen suhteesta kirkonkylän väkeen.

P: Mikä oli Piikkilän suhde Juvaan? Oltiin Juvan ihmisten kanssa tekemisissä aktiivisesti?

H9: Ei, ei oltu.

P: Eli se oli niinku vähän eristäytyny?

H9: Siis minun näkökulmasta hyvin eristäytyny.

(...)

H9: Sitten niin mulle tuli semmonen mielikuva, et me oltiin vähän parempia kuin muut ihmiset.

P: Miten se tuli sitten esiin?

H9: Se oli mulla sisälläni. Osittain ehkä siitä, että ei oltu juvalaisten kanssa tekemisissä... niin lapsi luo itselleen kummallisia selityksiä. Et se oli jonkinlainen etäisyys, et ei Piikkilään tullu kukaan ihminen kutsumatta noin vaan. Ja oli aika selkeä ero niitten välillä, jotka oli siellä keittiössä ja niitten välillä, jotka söi. (...)

P: Tuliko sitten koskaan sellasta oloa, että Juvan kirkonkylän väki oli... emmä tiä onko alempaa huono sana...?

H9: Vieraampaa. Vierasta, ne oli niinku eri maailma. Piikkilä oli... ja tää on siis hyvin subjektiivinen, kaikki mitä mä sanon on hyvin subjektiivista, et voi sanoa et raja meni siinä Koskensillalla ja Piikkilä oli niinku oma valtakuntansa, joka eli omaa itsenäistä elämäänsä ja oli... silloin mä olin aika ihminen ja mulla oli lapsia mukanani ja Piikkilän talli palo ja sinne tuli kirkonkylästä väkeä niinku seiso siinä pihassa ja se oli musta aivan kauheeta, että vieraat ihmiset tuli meidän pihaan... kattomaan tulipaloa. Se oli vähän niinku semmonen et ne tuli kutsumatta. (...) Ja sit ne puhu, että tos on ne Piikkilän kesävieraat niinku me oltais oltu kesävieraita. Mehän oltiin ku kotonamme. Sen mä muistan, et vaikka mä olin aika ihminen, niin mä olin loukkaantunu.

(...)

P: Mites sitte.. se nyt on vaikee tietää mitä juvalaiset ajatteli Piikkilästä, osaatsä yhtään arvioida?

H9: Mä oon vaan kuullu jonkun jälkeensä sanovan, et juvalaiset nauro meille. Ja se siis on musta ihan luonnollista. Just tälle, et me oltiin niinku ketään muita ei ois ollu olemassa.

Informantti tuo itse esiin nimenomaan fyysiseen tilaan palautuvat rajat ja niille annetut merkitykset. Hän kuvaa voimakkaan kielteisesti kokemusta ja tunnetilaa vieraiden ihmisten tullessa pihaan katsomaan tallin paloa. Samaan aikaan rajoja eri ryhmien välillä sivutaan ja niitä tehdään myös tasolla, joka ei suoraan palaudu fyysiseen tilaan ja sen rajoihin. Jako meihin ja muihin, jonka kertoja voimakkaasti tunnistaa, palautuu sekä fyysiseen tilaan että fyysisen tilan rajoja mukailevaan, mutta kuitenkin niistä erilliseen kulttuuriseen, henkiseen tilaan. Vastaavan fyysiseen, mutta samaan aikaan myös fyysisestä erilliseen kulttuuriseen tilaan palautuvat rajat voi tunnistaa myös toisen kertojan kuvauksesta:

H2: Siin oli... ihan siinä Yrjöntien varrella oli yks talo jossa... oisko siinä meidän.. mun ikäluokkaa olevia poikia. Etenkin [henkilö], kun minä mä oon ollu kauhee arkajalka, niin ois halunnu seurustella niiden poikien kanssa. Oltaisko me oltu jotain kymmenen kakstoist vuotiaita. [haastateltava pitää tauon] Ei missään tapauksessa.

P: Onks sul mitään selitystä miks tää oli niin ankarasti kielletty?

H2: Ehkä me haluttiin pitää se oma tsehovilainen rauha siellä että Piikkilä on Piikkilä ja tänne ei muut tuu ja seurustella tavallisten kirkonkyläläisten kanssa. Seurusteltiin nimismiehen kanssa ja rovestin kanssa ja apteekkarikin kuulu vissiin tuttavapiiriin, mutta että ne tavalliset kyläläiset nii. Oltiin ehkä vähän muitten yläpuolella.

(...)

P: Heijastuks tää sit mitenkään muuten kuin et ei saanu olla tekemisissä tällasen niin sanotun rahvaan [haastattelijan oma nimitys] kanssa?

H2: No se että jos joku tuli sinne meidän niin sanotulle Puimalan tielle kävelemään, joka oli siis meidän kartanon aluetta, niin ei sitäkään katsottu hyvällä, et kukahan siellä nyt menee. Mitä se tänne tulee. Meidän alueelle ei saanu tulla. Se oli semmonen... mut että nykysinhän ei oo tämmöstä.. alkuunsaakaan.

P: Tuliko missään kahvipöytäkeskusteluissa sitten... tuliko tää luokkaero jotenkin esille?

H2: Ei. Ei, me oltiin aivan liian sivistyneitä tai he olivat aivan liian sivistyneitä, jotka olisivat tämmöstä.. se

vaan yksinkertaisesti meiltä kiellettiin että sinne nyt ei vaan mennä leikkimään piste.

Kertoja ystävineen olisi halunnut viettää aikaa naapuruston poikien kanssa, mutta "seurustelu" kiellettiin. Kertoja ei yksilöi kuka kieltäjä oli, vaan kertojan sanavalinnoista syntyy vaikutelma kuin kielto olisi peräisin suoraan yhteisöltä kokonaisuudessaan. Rajadiskurssi on näin siis samaan aikaan myös sallitun ja ei-sallitun -diskurssi, ja kerronnassa kuvattu rajojen korostaminen saa aikaisemmissa luvuissa kuvailemani kaltaisia merkityksiä paikan tietoisena säätelynä ja hallintana ja säätelyn kautta kollektiivisen paikkakokemuksen tuottamisena.

Molemmat haastateltavat tunnistavat ja nimeävät selväsanaisesti eron Piikkilän väen ja ulkopuolisten välillä. Pidän kiinnostavana, kuinka kumpikin kertoja eksplisiittisesti nimeää ja määrittelee, mikä kuului Piikkilän alueeseen. Määrittelyt ja informanttien sananvalinnat "meiän alueelle ei saanu tulla" ja "Piikkilä oli niinku oma valtakuntansa" synnyttävät mielikuvan hyvin voimakkaasti koetusta paikasta identiteetteineen ja omistajuuksineen. Paikka ja sen olemus eivät ole neuvoteltavissa, vaan identiteetit koetaan ehdottomina.

Edellisissä luvuissa olen eritellyt niitä vaihtelevia piirteitä, joita Piikkilässä omaksuttuihin paikallisiin identiteetteihin liitettiin ja joiden varaan se rakentui ja analysoinut näiden liitettyjen ominaisuuksien suhdetta identiteettien omaksumiseen ja ylläpitoon yhteisössä. Piikkilässä tuotetun kollektiivisesti ymmärretyn idealisoidun kertomuksen tunnistamista, omaksumista ja omaksi kokemista säätelee itsestäänselvästi, millaiseksi käsitys paikasta muotoutuu suhteessa ympäröivään maailmaan. Tässä toimessa kertojien tunnistamat yhteisöllisessä kielenkäytössä toisaalta Piikkilään ja toisaalta kirkonkylään liitetyt määreet ja arvolataukset näyttäytyvät erityisen kiinnostavina. Molemmat kertojat kokivat eristäytymiseen ja toisaalta rajojen ehdottomuuteen kytkeytyvän jonkinasteisen kokemuksen paremmuudesta kuvailemalla kuinka "sitten niin mulle tuli semmonen mielikuva, et me oltiin vähän parempia kuin muut ihmiset" ja "oltiin ehkä vähän muitten yläpuolella", vaikka tätä kokemusta ei kuvatakaan avoimesti tuotetun yhteisöllisissä narratiiveissa, vaan päinvastoin: "Ei, me oltiin aivan liian sivistyneitä tai he olivat aivan liian sivistyneitä, jotka olisivat tämmöstä".

Kokemusta paremmuudesta kuvataan sisäsyntyiseksi, "Se oli mulla sisälläni". Näin ymmärrys rajoista ja niihin kytkeytyvistä identiteeteistä ja jaotteluista yhdistyy aiemmin tarkasteltuun diskurssiin käyttäytymismallien, toimintatapojen ja ajatusmallien ikään kuin sisäsyntyisestä omaksumisesta. Käsitysten ja asenteiden luonnehtiminen sisäsyntyisesti omaksutuiksi implisiittisesti viittaa voimakkaan kulttuurisen tietoisuuden olemassaoloon. Tätä tietoisuutta tuotetaan aineistossa ennen kaikkea esimerkillä, tavoilla suhtautua, puhua tai menetellä

jonkin asian suhteen. Näin yhteinen kulttuurinen tietoisuus mahdollistaa paikan yhteisöllisen idealisoidun kertomuksen ja sen tarkoituksen tunnistamisen.

Piikkilän fyysiset rajat jakoivat ihmiset "meihin ja muihin", "ulkopuolisiin ja sisäpuolisiin". Piikkilän rajojen sisäpuolella eli eräänlainen "Piikkilän väki", joka oli eri asemassa verrattuna ulkopuolisiin, kirkonkylän ihmisiin paitsi sukustatuksen myös tapojen, arvojen ja koulutuksen osalta. Vaikka Piikkilä paikallisine identiteetteineen oli kaikkiaan erillinen ja tarkkaan rajattu yhteisö, voimakkaimmin rajat ja jaot tulivat esiin nimenomaan suhteessa kirkonkylään, joka välittömän läheisyytensä ja oman selkeästi erillisen identiteettinsä myötä toimi eräänlaisena luonnollisena vastineena kartanolle identiteetteineen. Kirkonkylä erosi Piikkilästä lähestulkoon kaikilla alueilla. Sen asukaskunta koettiin maalaisena siinä missä kartanon asukkaat olivat lomailevia kaupunkilaisia, sen väki oli vähemmän koulutettua, työskenteli erilaisissa tehtävissä ja oli omaksunut erilaisen arvomaailman verrattuna Piikkilässä vallitsevaan porvarilliseen maailmankuvaan palautuvaan normistoon. Lisäksi kasvava ja laajeneva kirkonkylä sai uhkatekijän piirteitä.

P: Suhtauduttiinko koskaan kirkonkylään mitenkään ylenkatsovasti?

H3: Joo, kyllä mun mielestä vähän ja sitten siinä oli myöskin se, että se kirkonkylähän oli vähän niinku uhka ihan sen laajenemisen... vähän sellanen kaavoituksellinen uhka.

Piikkilän toimiessa sen kaltaisena aikakapselina kuin millaiseksi kertojat sen mieltävät, kasvava ja nykyaikaistuva kirkonkylä oli uhka kartanon spatiotemporaaliselle luonteelle: paikan edustamalle traditiolle ja sen kannattelemiselle. Aikaisempina vuosina korostui myös lunastusten aiheuttama taloudellinen uhka, sillä ne verottivat viljelymaita. Vaikka myöhempinä aikoina tämä aspekti on kadonnut, kirkonkylän suunnalta koettu uhka on pikemminkin kasvanut kuin pienentynyt ja lunastukset ovat kirjoitushetkellä edelleen ajankohtainen kiistelyn kohde (Norman & Westphal 2017).

4.3.1 Kulttuurinen tila erottajana ja yhdistäjänä

Erot sosiaalisessa asemassa, maailmankuvassa ja asenteissa synnyttävät fyysiseen tilaan palautuvien rajojen rinnalle toisenlaisen tilan jakoineen meihin ja muihin. Sen perusta on edelleen paikan

yhteisöllisen kokemuksen edesauttamassa paikan omaksi kokemisessa, mutta sen piiriin hyväksytään tarvittaessa kuuluvaksi laajempi joukko kuin Piikkilän sukuyhteisöön verenperinnön tai avioliiton kautta kuuluvat "sisäpuoliset". Fyysisen tilan kanssa samaan aikaan rajoja ja niiden kokemista säätelee kulttuurinen tila, joka osaltaan määrittää keitä kohtaan tunnetaan yhteenkuuluvuutta ja millaisia rajanylityksiä sallitaan (vrt. Illman 2006: 116–117). Tähän kulttuurisen tilan synnyttämään henkiseen piiriin laskettiin kuuluvaksi nimismies ja rovasti, muttei tavallisia kyläläisiä: "Seurusteltiin nimismiehen kanssa ja rovastin kanssa ja apteekkarikin kuulu vissiin tuttavapiiriin, mutta että ne tavalliset kyläläiset nii". Lisäksi samaan aikaan Piikkilän voimakkaasti koettujen fyysisten rajojen sisäpuolella ja vuorovaikutussuhteissa sukuyhteisön kuuluvien kanssa eli ja toimi henkilöitä, joita ei laskettu kuuluviksi henkisen piirin rajaamiin sisäpuolisiin. Vaikka kartanon alueella työskennellyt henkilökunta oli fyysisesti läsnä, he eivät kuuluneet Piikkilän henkiseen piiriin, ja herrasväen ja palvelusväen välisestä rajasta rakentuu kerronnassa jopa korostetun erottava.

H3: (...) Ja kyllähän se näky myöskin, että se keittiön ovi oli aina kiinni elikkä se oli niinku se, et vaikka tollasessa talossa ei sitä palvelusväkeä paljon ollut, niin se oli aikamoinen se ero keittiön ja ruokasalin välissä, et siel oli sitte se henkilökunta. Ja se oli sit kauheen hienoo, kun jos oli joku syntymäpäivä, niin sitten joskus kutsuttiin tää keittiöapulainen niinku sitten kahville. Et se oli niinku hieno ele.

(...)

P: Osaatsä vielä sanoo, et millasissa asioissa se tuli esiin?

H3: No ehkä sellasessa tavassa just, kun kutsutaan kahville, niin sen voi tehdä niin hirveen monella tavalla, niin ehkä se tehtiin vähän silleen armeliaasti. Sitä on vähän vaikea ekslipkoida, mut mä muistan sit, kun alko tajuta sen, niin vähän itseä nolotti. Et se ei tapahtunu niinku luontevasti, et tulkaapas nyt tänne herrasväen kahvipöytään.

Kanssakäyntiä herrasväen ja palvelusväen välillä ei koeta luontevana edes niinä hetkinä, joina hierarkisissa konventioissa hetkellisesti joustetaan tai niitä puretaan ja tapahtuu näennäisiä rajanylityksiä, vaan tietoisuus henkisestä tai kulttuurisesta tilasta ja sen rajoista säätelee edelleen vuorovaikutusta. Näin fyysiseen paikkaan palautuva paikallinen tai spatiaalinen identiteetti ja kokemus meistä ja muista ei suoraan palaudu kokemukseen paikan fyysisen kautta ymmärretyistä rajoista, vaan määrittyy yhtälailla myös kulttuurisen tilan synnyttämien jakojen ja erottamisien kautta. Herrasväen ja palvelusväen välistä rajaa ei tosin ole syytä ylikorostaa, koska kaikessa vuorovaikutuksessa esiintyi vaihtelua niin eri aikoina kuin yksilöiden välillä. Pidän kiinnostavana, kuinka erityisesti vanhempina aikoina, joiden kehyksessä hierarkisten rakenteiden voisi olettaa näyttäytyvän pikemminkin voimakkaampina, Piikkilässä työskennelleet mutta sukuunkuulumattomat ihmiset koetaan ja kuvataan monin tavoin tiiviimmin osana yhteisöä kuin

myöhempinä aikoina.

H4: Piikkilä oli sille niinku koti ja kodin korvike, koska sillä oli niin kurjat vanhemmat ja se oli siellä kaiket kesät ja musta tuntu, et Piikkilässä oli niinku sitä elämää, mitä sen kotona ei ollu ja Piikkilässä oli normaaleja tervejärkisiä talonpoikaisihmisiä ja must tuntu et se sai sieltä eräänlaista elämänoppia ja sellasta luontevaa ihmisten kanssa kanssakäymistä... ja mä ajattelen enemmän sitä väkeä, joka oli siellä töissä. (...) Se oli niinku pienimuotoinen kylä ja maailma, jossa oli koko ajan elämää. Sit [toinen henkilö] puhui ku se kävi auttamassa navetassa, niin ne lehmät ja se karjakko monella tapaa oli niinku henkisesti sen tuki ja apu.

Kertojan kuvaamat suhteet, jotka sisältävät "luontevaa kanssakäyntiä ihmisten kanssa" ja toisaalta "henkistä tukea ja turvaa" heijastelevat näkyvästi välittömpää ja luontevampaa vuorovaikutusta ja olemista kuin aikaisemman kertojan hieman myöhempään aikaan sijoittuva kuvaus keittiöhenkilökunnan ja asukkaiden suhteesta. Erilaista suhdetta selittävät toisaalta henkilökohtaiset tekijät, kuten kertoja kuvaa "koska sillä oli niin kurjat vanhemmat", mutta selkeimmin tulkitseen eron kytkeytyvän nimenomaan kartanon käyttötarkoituksen muutokseen. Maataloustoiminnan hiipuessä sekä palkollisten määrän vähentyessä ja paikan siirtyessä entistä voimakkaammin lomaviettokäyttöön syntynyt kesäyhteisö näyttää eronneen olemukseltaan ja toiminnaltaan huomattavasti aikaisemmasta maatilayhteisöstä, jossa työnteko oli yhdistänyt sekä herrasväen että palvelusväen. Lomayhteisössä tällaista yhteistä toimintaa ei ollut ja yhteen kokoava lomailu korosti muutenkin nimenomaan sukuun ja sukulaisten tapaamiseen kytkeytyvää yhteisöllisyyttä, jolloin sukuun kuulumattomat ja suurimmaksi osin enää vain osa-aikaisesti päiväsaikaan työskennelleet palkolliset eriytyivät yhä selkeämmin kesäviettäjistä. Kerronnassa korostetaan myös ehdottoman kohteliaasta käytöstä palvelusväkeä kohtaan:

H3: (...) Mut kyllä sit oli sellane et, kun siellä kuitenkin oli tätä palvelusväkeä... yks tämmönen renki, joka oli aikoinaan ollu Piikkilässä ja hänen perheensä ja sit tämmönen keittäjä, joka oli erittäin hyvä pitokokki niin mun isoäiti vaati kyllä, että ehdottoman kunnioittavaa käytöstä piti olla kyllä et piti olla erittäin kohtelias et ei sillain (...)

P: Millaset oli sit palvelusväen ja herrasväen suhteet?

H9: Palvelusväkeä kunnioitettiin. Sen on äiti mulle opettanu varsinkin että... siis ne on ihmisiä siinä missä muutkin ja ilman niitä me ei tulais toimeen.. että niille täytyy olla kohtelias ja ystävällinen. Palvelusväki kunnioitti herrasväkeä eikä ne koskaan tullu sinne ruokasalin puolelle paitsi silloin kun ne katto pöytää ja korjas pois. Mut että... vaan jossain erikoisessa juhlapauksessa saatettiin kutsua heidät kahville ja sillonkin ne tuli vähän ovensuuhun että anteeksi kun ollaan olemassa.

Kuvatunkaltaisessa kohteliaisuudessa voidaan osaltaan nähdä rajoja ja jakoja synnyttäviä merkityksiä niiltä osin kuin ystävällisyys ja kohteliaisuus käytös itse asiassa erosi käytöksestä, jota

osoitettiin toista ryhmää eli sukuyhteisön jäseniä kohtaan. Toisaalta kohtelias ja kunnioittava käytös korostuu yleisesti Piikkilään kytkeytyvässä kerronnassa osana porvarillisesta traditiosta ammentavaa ilmapiiiriä, ja monessa mielessä kuvailtu ehdottoman kohtelias käytös yhdistyy pikemminkin paikan yleiseen tapakulttuuriin kuin palvelusväen kohdalla ilmeneviin poikkeaviin käytössääntöihin.

Haluan kiinnittää huomiota informantin H9 esiin tuomaan loukkaantumisen kokemukseen ulkopuolisten osoittaman vähättelyn yhteydessä:

H9: Ja sit ne puhu, että tos on ne Piikkilän kesävieraat niinku me oltais oltu kesävieraita. Mehän oltiin ku kotonamme. Sen mä muistan, et vaikka mä olin aika ihminen, niin mä olin loukkaantunu.

Aihetta loukkaantua antaa jo ulkopuolisiksi koettujen tunkeutuminen rajojen sisälle ja tämä tunkeutuminen voimistaa tilanteen saamia muita merkityksiä, mutta ennen kaikkea tulkitsen loukkaantumisen kytkeytyvän vähättelyn yhteydessä syntyvään paikkasuhteen ja paikallisten identiteettien kyseenalaistamiseen. Viitattaessa Piikkilän väkeen kesävieraina kirkonkylältä saapuneet katselijat tulevat kuin huomaamatta kyseenalaistaneeksi paikassa yhteisöllisesti tuotetun käsityksen paikasta ja tätä kautta käyttäjien omakohtaiset paikkasuhteet. Kirkonkyläläisten käyttämän puhuttelun vihjaama paikkasuhte ei sisällä Piikkilässä tietoisesti tai tiedostamattomasti ylläpidettyä käsitystä pysyvästä, jatkuvasta ja muuttumattomasta paikasta ja paikkaan sen omistamisen itsestäänselvyydellä tapahtuvasta kuulumisesta. Sen sijaan asukkaat ja Piikkilän yhteisö muuttuvat kielenkäytössä ja sanoista välittyvässä diskursiivisessa todellisuudessa pelkiksi vieraiksi, johon käsitteenä kuuluu ajatus paikattomuudesta, kuulumattomuudesta ja olemassaolosta ilman kiinteää, pysyvää suhdetta paikkaan. Lisäksi puhuttelun kesävieraina voidaan nähdä saavan identiteetillisiä merkityksiä myös kirkonkyläläisten omassa kielenkäytössä. Asemoidessaan piikkiläläiset kesävieraiksi juvalaiset neuvottelevat, määrittelevät ja rajaavat keillä todellisuudessa on aito juvalainen identiteetti ja valta omaksua tämä identiteetti. Huolimatta sijainnistaan aivan kirkonkylän kupeessa Piikkilän omistajat ja osittain myös rakennus itse asemoidaan toiseksi, vähemmän kuuluvaksi ja oikean juvalaisen identiteetin ulkopuoliseksi.

Kaikkiaan, huolimatta voimakkaista rajoille annetuista merkityksistä ja Piikkilän näennäisestä eristäytyneisyydestä, tulkitsen paikkaan kytkeytyvien identiteettien muotoutuneen voimakkaasti nimenomaan suhteessa muuhun ympäristöön ja toisiin paikkoihin. Tällainen tulkinta Piikkilästä ja siihen kytkeytyvistä identiteeteistä lähestyy nykyisessä paikan tutkimuksessa vallalla olevaa käsitystä ymmärtää paikalliset identiteetit tai paikallisilta näyttävät identiteetit hybrideiksi.

Rajojen ei ajatella olevan suljettuja ja sellaisinaan tuottavan tiettyä essentialististä identiteettiä, vaan paikallisten identiteettien käsitetään koostuvan monenlaisista yhdistelmistä. Huolimatta suuresta roolistaan ihmisten identiteettien muotoutumisessa, yksittäisen paikan ominaisuuksineen ei siis voida nähdä tuottavan tiettyä, täydellistä sitä vastaavaa identiteettiä. (Kymäläinen 2006: 209.)

Piikkilän kohdalla paikan koostumisen essentialistisiksi oletettujen henkilökohtaisten identiteettien sijaan monenlaisista yhdistelmistä, voi havaita ainakin aikaisemmin kuvattujen rajanylitysten ja kulttuurisen tilan kautta. Samaan aikaan identiteettien monenlaisuutta kuvastaa Piikkilän käyttäjäkunnan todellisen elämän ja arkisten identiteettien suuntautuminen aivan toisaalle ja Piikkilän essentialistisiksi oletettujen identiteettien muotoutuminen silloin itse asiassa tässä Piikkilän ulkopuolisen elämän ja kesänvieton välisessä vuorovaikutuksessa. Vaikka hahmotan Piikkilään kytkeytyvät identiteetit paikallisesti jopa läpitunkevan väkevinä ja korostuneina, Piikkilän todellisuus ei ollut irrallaan muusta maailmanmenosta ja muuttui osaltaan ajan saatossa ulkopuolisten vaikutteiden muokatessa yhteisöllisesti tuotettua Piikkilä-kertomusta. Erottuvuudestaan ja latautuneisuudesta huolimatta Piikkilän rajat eivät siis ainakaan tässä mielessä olleet suljettuja (vrt. Kymäläinen 2006: 209–210).

Kuvatunkaltaisen prosessin yhteydessä, jossa paikka määrittyy suhteessa toiseen pidän lisäksi erityisen kiinnostavana, kuinka paikalliset käsitykset ja paikkaan kytkeytyvä kulttuurinen tila tai henkinen piiri määrittävät paikan rajojen sisällä tapahtuvan vuorovaikutuksen lisäksi myös paikan ulkopuolella.

P: Vielä tohon Piikkilästä kerrottuihin juttuihin niin millasissa tilanteissa niistä kerrottiin?

H7: Niistä kerrottiin vähän niinku menen, tullen ja palatessa. Välillä kerrottiin päiväkahvilla, välillä ruokailussa, mut kyllä esimerkiksi mun mummo saattoi puhua niitä Piikkilä juttuja ihan talvisaikaan, vaikei Piikkilässä oltukaan. Ei tarvinnu olla Piikkilässä, et Piikkilästä puhuttiin.

Piikkilän vaiheita käsiteltiin ja siihen kytkeytyviä kollektiivisia, paikallisia identiteettejä ylläpidettiin ja tuotettiin myös paikan ulkopuolella. Kerrotut asiat voivat olla pelkkää ajanvietettä ja päällepäin täysin erillisiä tietoisesta pyrkimyksestä tuottaa yhteisöllistä identiteettiä. Silti tulkitsen aineistokatkelmassa kuvatun toiminnan, jossa Piikkilästä kerrotaan ja sitä käsitellään "talvisaikaan, vaikei Piikkilässä oltukaan", kytkeytyvän nimenomaan yhteiseen tietoisuuteen paikasta. Tapa, jolla paikka määrittyy erossa sekä ajallisesti että fyysisesti paikan läheisyydestä, synnyttää kahtiajakoisen suhteen paikkaan. Toisaalta paikkasyntyinen yhteisöllisyys sekä käyttäytymismallit eivät oikeastaan vaadi paikan läsnäoloa tai siellä olemista (Forselles-Riska 2006: 226–230). Silti on erinomaisen tärkeää, että paikka on olemassa jossain ja, oman tulkintani mukaan, ettei tämä jossain

ole pelkästään mielikuvissa, vaan paikkaan voidaan taas seuraavana kesänä fyysisesti palata.

Käsittelen Piikkilän kertomusperinnettä ja tapoja kertoa Piikkilästä sekä jaettujen kokemusten kautta syntyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta tarkemmin kiinnittymisdiskursseja käsittelevässä luvussa enkä pureudu toimintaan tässä yhteydessä erityisen syvällisesti. Kuitenkin edellä kuvatun, tietyssä mielessä kahtiajakoisen suhteen paikkaan ja paikan saaman kahtiajakoisen yhteisöllisen merkityksen voi monella tapaa nähdä määrittävän koko tutkimusta ja tutkimuksessa hahmottamaani paikan roolia ja merkitystä. Paikan asemaa ja roolia yhteisöllisyyden synnyssä ja muodostumisessa voidaan yksinkertaisimmillaan lähestyä ajattelemalla, että se kokosi ihmiset yhteen. Monet tarkastelemistani tapakulttuurin, normien ja koodiston piirteistä eivät suoraan kytkeydy mihinkään varsinaiseen paikan ominaisuuteen, vaan tapakulttuuria, normeja ja arvoja tuottaa nimenomaan paikassa toimiva yhteisö. Silti paikka on kaiken kulttuurin ja toiminnan symboli. Se on jotain, johon vedotaan: Piikkilässä toimitaan näin, tai tämä ei kuulu Piikkilään. Tämänkaltaisen tapa käsittää tavat ja arvot menee syvemmälle kuin ainoastaan paikkaa käyttäviin ihmisiin ja ihmisten muodostamaan yhteisöön. Kaikista perimmäisillä tasolla ne yhdistyvät kokemukseen tilasta sen konkreettisimmassa muodossa ja tilan saamaan hahmoon, kuvaan Piikkilän rakennuksista, rannalta ja pihoilta. Samankaltaisesta asetelmasta katson pohjimmillaan olevan kyse myös Piikkilän rajoissa. Rajanvedot ovat monella tapaa henkisiä ja ne voivat venyä, mutta fyysiset rajat ovat niiden symboli ja jotain, johon ne aina pohjimmiltaan palautuvat. Tällöin sekä fyysisten, että henkisten rajojen loukkaukset kohdistuvat osaltaan myös toiseen.

4.3.2 Rajat yhteisön sisällä

Nostin aiemmin esiin fyysiseen tilaan palautuvien rajojen lisäksi myös henkiset ja kulttuuriset tilat ja näitä tiloja noudattelevat rajavedot. Tarkastelin sisäpuolisuutta ja ulkopuolisuutta rajojen sisällä, erityisesti eroa herrasväen ja palvelusväen välillä ja erittelin niitä kerronnasta ilmeneviä toiminnan ja vuorovaikutuksen piirteitä, joista rajojen voi nähdä kuvastuvan ja joiden avulla näitä jakoja meihin ja muihin toisaalta myös muodostettiin. Piikkilän statuksellinen ja toiminnallinen yhteisö, "Piikkilän perhe", esitetään kerronnassa tavallisesti korostetun yhtenäisenä ja kiinteänä yksikkönä. Samanlaisen narratiivin voi tunnistaa myös suhteessa paikkaan ja sen tiloihin. Tavallinen tapa puhua Piikkilästä esittää paikan saumattomana, jakamattomana ja rajattomana kokonaisuutena, jossa kaikilla yhteisön jäsenillä oli samanlainen oikeus ja omistajuus kaikkiin paikan tiloihin.

Tämänkaltaisen tapa ymmärtää paikka ihmisineen saumattomana, yhtenäisenä kokonaisuutena oli osa Piikkilän idealisoitua kertomusta. Kertomus ja kokemus paikasta yhtenäisenä, rajattomana ja jakamattomana kokonaisuutena vahvisti ihmisten kokemusta yhteisyydestä ja siten kokemusta yhtenäisyydestä myös haluttiin ylläpitää.

Monella tapaa sekä Piikkilän fyysinen ja henkinen ympäristö vastasikin ylläpidettyjä mielikuvia. Keskeiset tilat olivat kaikkien yhteisessä käytössä ja tavanomainen vuorovaikutus ja käyttäytyminen koetaan kerronnassa joka suhteessa erittelemättömänä, eroja tekemättömänä ja yhdenmukaisena. Olennaisempaa kuin sen arviointi, missä määrin ja miltä osin idealisoitu kertomus vastasi jonkinlaista kuviteltua "objektiivista" totuutta, on laadullisessa muistitietoaaineistoa lähteenä käyttävässä tutkimuksessa kuitenkin kokemus (Ukkonen 2000: 11–16). Kokemus yhtenäisyydestä on aito, ja erityisesti myöhemmin kiinnittymiskeskustelussa käsittelevässä luvussa tarkastelen idealisoitua kertomukseen samaistumista, ja tämän idealisoidun kertomuksen havaitsemista ja tätä kautta ilmenevää paikan kollektiivista kokemista laajalti nimenomaan kerronnan heijastelemien, erilaisten Piikkilän kokemisen tapojen kautta.

Kuitenkin, aineistossa tiuhaan toistuvasta ja sitä siinä suhteessa hallitsevasta yhtenäisen Piikkilän-diskurssista ja narratiivista huolimatta kertojat tunnistavat rajoja myös yhteisön sisällä. Jakoja, vaikkakin hienovaraisia ja tietyssä mielessä vähäisiä, meihin ja muihin, ulkopuolisiin ja sisäpuolisiin, ilmenee, muodostuu ja joissain tapauksissa niitä myös tietoisesti tehdään kahden eri tekijän vaikutuksesta. Nämä tekijät ovat, mihin sukuhaaraan henkilö kuuluu ja onko hän syntynyt sukuun vai tullut siihen avioliiton kautta. Nämä jaot ja rajat erottavat paitsi erilaisia henkisiä piirejä, jotka voi siis ymmärtää myös eräänlaisina kulttuurisina tiloina tai paikkoina, vaikuttavat myös kokemukseen fyysisestä tilasta ja luovat tiloja, joihin kytkeytyvät identiteetit eroavat Piikkilän yleisiin tiloihin kytkeytyvistä identiteeteistä; ne ovat rajoja Piikkilän kokonaiseksi ja rajattomaksi mielletyn fyysisen tilan sisällä.

Piikkilän tapoihin, kulttuuriin ja maailmaan lapsesta asti kasvaneen sekä ne vasta aikuisena omaksuneen ja statukselliseen sukuyhteisöön syntyjään kuulumattoman välille tuntuu luontevalta olettaa ero. Pidän kuitenkin tärkeänä huomata, että aineistosta tekemieni tulkintojen pohjalta rajoja ei tässä merkityksessä pyritä tekemään esimerkiksi Piikkilän perheeseen syntyneiden puolelta, vaan ne ikään kuin vain ovat olemassa. Rajoissa on kyse eroavista identiteeteistä, jotka vaikuttavat kokemukseen sekä kulttuurisesta että fyysisestä tilasta ja paikan eri osiin kytkeytyvistä omistajuuksista ja kuuluvuuksista. Näitä paikallisiin identiteetteihin kytkeytyviä eroavaisuuksia ja toisaalta tätä kautta hahmottuvan identiteetin suhdetta muihin Piikkilässä vaikuttaneisiin ryhmiin

valottaa kiinnostavalla tavalla seuraava ote aineistosta:

P: Oliko sitten jotain aihepiirejä, joista ei puhuttu... niinku nimenomaisesti ei puhuttu?

H5: No... edellisen sukupolven sanoisinko... ei sen, jotka vielä elivät, vaan sen edellisen sukupolven pääomistajan... elämänlaatua, olkoon se sitten mitä tahansa mitä siihen laitetaan, tarkoittaa. Miten hän on käyttäytynyt arkielämässä. Ei niitä kukaan lähtenyt... puhumaan. Mulle huvittavinta on, että se renki, jonka kanssa mä aina kävin kalassa, niin se kertoi mitä se on aina isäntää kuljettanut paikasta paikkaan ja kaikki muut ei tiennyt yhtään mitään koko aiheesta. Kaiken näköstä semmosta, mikä nyt on... menis varmaan jonneki... nyt oltaisiin varmaan otsikoita Ilta-Sanomiin tai muualle. Varmaan mulle tämä [henkilö] kertoi enemmän kuin kaikille muille yhteensä.

P: Oliko sille paljon tekemisissä ihan tän palvelusväen kanssa ihan niinku henkilökohtasella tasolla?

H5: No mä sain kontaktin kauheen helposti tähän [henkilöön] ja mä kävin hänen kanssaan kalassa ja suurin suosiosoitus oli, kun hän erään kerran illalla sano, että kuule, huomenna mulla on sulle yks tärkeä tehtävä. Hän sano, että meidän pitäisi tappaa toi pessi tuolta ja lähettääs aamulla. (...) Hän luotti minuun tällä tavalla.

Informantti kuvaa, kuinka muodosti renkiin hyvin luontevan ja henkilökohtaisen yhteyden ja kävi tämän kanssa esimerkiksi kalassa. Haastateltavan omakohtainen välitön suhde ei tietenkään tarkoita, että Piikkilän yhteisöön parisuhteen kautta liittyneillä olisi laajalti ollut jonkinlainen erityinen, ”veripiikkiläläisistä” poikkeava suhde Piikkilän tiluksista ja keittiöstä huolehtineisiin ihmisiin. Rengin valmius muodostaa kertojaan kontakti on kuitenkin osoitus avioliiton kautta yhteisöön tulleisiin kytkeytyvistä eroavista identiteeteistä. Renki ei rinnasta haastateltavaa samalla tavalla herrasväkeen ja omistajiin ja tulkitsen, ettei informantti myöskään itse rinnasta itseään samalla tavalla omistajiin tai herrasväkeen. Tämä näkyy välittömänä suhtautumisena talon töihin ja toisaalta huolettomana suhtautumisena isännän vaiheisiin, jotka olisivat nykyään ”varmaan otsikoita Ilta-Sanomiin”.

Identiteetin, joka kerronnasta ja kertojan suhtautumistavasta välittyy, voisi ymmärtää eräänlaisena väli-identiteettinä, jonakin sisäpuolisen ja ulkopuolisen väliltä. Samaan aikaan haastattelun yleisestä ilmapiiristä ja haastateltavan muusta kerronnasta välittyy kuva, ettei haastateltava koskaan kokenut että häntä oltaisiin kohdeltu yhteisön vuorovaikutuksessa jotenkin ulkopuolisenä tai huonompana. Silti kertojan asemasta ja suhteesta paikkaan ja siihen, mitä paikka edustaa, muodostuu erilainen, koska ulkopuolisenä tulleen oma tausta ei yhdistä häntä siihen ja nähdäkseni selkeästi myös siksi, että häneltä puuttuu sisäsyntyinen ymmärrys lukuisista kartanoon kytkeytyvistä identiteetillisistä ja yhteisöllisistä merkityksistä. Jälkikäteen tällaista sisäsyntyistä ymmärrystä on vaikea omaksua ilman vahvaa omakohtaista halua ja kiinnostusta kiinnittyä paikkaan. Näen Piikkilälle ominaisen käytöskoodiston ja toisaalta miespuolisten puolisoiden ajallisestikin pätkittäisemmän paikan käytön vaikuttaneen identiteettien kehittymiseen. Parisuhteen

kauttaa paikkaan tulleiden identiteeteistä kehittyi vähemmän pysyviä, kiinteitä ja päällekkäisiä.

H2: Mitä muistus mieleen. Oli semmosii.. ne oli niin.. ehkä mä oon niin sisäistänyt ne että mä en ees tiedä niitä tietosesti. Mutta voit kysyä (henkilöltä). Hän tiedosti sen ensimmäisen kerran, että on taitolaji tulla niinku naimisen kautta Piikkilään. Hän koki sen hyvin voimakkaasti, että täällä on semmoset 1000 ja 500 lakia, joista ulkopuoliset ei tiedä mitään ja jotka meille on niin itsestäänselviä että niitä ei edes mainita.

H2: Mut se oli sillä tavalla että isät ja meiän äitikin kun oli töissä niin se oli sillä tavalla että äiti oli osan kesää meiän kanssa, osittain me oltiin meiän isovanhempien hoidossa et meiät oli sit parkeerattu sinne ja isä tuli lauantai iltapäivällä sauna-aikaan ja oli sit lauantai illan ja sunnuntai aamupäivän ja lounaan taikka kahvin jälkeen ajo takas töihin et ne tuli niinku viikonlopuks. Lapset oli siellä ja osittain äidit kans.

Päättelen, että kirjoittamattomien ”lakien” työläs omaksuminen johti siihen, etteivät avioliiton kautta tulleet puoliset sisäistäneet samalla tavalla sitä identiteettiä, jota kirjoittamattomat lait ja lakien sisältämät arvolutaukset synnyttivät. Samaan aikaan – Piikkilään avioliiton kautta tulleiden ollessa voittopuolisesti juuri näitä isiä, jotka viettivät paikassa vain viikonloput – tuntuu johdonmukaiselta, että ihmisen, jolle paikka edustaa vain siellä vietettyjä viikonloppuja, paikallisesta identiteetistä muotoutuu vähemmän pysyvä kuin ihmisen, joka asuu paikassa yhtäjaksoisesti ison osan kesää. Paikan idealisoidun kertomuksen ja yhteisöllisesti tuotettujen identiteettien omaksumisessa kerronnassa korostuu nimenomaan lapsuuden merkitys ja sieltä kumpuavat siteet, jotka määrittävät paikan kokemista vielä aikuisena.

H6: Piikkilän tällasia niinku kesän kohokohtia oli Piikkilän olympialaiset vuoskausia, joissa oli parhaimmillaan todellakin parikymmentä osallistujaa, tällaiset ikäkausisarjat ja mä muistan ite, kuinka tärkeä se oli ja joskus, kun pituushypyssä tulin kolmanneks isompien joukossa, niin kuinka hienolta se tuntu, kun olin ehkä kaheksan-yheksän vuotias. (...) Ne oli mahtavia juttuja ja tavallaan sitten niinku just liittyy se, että haluaa itse yrittää järjestää lapsilleen vähän samanlaisia juttuja. Ihminen yrittää rekonstruktoida omaa lapsuuttaan ja idylli ei samalla tavalla varmasti palaa, mut se paikka on edelleen aikalailla ennallaan et se on niinku muuttunu hyvin vähän. Se miljöö on sama.

Nämä eroavaisuudet ymmärryksessä paikasta ja siihen kytkeytyvistä merkityksistä synnyttivät erilaisen kokemuksen sekä fyysisestä tilasta ja siihen kytkeytyvistä omistajuuksista ja kuulumuksista että henkisestä tilasta. Nämä eroavat identiteetit heijastuivat toisaalta sekä tilan käyttöön että toimintaan yhteisössä.

P: Oliko siellä vaikeaa olla olematta toisten kanssa?

H2: Kyllä mun mielestä Piikkilä salli semmosen eristäytymisen. (...) Ja monella niinku veripiikkiläläisellä saatto olla sellanen puoliso, joka viihtyi vähän paremmin omissa oloissaan eikä halunnut kaakattaa siellä naisten kanssa ja kyllä se nyt ihan hyväksyttiin ja sallittiin.

Vaikka haastateltavan tarjoamaa haluuttomuutta ”naisten kanssa kaakattamiseen” voidaan pitää selityksenä omissa oloissa viihtymiseen, näen käytöksen myös eräänlaisena puolisoiden puolelta tapahtuvana rajojen kokemisen ilmauksena. Yksityisemmät ja syrjäisemmät tilat, kuten nukkumatilat voidaan kokea omiksi, kun taas yleisemmissä tiloissa henkilö voi kokea itsensä niihin kuulumattomammaksi tai vieraammaksi. Samaan aikaan identiteetit ja paikkasuhteet vaihtelivat suuresti yksilöiden välillä ja tekemäni tulkinnat ovat aina yksinkertaistuksia. Siinä missä tunnistan eroja paikan kokemisessa ja sitä kohtaan omaksutuissa suhteissa, en halua synnyttää kuvaa vävyistä ja morsiamista yhteisön ulkopuolisina. Tulkitsen kaikkien Piikkilässä säännöllisesti aikaa viettäneiden puolisoiden omaksuneen paikan käytöskoodiston ja ainakin piirteitä paikan kollektiivisesti tuotetusta kertomuksesta. Vaikka henkilön omakohtainen kiinnittyminen paikkaan saattoi vaihdella, kokemus paikan arvokkuudesta saattoi syntyä muun perheen ja erityisesti lasten kautta:

P: Miten sitten, kun sinne on tullu, niin onks kellään ollu koskaan vaikeuksia sopeutua siihen?

H6: No ehkä sillei joo sillein lempeen koomisesti. Lempeesti vois sanoo et sinne on tullu joku, joka on sitten... miten mä tän nyt sanoisin... mä luulen et joku on enemmän saattanu ihmetellä sen paikan alkeellisuutta, mut siihen sit aika nopeasti sosiaalistuu ja mukaistuu ja sit just ne, joilla on ollu lapsia, ne on tavallaan tajunnu sen paikan suuren arvon siinä, et lapset nauttii siitä niin paljon.

Perhetekijät edistivät ja kannustivat yhteisöllisesti tuotetun paikkasuhteen omaksumista ja edesauttoivat paikkaan kiinnittymistä. Kiinnostava piirre tällöin on, kuinka tietoisuus paikkaan liittyvistä arvoista ja käsityksistä ja näiden käsitysten omaksuminen osaksi omaa paikallista identiteettiä, ei silti välttämättä edusta yksilön henkilökohtaista ymmärrystä paikasta. Kyseessä on henkilön ymmärrys toisen ryhmän tietoisuudesta paikasta, jolla on valta määritellä, mitä paikka on (vrt. Kurki 2006: 254). Paikka on samaan aikaan sekä omakohtainen että yhteisöllisesti tuotettu konstruktio (Forselles-Riska 2006: 226). Henkilön omakohtainen ymmärrys paikasta ja yhteisesti hyväksytty, kollektiivinen ymmärrys paikasta voivat toisinaan olla voimakkaassa ristiriidassa (Latvala 2006: 183).

Siinä missä Piikkilään ulkopuolisina tulleiden kohdalla kokemukset rajoista ja paikan eri osiin ja tiloihin kytkeytyvistä kuuluvuuksista ja kuulumattomuuksista näyttäytyvät lopulta melko epämääräisinä, siirryttäessä rajoihin sukuhaarojen välillä, paikan eri osille ja tiloille annetut lataukset ja merkitykset tunnistetaan kerronnassa selkeämpinä. Nämä lataukset, merkitykset ja kokemukset rajoista eivät synny toisistaan eroavista suhteista paikkaan ja paikan idealisoituun kertomukseen, vaan niitä säätelevät paikan yhteiset säännöt. Tällöin paikan eri osiin kytkeytyviä

kuuluvuuksia ja kuulumattomuuksia tuottaa nimenomaan yhteinen paikallinen identiteetti.

P: Miten ne klaanien väliset ryhmittymät sitten muuten näky siellä Piikkilässä?

H1: Jonneinnin sillä tavalla että [henkilö] ja sen tytär, heillä oli talon toisessa päässä huone ja se [toinen henkilö] asu siellä aitassa ja ne ei unissaankaan koskaan ois asuneet tuvassa. Ei tullu kysymykseenkään. Meiän klaani asu tuvassa ja [sukuhaara] asu mökkösessä. Eli oli tällaset klaanien väliset huoneet jaettu sen mukaan. Ja sitten poikkeus tilanteessa saatto muuttaa... mutta se [henkilö] klaani ei ois ikinä tullu tupaan asumaan ku se oli niinku tällainen työläisten puoli.

Yhteisten tilojen lisäksi yhteinen paikka oli myös yksityisempiä ja rajatumpia tiloja, kuten yllä kuvatut perhekunnittain jaetut nukkumatilat sekä tietyt palvelusväen käytössä olleet tilat, esimerkiksi renkipariskunnan nukkumatilat ja monin tavoin myös keittiö. Tilojen jako tällä tavoin koetaan haastatteluaineistossa pääsääntöisesti johdonmukaisena ja paikkaan kuuluvana tapana järjestää asuminen. Samaan aikaan usea kertoja tunnistaa jakoon liittyvän myös eri asteisia latauksia. ”Klaanien” omien tilojen erillisyyttä ja suljettuutta muilta sukuhaaroilta ja ennen kaikkea näin syntyvien rajojen kokemista eivät kaikki kertojat miellä vain ”normaaleina” yksityisinä tiloina, vaan fyysiset rajat symboloivat ja ovat samalla myös henkisiä rajoja eri ryhmien välillä. Kertoja yllä jatkaa myöhemmin seuraavasti:

H1: Se näky just siinä... ei nyt linnoittauduttu mutta... oli seuraavan sukupolven lapsien meidän klaanista, jotka sano että ei he käyny siellä aitassa koskaan. Hän vast aikuisena meni. Se oli taas semmonen sanaton laki että eihän tuonne voi mennä kun [henkilö] asuu siellä esimerkiksi. Se on sen puoli. (...) Ei se meiän lapsuudessa ollu ihan niin jyrkkä, mutta aina kun oli niitä erimielisyyksiä, niin se niinku jyrkkeni tällaiset itsestään tällaiset klaanisysteemit sitte. Tai käyttäytymismallit.

Kokemukset kulttuurisesta tilasta ja ryhmien välillä vallitsevista eroista heijastuvat fyysisen tilan kokemiseen. Haastateltava tuo esiin erimielisyydet, jotka pidemmän päälle vahvistivat ja korostivat tiloja kohtaan koettua suljettuutta ja erillisyyttä siinä määrin, että myöhempi sukupolvi koki tilan kokonaan suljetuksi. Yhdistävien ja idealisoitua kertomusta tuottavien piirteiden lisäksi haastatteluaineistossa tunnistetaan myös tekijöitä, jotka erottivat Piikkilän yhteisön eri ryhmittymiä.

P: Mitä eri ryhmittymiä siellä oli sitte?

H5: No ne nyt tietenkin oli sitten eri sukuhaarojen edustajia ja sitten se seuraava polvi.

P: Oliko eri sukuhaarojen välillä sitten klikkejä?

H5: Klikkejä, ehkei se ehkä nyt sitten sen... sanotaanko näin, että tämä... kun toiset omisti paljon paljon enemmän kuin toiset ja toiset olivat yhteiskunnassa erilaisissa asemissa ja heillä oli erilainen näkemys olkoot se tekniikasta tai politiikasta tai... sitä kautta sitten tuli pienempiä jännitteitä, mutta.. rahan käyttö siellä oli sitten kai se, että mihin sitä rahaa käytettiin... yhteistä rahaa.

Jännitteiden aiheuttajiksi nimetään monia eri tekijöitä. Kerronnassa korostuvat ennen

kaikkea käytännön syyt jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa, kuten yhteisen rahan käyttö.

Erimielisyydet näyttäytyvät tällaisessa kerronnassa jokseenkin pinnallisina eivätkä kytkeydy kovin syvästi paikkaan liittyviin identiteetteihin.

P: Tuliko koskaan ilmi jotenki, että sukuhaarojen välillä olis ollu jotain niinkun...?

H5: Tuli. Koska siis minun äidinisäni oli ensin yhdessä avioliitossa ja hänen ensimmäinen vaimonsa kuoli ja nämä kaksi lasta, jotka olivat ensimmäisestä avioliitosta, niin perivät jo silloin puolet Piikkilästä äitinsä perintönä. Niin he olivat silloin jo eri asemassa, koska omistivat puolet Piikkilästä. He omistivat aina enemmän.

(...)

P: Tuliko se... osaatsä sanoo jonkun esimerkin, missä se ois tullu esiin? Mistä se havaittiin?

H5: Niinku semmonen pikku asia, et äiti ku mä olin pienempi, niin usein vaati minulta, että mene kiittämään [henkilöä] ruoasta. (...) Et mulle tavallaan niinku muistutettiin koko ajan, et mä oon vieras ja vähän huonommassa, mun pitää mennä kauniisti kiittämään [henkilöä] ruoasta. Et tommosella tavalla näytettiin.

Toisen kertojan kuvauksessa kysymys jännitteistä kytkeytyy kiinteämmin kokemukseen paikasta. Jaot eivät synny jokapäiväisestä vuorovaikutuksesta ja niiden aiheuttamista ristiriidoista, vaan ne aiheuttaa erilainen asema yhteisön hierarkiassa ja tätä kautta muodostuva kokemus vieraudesta ja alemmuudesta. Omistajuussuhteista johtuen kertoja koki kuuluvansa paikkaan vähemmän kuin enemmän omistaneet, vaikka suhde paikkaan ja paikalle annetut ja sitä kohtaan koetut merkitykset olisivat muuten samoja. Samankaltainen kokemus hierarkisten suhteiden synnyttämistä rajoista toistuu myös seuraavalla kertojalla:

P: Näkyks se sitten missään niinku se, et joku toinen oli jotain toista sukuhaaraa?

H3: Joo kyl, oli hierarkia, et kyllä se sillä tavalla, jos sit... mä oon voinu kriittisesti tarkastella asioita seitytluvulla, kun mä oon alkanu olla teini, niin kyllähän [henkilö] ja [toinen henkilö] eli aikalailla isännän ja emännän elämää, et he niinku saneli aika paljon, ehkä [ensimmäinen henkilö] niinkun, et mitä saa tehdä ja mitä ei ja sitten me oltiin [eri henkilön] jälkeläisiä, niin oltiin me vähän niin... et aina käytiin kysymässä lupa, jos me tehdään näin, et me ei kysytty omalta isoäidiltä, vaan käytiin häneltä kysymässä, et voiks näin tehdä.

Otteessa korostuu erityisesti Piikkilän johtohahmojen merkitys Piikkilän hierarkiassa. Johtohahmojen merkitys koetaan niin keskeisenä, että se heijastuu myös johtohahmojen jälkeläisiin. Kertoja tuo esiin sukuhaarojen välisen hierarkian, joka heijastuu lupien kysymisenä toiseen sukuhaaraan kuuluvilta johtohahmoilta oman isoäidin sijaan. Johtohahmoihin toisaalta tiivistyi Piikkilän idealisoitu kertomus. Samalla hahmot teoillaan, esimerkillään ja olemassaolollaan säätelivät paikan yhteisöllistä kokemista, yhtenäisen Piikkilän narratiivia. Toisaalta on kiinnostavaa, kuinka kerronnassa johtohahmojen läsnäolo säätelee ja vahvistaa kokemusta myös paikkaan kytkeytyvistä rajoista ja yhtenäisen paikan piiriin sisältyvistä erillisyyden tiloista. Kokemukset hierarkioista ja kuuluvuuksista vaikuttavat tapaan, jolla henkilö ymmärtää paikkaan sisältyvät

henkiset ja kulttuuriset tilallisuudet sekä tapaan, jolla hän sijoittaa itsensä suhteessa paikkaan. Ne vaikuttavat ja säätelevät yhteisöllisen paikkakäsityksen omaksumista ja saattavat johtaa ristiriitaiseen paikalliseen identiteettiin, jossa henkilö toisaalta haluaisi omaksua yhteisöllisesti tuotetun, idealisoidun paikanarratiivin identiteetteineen, mutta samaan aikaan kokee paikassa myös vierautta ja kuulumattomuutta.

Näin tunnistan siis kerronnasta samaan aikaan kahdenlaisia rajallisuuksia. Rajojen ja sen kautta, mitä paikka ei ole, hahmotetaan mitä paikka on. Eroavuus ja erillisyys muusta ympäristöstä ja tätä kautta syntyvä erityisyys tekee paikasta merkityksellisen (vrt. Keskitalo-Foley 2006: 130–132). Rajanvedoilla ja jaoilla meihin ja muihin vahvistetaan paikkaan liitettyjä yhteisöllisiä identiteettejä ja tuotetaan kokemusta yhteisyydestä, kuulumavuudesta ja paikan omistajuudesta. Tällaiset rajat ovat mieluisia ja paikan saamat ja sille annetut monitasoiset merkitykset kesänviettopaikan lisäksi myös sukulaisuuden ja sukukäsityksen symbolina ja vahvistajana toisaalta voimistavat kokemusta rajoista ja toisaalta hyötyvät niistä. Samaan aikaan yhteisön sisällä on olemassa idealisoidun kertomuksen kannalta myös vähemmän mieluisia rajoja. Tällöin paikkaan liittyvien identiteettien ja merkitysten ymmärtäminen samalla myös suvun ja sukulaisuuden identiteetteinä ja osoituksina saa ristiriitaisempia piirteitä. Kertojien rajoihin liittämiä väkeviä merkityksiä voi kuitenkin pitää osoituksena jakojen ja erontekojen arvosta idealisoidun paikkakäsityksen tuottamisesta ja tämän ymmärryksen tunnistamisesta. Kartanolle annetut symboliset sukulaisuuden ja jopa perheyhteyden merkitykset ovat olennaisia yhteisen paikkaan liittyvän tietoisuuden synnylle. Tässä symbolisten merkitysten tuottamisprosessissa jakoja sisä- ja ulkopuolisiin voi pitää huomattavina.

5. Paikkaan kiinnittyminen puheessa

Olen aikaisemmissa luvuissa nostanut aineistosta kolmenlaisia keskeisiä pitämiäni diskursseja: pysyvyysdiskursseja, sallitun ja ei sallitun diskursseja sekä rajadiskursseja. Nämä diskurssit ovat paikan yhteisöllisen todellisuuden kuvauksia ja ilmauksia. Ilmausten kautta syntyy kehys, jonka puitteissa idealisoidun kertomuksen omaksumista on mahdollista tulkita. Samalla diskurssit voivat olla myös implisiittisiä idealisoidun kertomuksen omaksumisen ja paikkaan kiinnittymisen ilmauksia. Cecilia af Forselles-Riska (2006) kuvaa paikkaa ”ajan myötä tulkinnallisesti,

merkityksellisesti ja sisällöllisesti muuttuvana subjektisidonnaisena voimavarana”. Forselles-Riskan ajattelussa tulevat voimakkaina esiin paikoille annetut emotionaaliset merkitykset. Paikoille oletetut identiteetilliset merkitykset, esimerkiksi paikan oletettu historiallinen erityisyys, antaa ihmisten olemassaololle sisältöä, tarkoitusta ja arvoa, vaikka käsitykset ja tunteet paikoista ovat sekä yksilöllisen että kollektiivisen mielikuvituksen tuotetta (Forselles-Riska 2006: 226-230).

Näen subjektisidonnaisuuden ja paikalle annetut henkilökohtaiset merkitykset keskeisenä myös idealisoidun kertomuksen tuottamisprosessissa ja omaksumisessa. Samaistuaakseen idealisoituun kertomukseen, henkilön on voitava kokea paikka itselle merkityksellisenä. Mieltääkseen paikan idealisoidun todellisuuden omana todellisuutenaan paikasta, henkilön on voitava kiinnittyä paikkaan. Sen on oltava hänen paikkansa.

Tutkielmani viimeisessä luvussa on tarkoitukseni tarkastella näitä aineistosta tunnistamiani kiinnittymisen tapoja sekä havainnoida, millaisin tavoin kertoja kertoessaan kiinnittää itsensä paikkaan tai etäännyttää itsensä siitä. Paikkaan kiinnittyminen on metodologisesti jokseenkin lakea käsite ja tarkoitan sillä paikkaa ja paikkaa määrittänyttä yhteisöä kohtaan koettua kuuluvuutta. Kiinnittymisdiskursseja tai kuuluvuusdiskursseja eritellessäni tarkastelen siis, mitä nämä diskurssit sosiaalista todellisuutta heijastaessaan ja tuottaessaan kertovat siitä, millaisin tavoin paikkaan kuulumista koetaan ja sitä tuotetaan yhteisön sisällä. Käytännössä kyse on kokemuskerronnasta. Tarkastelen millaiset kokemukset ovat vahvistaneet kertojan paikkaa kohtaan kokemaa kuuluvuutta ja toisaalta millaiset kokemukset ovat heikentäneet sitä. Aineistosta tunnistamistani yhteisölliseen Piikkilään kiinnittymisen diskurssien yhteydessä haluan tarkastella erityisesti tämänkaltaisten yhteisöllisten muistojen ja kokemusten ja tätä kautta muodostuvien sidosten kokemista ennen kaikkea yksilöllisesti merkittävänä. Millaiset osat kannustavat ja tekevät mielekkääksi kiinnittymisen yhteisöllisesti koettuun ja tuotettuun paikan todellisuuteen? Näin lähestyn Piikkilään suhteessa sille annettuihin topobiografisiin merkityksiin. Topobiografinen paikan tulkinta tarkastelee paikoille annettuja minuuden ja identiteettien merkityksiä. Muistoina esiintyvät ajan ja paikan sidokset ovat keskeisiä paikan kokemisessa henkilökohtaisesti merkityksellisenä. (Karjalainen 2006: 83–91). Tämänkaltaiset topobiografiset merkitykset ovat keskeisiä, paitsi eriteltäessä millaiset kokemukset lisäsivät paikkaa kohtaan koettua kuuluvuutta ja millaiset kokemukset heikensivät sitä, myös tarkasteltaessa millaisia kollektiivisia representaatioita paikasta tuotetaan ja minkä vuoksi.

Kiinnittymis-diskursseja tarkastelen erikseen kahdessa eri kehyksessä. Toisaalta tarkastelen paikan rakennettua miljöötä ja luonnonympäristöä kohtaan koettua kiinnittymistä ja

kuuluvuuden kokemuksia: millaiset yksityiskohdat ja paikan fyysiseen miljööseen liittyvät kokemukset edesauttoivat paikan kokemista omaksi. Toisaalta tarkastelen varsinaista yhteisöä kohtaan koettua kuuluvuutta ja kuuluvuuden ilmauksia sekä sitä millaiset yhteisölliset kokemukset ovat vahvistaneet tai latistaneet tätä paikan omaksi kokemisen tunnetta. Pidän tämänkaltaista kahtiajakoa relevanttina, koska paikkaa kohtaan koettu kuuluvuus ja sen kokeminen miellyttävänä vaihtelee paikoin merkittävästi riippuen siitä, onko puhe paikan fyysisestä miljööstä vai yhteisöstä. Kiinnittymiskokemusten yhteydessä katson siis asiaankuuluvaksi eritellä kertojien omaksumia kerronnallisia positioita toisaalta ympäristöön kytkeytyviä kokemuksia kohtaan ja toisaalta yhteisöön kytkeytyviä kokemuksia kohtaan.

Tunnistan paikkaan kiinnittyvän toisaalta omakohtaisten muistojen ja kokemusten ja toisaalta paikkaan kytkeytyvän tietoisuuden kautta. Olennaista on oma kokemus ja toiminta: paikan tekeminen ja tilan haltuunotto, jolloin paikasta tulee kyseiselle ihmiselle merkityksellinen (Siim 2006: 93). Peilaten Forselles-Riskan ajatukseen paikasta sekä yksilöllisen että kollektiivisen mielikuvituksen tuotteena ymmärrän kiinnittymisen samaan aikaan sekä henkilökohtaisena että kollektiivisena prosessina. Kuten olen esittänyt, paikkasidoksen ollessa yhteiskunnallis-kulttuurinen tuote tietoisuus Piikkilästä ja sille annetut merkitykset olivat merkittävässä määrin yhteisöllisiä ja jaettuja (Latvala 2006: 182–183). Henkilö identifioi itsensä paikkaan ja antaa paikalle oman henkilökohtaisen merkityksensä toisaalta omakohtaisten kokemusten ja tuntemusten perusteella, mutta myös eräänlaisen kollektiivisen prosessin pohjalta (Forselles-Riska 2006: 226). Näitä paikalle annettuja merkityksiä ja sen kokemisen tapoja tuotettiin yhteisössä sekä tietoisesti että tiedostamattomasti.

Muodoltaan kiinnittymisen kokemukset voivat siis olla henkilökohtaisia kokemuksia, kuten fyysisiä aistimuksia tilasta tai ne voivat olla jo alkujaan kollektiivisia. Oli kyseessä sitten henkilökohtainen tai kollektiivinen kokemus, tuottaakseen yhteisesti tunnistettua ymmärrystä paikasta kokemusten on oltava tavalla tai toisella yhteisiä. Tärkeää on havaita, että henkilökohtaisetkin tai henkilökohtaisiksi mielletyt kokemukset voivat olla voimakkaan yhteisöllisiä, kun nämä henkilökohtaiset kokemukset tilasta ovat yhteneviä toisten paikan käyttäjien henkilökohtaisten kokemusten kanssa. Samaan aikaan paikan yhteisöllisen ilmapiirin kokeminen ja kollektiivisest tuotetut representaatiot paikasta säätelevät myös paikan rakennetun miljöön ja luonnonympäristön kokemista ja synnyttävät siten kehyksen ympäröivän fyysisen todellisuuden tulkinnalle aistiärsykkeineen. Tuottaakseen yhteisyyttä henkilökohtaisten kokemusten tulisi siis voida sopia kollektiivisesti tuotettuun paikkakertomukseen ja oltava yleistettävissä paikan

käyttäjäkunnan kesken.

Kuten jo aiemmin tutkielmassa hahmottelin, myös haastattelutilanteen yhteydessä kerronnan tasolla tapahtuvassa kiinnittymisessä on kyse muistojen ja kokemusten valikoinnista. Kertojat poimivat menneisyydestä haluttua paikkasuhdetta ja -kokemusta tukevia muistoja, kokemuksia ja tapahtumia ja toisaalta sivuuttavat ne muistot, jotka eivät haluttuun kuvaan sovi. Paikan yhteisöllisesti tuotettu todellisuus on siloteltu kuva ja tätä kuvaa välitettäessä ja tuotettaessa toisaalta ymmärretään, ettei siinä voikaan olla kaikki. Kaikkien hyväksymää siloteltua paikkakäsitystä jakamalla ja tuottamalla tunnustellaan, mitä paikan olisi pitänyt olla. (Knuuttila 2006: 9.)

Tätä kiteytynyttä paikan kokemisen tapaa kohtaan haastateltavat ottavat kertoessaan erilaisia positioita. On tärkeä havaita, että jaetut, yhteisöllisesti tuotetut käsitykset ja kokemukset paikasta ovat samaan aikaan yksilöiden todellisia, henkilökohtaisia kokemuksia paikasta. Tällaisia omakohtaisiksi miellettyjä ja omaksuttuja kokemuksia toistettaessa ja tuotettaessa kokemusten jaettuus ja kollektiivisuus eivät usein nouse eksplisiittisesti arvioitavaksi, vaikka tietoisuus kokemusten yhteisyydestä tuotaisiin esiin. Sen sijaan niissä kohdin, joissa kertojan henkilökohtainen kokemus eroaa jostain kollektiivisesti ymmärretyn paikkaidyllin ominaisuudesta tai piirteestä, käsitysten ja kokemusten jaettuus ja kollektiivisuus nostetaan näkyvämmiin arvioitaviksi. Kertoja saattaa esittää jonkin ”viralliseen” Piikkilä-narratiiviin sisältyvän käsityksen jostain paikan ominaisuudesta liian silotelluksi tai ihannoivaksi tai tuoda esiin seikkoja, joilla kumoaa virallisen Piikkilä-kertomuksen epätotena. Näin niiden diskurssien rinnalle, joiden välityksellä kertoja kiinnittää itsensä paikkaan, tuodaan diskursseja, joilla kertoja etäännyttää itsensä siitä.

Olen siis tunnistanut aineistosta kaksi toisistaan poikkeavaa tapaa lähestyä yhteisöllisesti tuotettua kertomusta paikasta. Näille kertojapositioille olen antanut nimet idealisoiva kertojapositio ja kriittinen kertojapositio, vaikka nämä positiot ovat monesti päällekkäisiä. Kertojat tapauskohtaisesti joko omaksuvat idealisoidun Piikkilä-kertomuksen kiinnittymällä siihen tai vaihtoehtoisesti hylkäävät sen. Ne kertojat, jotka eivät halua voimakkaasti kiinnittyä Piikkilän yhteisesti tunnistettuun kertomukseen tai suhtautuvat siihen skeptisemmin, eivät myöskään tuota yhtä väkeviä kiinnittymisen diskursseja. Kerrotun lisäksi positioita otetaan siis myös sen kautta, mitä jätetään kertomatta. Koska paikka ja paikkaan kytkeytyvä yhteisö ovat käsitteellisesti päällekkäisiä, Piikkilään kiinnittyessään haastateltava kiinnittyy yhtä aikaa sekä fyysiseen paikkaan että yhteisöön eikä näitä voida periaateessa erottaa toisistaan. Silti tunnistan kerronnassa

omaksuttavan myös posititioita, joissa kiinnitytään Piikkilän fyysiseen miljööseen, esimerkiksi paikan ulkoiseen kauneuteen, mutta etäännyttään paikan henkisestä kokemuspiiristä.

Erilaiset lataukset, jotka kytkeytyvät kokemuksiin paikan toisaalta fyysisestä miljööstä ja toisaalta yhteisöstä, ovat siis kiinnostavia, koska niillä on merkitystä, kun arvioidaan millaisin tavoin paikasta on hyväksyttävää kertoa. Toin johdantoluvussa esiin kertojien oman pohdinnan sallittavuudesta, joka vaihtelee huomattavasti aihepiiristä riippuen. Olen kiinnittänyt huomiota haastateltavien omiin valintoihin ja keskusteluun sen suhteen, missä määrin heidän on ikään kuin sallittua omaksua ja hyväksyä yhteinen idealisoitu kertomus ja missä määrin heidän on arvioitava sitä kriittisesti. Informantit tiedostavat usein eksplisiittisesti monien yhteisöllisten toimintatapojen poikkeavuuden vallitsevasta tapakulttuurista. Samoin tunnistetaan ”virallisen” Piikkilä-kertomuksen ristiriitainen suhde todellisuuteen. Tämä heijastuu myös siihen, millaisiin kohteisiin ja kokemuksiin kiinnittymisen tuntemuksia halutaan liittää. Kertojan oma todellinen kokemus jostain paikan osa-alueesta voi vastata hyvinkin pitkälle yhteisöllisesti tuotettua kertomusta, mutta haastattelutilanteessa kertoja omaksuu eräänlaisen ulkopuolisen tarkkailijan rooliin ja sitä kautta kriittisen, paikasta etäännyvän position. Kerronnasta välittyviä paikkasuhteita ja identiteettejä tarkasteltaessa onkin siis syytä myös kiinnittää huomiota siihen, millaisissa tilanteissa ja asiayhteyksissä kertojat omaksuvat minkäkin position. Eroavatko fyysistä miljöötä ja henkistä yhteisöä kohtaan muodostetut kiinnittymiskurssit muodoltaan toisistaan, kuten ne tuntuisivat tekevän, vai koetaanko molempiin paikkakokemuksen puoliin kiinnittyminen yhtä luontevana. Myös näitä kerronnallisia prosesseja arvioin tässä luvussa.

5.1 Fyysiseen, rakennettuun ja luonnonympäristöön kiinnittymisen diskurssit

Kuten aiemmin olen jo viitannut, paikkoihin kytkeytyy usein voimakkaita tunnelatauksia (Latvala 2006: 182). Paikkaan yhdistyvät tunteet vaikuttavat paikan kokemiseen niin ajallisesti kuin paikallisesti. Paikkaan liitettävät ajalliset määreet, kukoistuksen kaudet ja paikan vaiheiden synnyttämät ja rajaamat ajanjaksot, muotoutuvat vuorovaikutuksessa kertojan omiin tunteisiin (Latvala 2006: 180). Samaan aikaan voimakkaan henkilökohtaisten ja emotionaalisten paikkojen,

kuten lapsuuden paikkojen kuvailu lähestyy unenkaltaista ei-paikan kuvailua (vrt. Kymäläinen 2006: 211–212). Paikallisuuksia muistettaessa ja tuotettaessa tuntemuksia muovaa paikan läheinen suhde identiteettiin ja kokemukseen minuudesta. Ihminen voi ottaa paikan omakseen, eräänlaiseksi osaksi minuuttaan. Paikat hidastavat ajan virtaa ja pysyvyydellään vakuuttavat meille, että huolimatta omista fyysistä ja henkisistä muutoksistamme, perusarvomme ja minuutemme pysyvät enemmän tai vähemmän koskemattomina. (Tuan 2006: 20–26.)

Tuan ymmärtää paikat ja niitä kohtaan muodostetut sidokset ensisijaisesti emotionaalisina kokemuksina. Tällainen taju paikasta ei vaadi kokemusta todellisesta fyysisestä paikasta. Hän esittää myös esimerkiksi valokuvien, runojen ja elokuvien olevan paikkoja niiltä osin kuin ne synnyttävät samanlaista pysyvyyttä ja samanlaisia kokemuksia kuin fyysiset paikat ja niiden mahdollistamat elämykset. Tämänkaltaisen kerronnallisten ja kokemuksellisten paikkojen sijainti tosiasiaissa niitä kohtaan muodostetuissa sidoksissa on tärkeä hahmottaa tarkasteltaessa kiinnittymisen synnyttämää kokemusta yhteisyydestä. Paikan rajat tai ääriverit voivat muuttua tai ne voidaan ymmärtää eri yhteyksissä eri tavoin, kuten edellisessä luvussa esitin. Koettu Piikkilä on monikerroksinen kokonaisuus, joka saa eri yhteyksissä toisistaan näkyvästi poikkeavia määreitä ja merkityksiä. Maantieteelliseen, fyysisen Piikkilän rinnalla elää eräänlainen mielikuvien ja tarinoiden Piikkilä, jonka muistojen maailmalla ei enää välttämättä ole tekemistä nykypäivän Piikkilän kanssa. Muodostaessaan kerronnassa kiinnittymiskursseiksi nimeämiäni diskursseja kertojat kiinnittyvät ennen kaikkea emotionaaliseen kokemukseen paikasta.

Piikkilässä kesiä viettäneen yhteisön ja Piikkilän fyysisen miljöön ollessa yhtä väkevästi mielikuvallisesti ja käsitteellisesti sekoittuneita, kiinnittymisen kohteena oleva kokemuksellinen ja kerronnallinen paikka mielletään usein muodostuvan ennen kaikkea paikkaa käyttäneistä ihmisistä ja näiden ihmisten välisistä suhteista. Sen sijaan fyysisen ympäristön kokeminen osana omaa minuutta esimerkiksi paikassa koettujen voimakkaiden aistikokemusten tai esteettisten elämysten kautta jää usein vähemmälle huomiolle. Huomattava vaikutus on myös kysymysrungolla sekä informanttien kokemuksella haastattelijan sisäryhmäläisyydestä. Käyttämäni kysymysrunko keskittyi erityisesti tapahtumiin, tapoihin ja yhteisölliseen olemiseen ja niukemmin fyysistä miljöötä kohtaan koettuihin tunteisiin, aistimuksiin ja sidoksiin, mikä heijastuu vastauksiin. Johtuen omasta taustastani lähestulkoon sisäryhmäläisenä osa haastateltavista saattoi myös olettaa tutkijan tuntevan fyysisen miljöön ja kuvaa miljöötä siksi ylimalkaisemmin kuin paikkaan ennestään vieraan ihmisen kohdalla. Silti tunnistan nimenomaan luonnonympäristöä ja rakennettu miljöötä kohtaan muodostetut kiinnittymiskertomukset aineistosta väkevinä ja sisällöiltään verrattain yhtenäisinä.

Fyysinen, rakennettu sekä luonnollinen ympäristö, on kiinnittymisen kohteena ja kokemuksena usein neutraalimpi kuin ihmisten väliseen vuorovaikutukseen palautuvat muistot ja kokemukset. Samalla aistimukset ja näiden aistimusten kielelliset kuvaukset voisi mieltää vähemmän latautuneiksi ja objektiivisemmiksi kuin esimerkiksi tapahtumiin ja ihmisiin liittyvät muistot ja kuvaukset. Huomaan, että monesti näin ei kuitenkaan ole. Kokemukset voivat olla näennäisen henkilökohtaisia, mutta silti fyysisten aistimusten kielellisellä kuvauksella ja mallintamisella voidaan tuottaa hyvinkin latautunutta sosiaalista todellisuutta ja omaksua kielen tasolla verrattain idealisoiva ja idealisoitunut positio, kuten tunnistan tapahtuvan esimerkiksi kertojan H3 kuvauksessa alla.

Havaitsen kertojien välillä isoja eroja sen suhteen, kuinka he mieltävät fyysisen tilan ja käsittelevät sitä kerronnassa. Siinä missä yksi informantti saattaa kuvata ympäristöä ja omia aistimuksiaan hyvinkin yksityiskohtaisesti, toinen kertoja käsittelee varsinaista fyysistä tilaa ainoastaan niukasti ja yleisellä tasolla tai lähestyy myös konkreettista fyysistä paikkaa ensisijaisesti tapahtumien ja ihmisten kautta. Jako fyysiseen ja toisaalta henkiseen paikkaan kiinnittymisen diskursseihin ei siis ole ehdoton eikä kaikissa tapauksissa edes mielekäs, mutta riittävän selkeä että katson järkeväksi omaksua sen arvioinnin kehikseksi. Toisinaan haastateltava käy yksikohtaisesti läpi fyysisen alueen rakennuksineen, mutta ei liitä fyysiseen ympäristöön erityisiä omakohtaisia aistimuksia tai merkityksiä niistä kysyttäessä. Näihin kertojien tekemiin valintoihin ja käyttäytymiseen vaikuttavat edellä kuvaamani taustamuuttujat haastattelutilanteessa ja -asetelmassa kytkeytyvät tekijät, kuten kysymysrunko tai haastattelijan sisäryhmäläisyys. Kokemukset ovat leimallisen henkilökohtaisia. Silti tämä henkilökohtainen ja fyysiseen miljööseen palautuva, aistittu todellisuus saa paikallisesti verrattain kollektiivisia piirteitä, kuten alla olevassa katkelmassa:

P: Onks sulla muita tällasia fyysisiä aistimuksia tai muita tällaisia vahvoja muistoja, jotka kytkeytyy hajuihin tai makuihin?

H3: On, niitä on paljon. Ja musta tuntuu, että meillä, jotka ollaan ollu siellä paljon, niin pystytään palauttaa mieliin esimerkiksi ne porraskivet, kun siel on, usein on niinku graniittikiviä ja sitten vasta puuportaa, niin se kiven ja lämmön vaihtelu, kun on koko päivän juossu paljain jaloin siellä ympäri ja sitte tulee iltakaste ja sit se kivi on, kun sul on niinku kylmät jalat ja sit sä astut sille kivelle, joka on varastoinu sitä lämpöä ja sit ne aitan portaat, kun siinä se ensimmäinen kivi on graniittia ja siin on semmonen pieni syvennys ja siihen kerty sadevettä ja en mä tiedä minkä takia meil oli kaikilla niitä syyliä varsinkin sormissa ja sit uskottiin, et kun siinä sadevedessä liuottaa sormia, niin sit se syyliä lähtee pois. Sit ne polut on sellasia, että pystyisin ihan varmasti silmät ummessa kulkemaan rantaan asti ja tietysti se sali, kun siellä kävelee, niin ne lipaston renkaat helisee. Mä luulen, et aika monella on se, et sit kun oot illalla nukkumassa ja sit, kun se hirsitalo liikkuu, niin sit ne renkaat kilisee ainakin mielikuvituksessa ja sit tulee mielikuva, et siellä kävelee joku. Sit tietysti se savusaunan tuoksu, sehän tuoksuu kylmänäkin tosi voimakkaasti ja ylipäättään sitte, kun tuut saunasta, ja sitte vielä seuraavana aamuna sen tuntee sen tuoksun. Joo hyvin, paljon on just ehkä juuri niitä haju- tai tuoksuaistimuksia.

Informantti kuvailee yksityiskohtaisesti omia paikkaan kytkeytyviä tunto- ja makuaistimuksiaan. Silti ne ovat laajempia kuin pelkästään henkilökohtaisia. Jo toisessa lauseessa haastateltava liittää omat henkilökohtaiset kokemuksensa yhteisölliseen viitekehykseen kertoessaan, kuinka "musta tuntuu, että meillä, jotka ollaan ollu siellä paljon, niin pystytään palauttaa mieliin...". Hän nimeää ja tuottaa eräänlaisen kokemuskentän, jonka säätelemän maailman voisi mieltää varsin latautuneeksi. Kerronta sisältää ainoastaan vähän voimakkaan arvottavia määreitä, mutta kertojan kuvaamat tuntemukset ja yksityiskohdat saavat merkityksiä implisiittisesti tekstin sisällä sekä suhteessa siihen kulttuuriseen viitekehykseen, jonka läpi asioita tarkastelemme (Jokila, Juhila & Suoninen 1993: 32). Pauli Tapani Karjalainen (2006: 87–88) puhuu inhimillisen todellisuuden merkitysverkoista. Aistimusten kielellinen mallintaminen tekee niistä merkityksellisiä maailmassa, jossa elämme. Paljain jaloin juoksemisen ja iltakasteen kaltaiset elementit yhdistyvät ajatuksissamme tietynlaisiin kulttuurisiin malleihin, joiden avulla voidaan kerronnan keinoin tuottaa lataunutta sosiaalista todellisuutta, kuitenkin nostamatta näitä merkityksiä eksplisiittisesti arvioitaviksi. Tällä tavoin henkilökohtainen, aineelliseen ja fyysiseen ympäristöön palautuva aistimusmaailma yhdistyy kollektiiviseen, yhteisesti tunnistettuun ymmärrykseen paikasta.

Aineisto-otteessa tunnistan informantin siis omaksuvan idealisoivan position. Kuten todettua, termi "idealisoiva" ei vihjaa, että kertojan kuvailemat aistimukset olisivat epäaitoja tai vääriä, vaan viittaa kertojan tapaan kokea paikka kulloisessakin asiayhteydessä. Aistimuksia kerratessaan informantti liittää itsensä idealisoituun diskursiiviseen todellisuuteen, johon ei välttämättä samalla tavalla liitä itseään esimerkiksi tapahtumista ja tavoista keskusteltaessa. Näin fyysisten elementtien ja aistimusten kautta informantti näyttäisi voivan luontevammin tuottaa merkityksellisenä koettua, kollektiivisen Piikkilä-kertomuksen kanssa yhtenevää paikkasuhdetta ilman kokemusta velvollisuudesta tuoda idealisoidun Piikkilä-kertomuksen rinnalle vaihtoehtoinen kertomus, johon suhteuttaa idealisoitu kertomus kriittistä arviointia varten.

Tulkitsen Piikkilän fyysisen miljöön kokemista ja siihen kiinnittymistä säätelevän ja määrittävän samanaikaisesti kolme rinnakkaista ja osittain päällekkäistä tapaa jäsentää paikka: henkilökohtainen, sukuyhteisöllinen sekä kulttuurinen. Tilan kokemiseen vaikuttavat toisaalta henkilökohtaiset ja toisaalta sukuyhteisössä tuotetut käsitykset. Erityisesti mallinnettaessa kokemuksia kielellisesti, kokemusta fyysisestä ympäristöstä säätelevät kuitenkin kulttuuriset mallit ja odotukset, joiden juuret ovat syvemmillä kuin paikan yhteisöllisissä narratiiveissa. Vaikka Piikkilä on sekä miljöönä että sosiaalisena yksikkönä harvinainen ja epätyypillinen

kesänviettopaikka, pyydettyäessä informantteja kuvailemaan, mikä mahdollisesti teki paikasta tärkeän, tunnistan Piikkilään kiinnittymisessä korostuvan nimenomaan paikan kietotumisen kulttuurisesti latautuneeseen kesään, jonka suomalaisessa kulttuurisessa kontekstissamme voi ajatella saavan voimakkaita merkityksiä ja sisältöjä.

P: Oliko Piikkilä tärkeä paikka?

H4: Siis ilman muuta. Mä en ollenkaan voinu käsittää, et maailma ois voinu olla ilman Piikkilää. Siis sehän oli aivan maailman napa. Mul ei oo lapsuusajasta talviajasta juurikaan muistikuvia et kun mä mietin lapsuuttani niin mun muistikuvat alkaa kesäkuun ensimmäisestä päivästä ja päättyy syyskuun viimeeseen. Mul on aivan semmosia välähdyksenomaisia muistikuvia mitä mä oon tehny niinku alle kouluikäsenä kotona talvisin.

P: Eli elämä niinku alkoi ja loppui Piikkilään?

H4: Joo. Ilmeisesti siel oli niinku elämyksiä sen verran enemmän et ne jäi mieleen.

P: Oliko vielä jotain, mitä sä halusit sanoo Piikkilästä? Vaikka siitä millanen merkitys Piikkilällä on ollu sulle itelles ja mikä on sulle ollu siinä kaikkein tärkeintä?

H9: Se on... mä oon kiintynyt luontoon ja mä oon oppinu jotakin maataloudesta mä oon... mä olin paljon esimerkiksi navetassa töissä ja mä sain vähän sellasen tuntuman multa ja se on merkinnyt mulle erityisen paljon, kuinka tärkeä on luonto ihmiselle. (...) Mä rakastan puita ja mä rakastan ruohoo.

P: Tuleeks sulla Piikkilästä mieleen paljon aistimuksia?

H9: Joo. Ja se että on... luonnon äänet, aallot ja puut ja kauneus, luonnon kauneus. Se on ihan semonen perustekijä.

P: Oliko Piikkilä sulle tärkeä paikka?

H8: Oli. Oli.

P: Minkä takia?

H8: No sehän oli... siellä sai juosta ja... se oli aivan ihana. Sitten oltiin.. sit kun oli kymmenen vuotias, niin sinnehan vuokrattiin kesäksi hevonen. Niin sai ratsastaa. (...) Ja sit mä muistan pienempänä siinä palaneen tallin vieressä, kun oli iso vaahtera, niin siellä me leikittiin Tarzania. Mä olin yleensä apina niissä. Ja sitten me leikittiin rannassa lemmenlaivaa ja yritettiin kaikki kakstoista päästä siihen samalle ilmapatjalle ja sit kauheaa naurua. Siellä sit järvessä oltiin huulet sinisinä, kun täällähän on ihan lämmin, ei täältä vielä pois tulla.

Kertojat tuottavat diskursseja, joiden voidaan nähdä lähestyvän stereotyyppistä suomalaista kesäkuvastoa ja kesänviettodiskursseja. Kertoja H9 kokee voimakkaasti nimenomaan luonnon ja luontosuhteen merkityksen, jonka tunnistan toistuvan myös muissa kiinnittymiskertomuksissa. Tunnistan haastateltavan H8 kuvauksen leikeistä järvessä ja vaahterassa ja tätä myöten rakentuvan kokemuksen paikasta "aivan ihanana" palautuvan mitä suurimmassa määrin samaan luontosuhteeseen, jonka paikka mahdollisti ja jota voi pitää voimakkaana kiinnittymisen komponenttina, paitsi aineistossa toistuvien samankaltaisten diskurssien, elementtien runsauden vuoksi kulttuurisessa kuvastossamme. Samalla kulttuurisesti latautuneen kesädiskurssin rinnalle muodostuu myös toinen kiteytynyt kulttuurinen diskurssi: lapsuuden kesä. Piikkilälle

annetaan merkitys lapsuuden kesien paikkana, jonka latautuneisuus diskurssina on kulttuurisessa paikka- ja kiinnittymisdiskurssien kentässä läpitunkeva, jopa hegemoninen (vrt. Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 80–85). Tämä synnyttää vaikutelman huomattavan merkityksellisestä ja puhuttelevasta paikasta.

Pidän kiinnostavana, kuinka kertoja H4 luonnehtii lapsuuden Piikkilää "aivan maailman navaksi" ja rinnastaa koko lapsuuden todellisuuden Piikkilän kesiin. Päivi Kymäläinen (2006) kirjoittaa paikattomuudesta ja ei-paikoista, joita hän lähestyy Platonin *chorasta* käydyn keskustelun avulla. *Khora* on abstrakti käsite, jonka konseptin kautta voidaan tarkastella paikkoja, joilla ei ole selkeää muotoa (Kymäläinen 2006: 212–215). Tulkitsen *Khoran* kautta materialisoituvien paikan puolinaisuuksien auttavan ymmärtämään paikalle annettuja moninaisia häilyviä ja mielikuvallisia merkityksiä (Kymäläinen 2006: 210–215). Haastateltavan kerronnassa talvi ja paikat, joita talvi edustaa, saavat unenomaisia, ei-paikallisia piirteitä. Ne ovat olemassa ainoastaan "välähdyksenomaisina muistikuvina". Ei-paikallisuuden vastakohdaksi asettuvat katkelmassa kesä ja Piikkilä, jossa sijaitsee "todellinen" maailma. Samaan aikaan tämä talven muodottomuuden ja hetkittäisyyden vastakohtana koettu Piikkilä on kuitenkin itse monessa mielessä unenomainen ei-paikka, kuten olen argumentoinut.

Muisteltu Piikkilä saa piirteitä, joita paikalla ei enää ole tai välttämättä ole edes koskaan ollut. Yhteisöllisen paikkakokemuksen rakentumisessa merkitystä ei kuitenkaan ole todellisuudella, vaan kokemuksella tai kuvitelmallalla paikasta (Knuuttila 2008: 13, Kymäläinen 2006: 214). Kerronnan ilmentämien ei-paikallisuuksien ja puolittaisten paikallisuuksien tutkimuksellinen merkitys onkin ensisijaisesti siinä, mitä ne kertovat paikan kokemisesta. Kertojan talvipaikkoihin liittämä olemassaolottomuus ja ei-paikallisuus korostaa Piikkilän ratkaisevuutta lapsuuden maailmankuvassa, kuten informantti eksplisiittisesti tuo esiin. Yhtäläillä huomionarvoista on kerronnasta implisiittisenä tunnistettava kytkös jälleen samaan kulttuurisesti latautuneeseen ja merkitykselliseen lapsuuden kesä -diskurssiin kuin aikaisemmassa kuvauksessa. Ne ovat keinoja, joilla kertojat itse tekevät paikasta merkityksellisen. Samalla kertojien Piikkilälle antamat puolinaiset paikallisuudet saavatkin päinvastaisia merkityksiä kuin talven ei-paikoille annetut. Sen sijaan, että unenomaisuutta, abstraktiutta ja häilyvyyttä käytettäisiin etäännyttämään ja vieraannuttamaan, niillä pikemminkin korostetaan paikan erityislaatuisuutta ja siihen kytkeytyvien kokemusten painokkuutta.

Näin kerronnalla paitsi ilmennetään paikan kokemista, myös tuotetaan tätä kokemusta ja yhteisöllistä ymmärrystä paikasta. Paikkaan kiinnittyminen on prosessi, joka tapahtuu paikassa,

mutta myös haastattelutilanteen aikana. Kertomalla kertojat prosessoivat ja järjestävät käsitystään paikasta sekä tekevät näkyviksi siihen liittyviä merkityksiä (vrt. Knuuttila 2006: 8–10).

Vaikka kiinnittymisnarratiiveissa paikalle näin annetaan kulttuurisesti väkeviä ja latautuneita merkityksiä ja tulkiten kokemuksen paikkaan kiinnittymisestä muodostuvan monilta osin nimenomaan näiden kulttuuristen merkitysten kautta ja niihin suhteessa, pidän silti tärkeänä huomioida, etteivät nämä kulttuuriset lataukset eikä kesäisen kuvaston tuottaminen kerronnassa ole yksitulkintaista. Kertojan todellinen kokemus suhteessa paikan rakennettuun ympäristöön voi erota muista paikkaan kytkeytyvistä latauksista, vaikka kerrontatilanteessa näennäisesti kytkeydyttäisiinkin perusmerkitykseltään ideaalisiin ja ihannoiviin, kulttuuriin kesä- ja lapsuuden kesä -diskursseihin. Tavat mieltää aistittu ympäristö ja luonnehtia sitä kerronnassa vaihtelevat eikä fyysiseen ympäristöön ja kokemukseen useinkaan eksplisiittisesti liitetä erityisiä merkityksiä. Usein koettua ympäristöä lähestytään kerronnassa näennäisen neutraalin, deskriptiivisen kuvailun kautta.

P: Tosiaan sä puhuit siitä, että Piikkilässä haisi tietynlaiselta...

H7: Tai tuoksu, siis ei haissu pahalle...

P: Mutta siis millasia niinku fyysisia aistimuksia... mitkä oli niinku fyysisesti tärkeitä asioita?

H7: No, siellä siis aivan ehdottomasti oli ihan selkee oma Piikkilän tuoksu, joka vaihteli vähän paikoittain. Siellä oli sellanen vanhan talon... se ei ollu mikään ummehtunu haju, vaan vanhan puutalon... ja sit esimerkiksi keittiössä oli erilainen tuoksu. Sitte myös juhannusruusut mä yhdistän erittäin voimakkaasti Piikkilään, samoin vasta niitetyn nurmikon. Jonkun verran kirkonkellotkin. Sitte semmosen viljapellon tuoksun mä yhdistän Piikkilään. Selkeesti niinku viljapellon tuoksu tuo mieleen Piikkilän. Koska mun lapsuudessa muualla ei ollu viljapeltoa.

Kertoja kuvaa perustasolla Piikkilään yhdistämiään aistimuksia ja elementtejä.

Haastateltava ei liitä tai tuo aistimuksia osaksi paikan kollektiivista kokemuksenttää, kuten kertoja

H3. Aistimusten kuvailu näyttäytyy luettelonomaisena, osittain johtuen myös itse kysymyksestä, johon haastateltava vastaa. Silti tulkiten kertojan paikan aistimuksia kuvaillessaan epäsuorasti kytkeytyvän kulttuurisesti merkitykselliseen kesädiskurssiin, jossa juhannusruusujen tuoksulla on kerronnassa muitakin funktioita kuin pelkkä paikan aistikokemukseen liittyvä deskriptio.

Tuottaessaan kulttuurisesti latautuneita kesädiskursseja kertoja tuottaa ja merkityksellistää tietynlaista sosiaalista todellisuutta (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993: 17–24). Kiinnittäviä merkityksiä sisältävällä latautuneella kesäkuvastolla kertojan voi tulkita kiinnittyvän paikan aineelliseen ympäristöön. Samaan aikaan täydellinen kokemus paikasta voi yhä olla etäinen. Tulkintaa tukee myös tapa, jolla kertoja kytkee kokemukset omaan elämäänsä kuvatessaan, kuinka "koska mun lapsuudessa muualla ei ollu viljapeltoa" ja välittömästi korjaa haastattelijan käyttämän "haju"-termin tilalle myönteisen "tuoksu"-termin tulkintani mukaan tätäkin kautta kiinnittyä

positiiviseen kesäkuvastoon. Tämänkaltaisen aikaisempien kertojien nimenomaan Piikkilään liittäminen kulttuurisesti latautunut kesäkuvasto näyttäytyy kenties vielä kiinnostavampana, kun se suhteutetaan kolmannen kertojan tapaan käsitellä samaa kulttuurisesti latautunutta kesäkuvastoa.

P: Millasia tällaisia fyysisiä aistimuksia Piikkilästä tulee mieleen sieltä kesistä?

H10: Mitä sä tarkoitat fyysisillä?

P: Vaikka jotain tuoksujia ja hajuja.

H10: Joo, no sen sä varmaan ittekin muistat, kun kävelee kirkolta sen niinku sen viimeisen hiekkatienpätkän, niin siinä on ilmastovaihdoksia, siinä on hyvin erilaisia kohtia. Ensinnäkin kirkolla on aina muutama aste enemmän. (...) Siellä oli kuuma asfaltti, kun taas Piikkilässä oli aina veden läheisyys ja siellä on niinku raikkaampi ilma, mut sit siinä viimeisellä tienpätkällä siinä on aluks on tietysti kuumaa kuumana kesäpäivänä, mut siin on semmonen notkelma, mis on vasemmalla haavikko ja onkohan siinä sitten sikala, niin siinä on aina hirmuisen voimakas tuo mesiangervon tuoksu, että siinä on semmonen kosteikko ja rotko ja huomattavasti kylmempää, kun ympärillä. Ja sit yleensä mentiin aina keittiön porstuan ovesta keittiöön, koska harvemmin kuljettiin vistin kautta, niin siinä on... se on viilee ja ennen se oli enemmänkin sellanen ominaisuus, koska siin oli sisäänmentävä komero ja vanha renkipariskunta asu siinä vieressä ja säilytti siellä tavaraa, kun se oli heille vähän niinku kylmäkomero, niin mä muistan... tuli mieleen, kun rupeit niitä hajuja kysymään, että sun isoisoäitisi oli sit kauhuissaan koska siellä oli rohmukuoriaisia tullu jauhoihin ja ryyneihin, et varmaan siitäkin tuli sellasta hajua.

Kertoja käy yksityiskohtaisesti läpi erilaisia paikan kohtia, eräänlaisia paikkoja paikkojen sisällä. Erityisesti kertomuksen alkuosassa toistetaan kuvastoa, jonka voi yhdistää kulttuuriseen kesäidylliin. Silti kerronnasta välittyvä tapa mieltää Piikkilän ei-inhimillinen, aistittu ympäristö eroaa huomattavasti kertojien H3 ja H7 tavasta ymmärtää Piikkilään kytkeytyvät tuoksut ja aistimukset. Informantti ei liitä luonnehtimiaan elementtejä omaan henkilökohtaiseen kokemusmaailmaansa, vaikka tietynlainen deskriptiivisten luonnehdintojen ulkopuolelle menevä side paikkaan muodostetaan haastattelijan aseman kautta. Kerronnassa ei kiinnitytä eksplisiittisesti kuvattuun todellisuuteen, vaan se pidetään etäällä itsestä. Samalla pidän tuotettuja yksityiskohtia vähemmän latautuneina kuin toisten kertojien kohdalla. Kulttuurinen kesäidylli -diskurssiin liitettävien yksityiskohtien rinnalle tuodaan diskurssiin vähemmän sopivia yksityiskohtia. Loppua kohti katkelmassa voi nähdä myös tyylilajillisen muutoksen, kun kertoja siirtyy kuvaamaan isoisoäidin kauhistuneisuutta jauhoihin ilmestyneiden rohmukuoriaisten takia, ja kertomus saa näin pikemminkin humoristisen sävyn.

Tällä tavoin kerronnasta ei välity samanlaista kytkeytymistä kulttuuriseen kesäidylliin, jonka kuvastosta yhteisöllinen Piikkilä-kertomus ammentaa. Kulttuuriset diskurssit ovat osa sitä merkityssysteemien kenttää, johon meistä jokainen on sitoutunut ja miljöön määrittelemisen näiden kulttuuristen diskurssien kautta on mitä suurimassa määrin sidoksissa kertojan omaan kokemukseen kulttuurisista vastaavuuksista, kuten kertojan tunnistamaan luontosuhteeseen tai muihin

latautuneisiin käsitteisiin. Silti ajattelen paikan määrittämisen kytkeytyvän olennaisesti myös kulttuurisen kuvaston yhteisölliseen kokemiseen ja yhteisöllisen paikkakertomuksen tuottamiseen kuvaston kautta. Tällaista tulkintaa muodostettaessa on houkutteleva ajatella myös kertojan asemaa yhteisössä. Edellinen kertoja on tullut Piikkilään avioliiton kautta. Siten kertojan tapa luonnehtia fyysistä aistimaailmaa lähinnä deskriptiivisesti kytkeytymättä näkyvästi kulttuurisesti dominoivaan kesäidylliin voidaan liittää juuri tähän kertojan eriävään asemaan, vaikka tämänkaltaisessa päättelyssä tehdään helposti liian pitkälle meneviä tulkintoja. Kertoja ei sitoudu kerronnassa kulttuuriseen idylliin, koska hänellä ei ole samankaltaista kokemusta paikan yhteisöllisestä idyllistä, joka muodostuu, paitsi lapsuuden paikkakokemuksista, myös paikassa tuotetuista yhteisöllisistä narratiiveista. Tällöin kiinnittymiskeskustelussa tapahtuva kulttuuriseen kesäidylliin kytkeytyminen näyttäytyisi nimenomaan osoituksena paikkaan liittyvistä yhteisöllisistä narratiiveista, joissa yhteisöllistä, ihannoivaa paikkatietoisuutta lujitetaan määrittämällä paikkaa kulttuuristen tuttujen ja läpitunkevien ihannediskurssien kautta.

Kaikkiaan fyysinen, ei-inhimillinen miljöökkin voidaan tällä tavoin kokea erilaisin tavoin, vaikka kysymyksenasettelu säätelee kerrontaa. Kulttuurisesti latautunut miljöö voimistaa kokemusta paratiisinomaisesta, ihanteellisesta paikasta ja ohjaa kerrontaa kohti idealisoidun paikkakertomuksen myötäilyä. Huomionarvoinen on kuitenkin alla oleva katkelma, joka osoittaa että huolimatta kysymyksenasettelusta, joka helposti kannustaa korostamaan ihannoivaan paikkakäsitykseen kuuluvia piirteitä, kertoja voi myös omaksua kriittisen position:

P: Millasia fyysisiä aistimuksia Piikkilään sitten liittyy sun muistelussas?

H8: Kärpäset surisee. [nauraa] Kärpäsiä oli niinku aina joka paikassa. Öö.. sanotaan.. no, se nyt ei oo fyysinen aistimus...

P: No henkisetkin käy.

H8: Mut siis siinä vaiheessa ku joskus siellä teini-iän alussa tajus, et siel ei ookaan kaikki hyvin... et siel on just näitä klikkejä ja vihanpitoa. Sit tuli vähän sellanen niinku ahdistunut olo tai sellanen niinku pettymys, et se ei ollu se paratiisi ja utopia, jossa kaikki on hyvin.

P: Miten sä niinku oivalsit sen, et se ei ookaan tällöinen paratiisi?

H8: [huokaisee] No puheista ehkä sit ku rupes kiinnittää aikuisiin enemmän huomiota, miten ne puhuu toisista. (...) Mut en mä lapsuudesta muista mitään kokemusta. Ei oo kukaan kampannu tai antanu homeista leipää. (...) Mulle se oli aina pienenä lapsena sellanen paratiisi ku sielhän sai tehdä... ei ihan mitä vaan, mut siis silleen että.. siel oli niin vapaa. Sit sit vähän myöhemmin sit ku rupes tajuu niitä... mist nyt niitä tajuskaan vihanpitoa ja katkeruutta ja kateutta ja muuta, niin sit se oli vähän sellasta, että vältti tiettyjen ihmisten seuraa.

Sen sijaan, että tuottaisi kerrontatilanteessa kulttuurisesti latautunutta paikkakuvastoa, kertoja kuittaa kysymyksen humoristisella toteamuksella kärpästen surinasta. Romantisoivan muistelun sijaan hän siirtyy kuvaamaan teini-iässä tapahtunutta paikan kokemisen muutosta. Näin

tehdessään hän siis hylkää haastattelijan tarjoaman, tietynlaista paikan totuutta tuottavan aselman ja omaksuu eräänlaisen menettämisen ja kollektiivisesti ylläpidettyä paikan idealisoitua todellisuutta arvostelemaan position ja diskurssin.

On kiinnostavaa havaita, kuinka kertojan paikkaa kohtaan kohdistama kritiikki ilmentää Piikkilään kytkeytyvän yhteisöllisen tietoisuuden ja paratiisinomaisen paikkakertomuksen väkevyyttä Piikkilän koetussa todellisuudessa. Kertoja tunnistaa lapsuudesta paikan saamat paratiisinomaiset merkitykset, muttei voi kiinnittyä niihin enää. Ne mielikuvat ja merkitykset, jotka kertoja haluaisi paikalle antaa, eivät enää vastaa kertojan kokemusta paikan todellisuudesta. Tällöin hän paikkaan kiinnittymisen sijaan pyrkii etääntymään siitä. Paikka on muuttunut ja sen todellisuus on rikkoutunut eikä henkilö halua ottaa omakseen uutta, epämiellyttävän tuntuista piirteitä saanutta paikkaa. Silti juuri näin tehdessään kertoja synnyttää hyvin selkeän kannanoton sen suhteen, mitä paikan olisi pitänyt olla – silloinkin kun se ei sitä ollut.

Kulttuuriseen kesäidylliin kytkeytyvien kesädiskurssien lisäksi Piikkilän fyysiseen, aistittuun ympäristöön kiinnitytään myös ympäristön yhteydessä koettujen historiallisuuden ja jatkuvuuden kokemusten kautta. Tämänkaltaiset kokemukset voivat osaltaan olla voimakkaan aistillisia ja ammentaa paikassa tunnetusta ja paikkaan liitettävästä esteettisyydestä.

P: Haluaks sä vielä sanoo, mitkä oli ne asiat, jotka teki Piikkilästä niin tärkeen paikan?

H3: No.. jälkeenpäin ajatelle yks on varmaan se, että se oli lapsuuden kesäpaikka. Se on oikeestaan aika yksinkertaista. Eiköhän aika monelle se, jos on ollu sellanen kesäpaikka lapsena, niin jos nyt sanotaan et se lapsuus on ollu kohtuullisen onnellinen, niin siitä paikasta tulee myös tärkeä, se on yks syy. Mutta kyllähän se myös, se on niinkun... no sehän on paikkana varsinkin sillan.. no on se edelleenkin... no sehän on hieno paikka, aivan uskomattoman upea, kun siel on säilyny se historian tuntu. Tuntuu, et se kantaa sitä historiaa mukana, et on osa jotain jatkumoa. Ja sitte ne ihmiset mun mielest sillan ja edelleenkin meidän sukulaiset on aika mielenkiintoisia ja mä ainakin aistin sellasta sukurakkautta myös, et mä koin olevani osa isompaa kokonaisuutta. Mut suurin osa niistä ihmisistä, niin mähän näin niitä vaan kesäaikana, koska me asuttiin Jyväskylässä.

Vaikka kokemus jatkuvuudesta ja paikassa eletystä historiallisuudesta pohjaa voimakkaasti paikkaan liitettyihin yhteisöllisiin käsityksiin sekä tietoisuuteen, tunnistan jatkuvuudelle ja historiallisuudelle annetut merkitykset hyvinkin henkilökohtaisina. Koettu jatkumo menneiden sukupolvien ja sukuun nykyään kuuluvien henkilöiden välillä synnyttää identiteettejä, jotka eivät vaikuta, esiinny ja ole olemassa ainoastaan suhteessa paikkaan. Ylipaikallisina ne tuottavat minuuksia ja tarjoavat vastauksen kysymykseen, kuka henkilö on.

H6: Sit siin on tärkeenä osana tää niinkun suullinen perimätieto ja et tuvassa istutaan iltaa ja kerrotaan niit juttuja ja se on tietysti itelle, mitä vanhemmaks tulee, niin yhä tärkeempää. Koska siin on mun mielestä

ennen kaikkea kyse kiinnittymisestä johonkin, jossa voi mennä melkein kakssataa vuotta taaksepäin ja mä koen tosi voimakkaasti, että mun juuret on täällä tai yhdet mun juuret on täällä. Mä oon syntynyt ja kasvanu Helsingissä ja mun isä on Pohjois-Savosta ja mun juuret on myös siellä, mut Piikkilä on se paikka, missä mä voin mennä niille vanhoille juurilleni ja mä voin mennä haudoille, missä on sukulaisia haudattuna 1800-luvun puolivälistä ja mä tiedän, keitä he ovat ja mitä sukua mä oon heille ja sen mä koen aika poikkeuksellisena, että on elävä yhteys paikkaan, jossa omat edeltäjät on voisi sanoo vuosisatoja pyörineet ja kävelleet ja sen mä koen tosi voimakkaasti. Se niinku kiinnittää, mut siihen Piikkilään. Ja mä ajattelen sitä usein aina siin rantatiellä, jossa on se vehmas vihreä polku siinä keskellä, mis on se mökkönen. Siinä mä aina kävelen ja mä katon niit puita ja mä tiedän, millon ne koivut on istutte vuonna 1905, kun on syntynyt taloon uus tytär ja mä tunnen tosi voimakasta sellasta sukupolvien jatkuvuutta.

Kertoja tuo esiin tietoisuuden ympäristön vaiheista ja sen sisältämistä latauksista ja näiden latausten saamista merkityksistä. Rantatien varrelle istutetut koivut eivät saa merkityksiä vain puina, vaan osana suvun ja tätä kautta kertojan itsensä tarinaa. Näin tietoisuus paikan vaiheista muokkaa kertojan kokemusta tilasta. Samaan aikaan samat puut voidaan kuitenkin kokea ja niille voidaan antaa merkityksiä osana kulttuurisesti latautunutta kesäidylliä. Tätä kautta ympäristölle annetut idyllisen kesäiset ja toisaalta historialliset merkitykset eivät ole rinnakkaisia tapoja kokea paikka, vaan ne voivat olla myös päällekkäisiä.

H6: On kerrottu niitä tiettyjä sattumuksia tai anekdootteja ja millon on kuka tai joku vähän koomisempi tyyppi ollu talon renkinä ja mäkin muistan, kuinka me ollaan hännätty yhtä sellasta pitkään talossa ollutta renkiä ja juostu karkuun sitä ja mua on myöhemmin niinku hävettänyt se, mut se on oudolla tavalla liittänyt oman itsekin sellasiin tarinoihin, jotka menee vuosikymmenten taakse, et se sama renki, joka on tullu sinne joskus, en tiedä millon, mut montakymmentä vuotta aikasemmin, niin itse on vielä ehtiny olla hännäämässä sitä pikkupoikana.

(...) Ja sitten esimerkiksi, ku talli palo kesällä 1974 ja siihen iski salama ja kuinka on säännätty niinku tulipalo karkuun ja kuinka Juvan palokunta on tullut ja kuinka ne on vaan sit keskittynyt suojaamaan niitä ympäröiviä rakennuksia, koska sitä ei oo voitu sammuttaa, joka niinku tosi voimakas tällanen tarina, koska mä oon sit leikkiny niissä raunioissa ennen kuin se kunnostettiin ja mä oon sit kontannu siellä lasinsirpaleiden ja hiiltyneiden hirsien ja kaiken oudon kaman... se on ollu tällane leikkipaikka ennen kuin se kunnostettiin ja siihen tehtiin uus katto.

P: Siit on jäänyt tosi voimakkaat muistot?

H6: Siit on jäänyt tosi voimakkaat muistot ja et tavallaan tällasiin niinku kesäsiin niinku erikoisempiin tapauksiin. Ei siellä oo tapahtunu mitään hirvittävän dramaattista välttämättä edes, mut on ollu tällasia tarinoita ja tietysti se liittyy myös tällasiin persoonallisempiin sukulaisiin, joista kerrotaan mitä joku on sanonu tai tehny. (...) Aikuisena on sit tullu tietoseks myös siitä, et suvun historiaa on kerrottu myös valikoivalla tavalla. On sellanen niinku porvarillinen, miten sitä nyt kutsuis kauniisti...

P: Fasadi?

H6: Vähän fasadi ja sit tavallaan vähän semmonen valikoiva historiankäsitely että suvussa on ollu sitten hahmoja, joista ei oo niin paljon kerrottu ja sellasia, jotka on meinannu sössiä asioita. Semmonen et ei ehkä juoruilla niin paljon.

Paikkaan kytkeytyvät erityiset tapahtumat sekä historiallista jatkumoa edustavat hahmot muokkaavat kertojan kokemusta paikasta ja sitovat hänet siihen. Kertoja tuo myös eksplisiittisesti esiin paikan sisäiset narratiivit ja siihen kytkeytyvän kerronnan. Vaikka käsittelenkin fyysistä ja

aistittua sekä henkistä ja yhteisöllistä ympäristöä kertojapositioiden tähden erikseen, fyysiselle ympäristölle annetut samaan aikaan historialliset ja toisaalta kulttuurisen kesäidean myötävaikutuksella rakennettavat idylliset merkitykset siis havainnoillistavat tämän jaottelun mahdottomuutta todellisuudessa. Aistittu, fyysinen ja yhteisöstä näennäisen erillinen ympäristö ymmärretään, paitsi suhteessa henkilökohtaisen kokemusmaailman ulkopuolella tuotettuihin neuvoteltuihin kokemisen tapoihin, myös paikalle annettuihin historiallisiin merkityksiin. Toisaalta paikassa aina läsnäolevana elementtinä fyysinen ympäristö on osa myös kaikkea paikassa tapahtuvaa vuorovaikutusta.

5.2 Henkiseen, yhteisölliseen tilaan kiinnittymisen diskurssit

Siinä missä fyysiseen ympäristöön kiinnittymisen kokemukset saavat siis monesti jopa kiteytyneitä piirteitä ja muodostuvat suhteessa kultturiin valtakäsitteisiin, kuten latautuneeseen kesädiskurssiin, yhteisöön kuulumisen ja omaksi kokemisen kokemukset tai vaihtoehtoisesti siitä etääntymisen kokemukset ovat moninaisempia. Kertojien yhteisöä ja yhteisöllisesti tuotettua paikkarepresentaatiota kohtaan omaksumat positiot ovat vaihtelevampia, ja kertojat pohtivat eksplisiittisemmin, millaista paikkarepresentaatiota heidän on sallittua tuottaa.

Tarkasteltaessa yhteisöllisesti koettua paikkaa ja tämän paikan kokemista omaksi on luonnollisesti pidettävä mielessä, kuinka moniulotteinen prosessi paikkaan kiinnittyminen on. Valtaosalla informanteista ei enää ole Piikkilään käytännön suhdetta. Silti paikalle annetaan edelleen merkityksiä osana identiteettiä ja sen vaiheisiin ja tapahtumiin saatetaan palata, vaikkei henkilö olisi vierailut siellä vuosikymmenten. Vaikka koettua paikkaa ei enää entisessä muodossa olisi olemassa, siihen kytkeytyvät muistot ja käsitykset eivät katoa minnekään. Muistaminen ja uudelleen muistaminen ovat rinnakkaisia prosesseja eivätkä merkityksellisiin paikkoihin kytkeytyvät muistot ja menneet käsitykset korvautu ja katoa, vaikka paikka myöhemmin muuttuisi ja siihen liitettäisiin uusia käsityksiä (Forselles-Riska 2006: 228–230, Karjalainen 2006). Näen tämänkaltaisten prosessien tukevan paikkaan kuulumisen kokemusta ja sen omaksumista osaksi omaa minuutta.

Tällaiseen muistettuun, osin menetettyyn paikkaan kytkeytyvistä kuvastuva ymmärrys siitä, mitä Piikkilän olisi pitänyt olla silloinkin, kun se ei sitä ollut, ilmentää Piikkilän saamien merkitysten vaihtelevuutta, ajoittain jopa ristiriitaisuutta, kun paikkaan kytkeytyy samaan aikaan

sekä voimakkaan myönteisiä että kielteisiä mielikuvia.

P: Mä mietin sitä, että miten sun käsitys Piikkilästä on muuttunu ajan saatossa?

H7: No onhan se hirveesti muuttunu. Lapsena se oli toisaalta vähän pelottavakin paikka, koska lapsi ei saanu siellä tukea eikä hellyyttä eikä lämpöä. Mekin oltiin sillein, et mun äiti harvoin lähti mukaan. Oltiin isovanhempien kanssa tai isän kanssa ja se oli niinku tosi pelottava paikka, koska kukaan ei niinku tukenu lasta ja kaikki vaan komensi koko ajan. Ja mä vähän pelkäsinki Piikkilää. Sitte välillä mä niinku kaipasin sinne kauheesti ja pidin sitä semmosena kesäparatiisina, koska sinne liitty niin paljon ihania muistoja ja siellä oli kuitenkin kauheen hauskoja ihmisiä. Ja nyt niinku aikuisena mä oon niinku hätkähtäen tajunnu, et tosi kumma et siel on se [henkilön] historiakin on ollut niin kaamee ja siel on ollu niin paljon kätkeytyjä asioita ja riitoja ja et siel onkin niin paljon mielipahaa ja taistelua liitty siihen, et ehkä se mun entinen niinku lapsuuden niinku ensin pelottava paikka ja sitten kesäparatiisi ja sit se onkin niinku välillä ollukin oikee kauhujen talo. Mul on kauheen voimakkaita niinku ristiriitaisia tunteita liitty Piikkilään. Hyviä muistoja ja sit huonoja muistoja. Mul on hyvin ristiriitaset tunteet sitä taloa kohtaan.

P: Osaatsä vielä sanoo, mikä oli sellanen hyvä muisto ja mikä sellanen huono?

H7: No hyvät muistot oli sellaisia, että hyvään muistoon liitty aina ranta, vesi. Se on niinku mielettömän hieno se maisema, se et saa istuu verrannalla ja kattoo järvelle. Ja sit Piikkiläs oli ihanaa, kun siel oli avaraa. Siel oli vihreetä, siel oli viljapeltoa, siel oli hiekkarantaa, siel oli ihmisiä, siel oli niinku sosiaalista kanssakäymistä. Et ei tarvinnu kykiä missään mökillä skutsissa yksikseen. Et se oli sillä tavalla ihanne kesäviikkupaikka. Ja sit samaan aikaan piti koko ajan vähän jännittää ja miettiä oliko siellä joku riita käynnissä. Puhutaaks musta takanapäin. Ooks mä tänne tervetullu. (...) Et ei voinu kuitenkaan niinku olla ihan vapaasti rennosti. Ku ei oikeestaan koskaan tienny, mitä ihmiset todella ajatteli.

Kertoja luonnehtii eksplisiittisesti Piikkilään kytkeytyviä tuntemuksiaan ja mielikuviaan voimakkaan ristiriitaisiksi. Jälleen kerran Piikkilän fyysiseen ympäristöön kytkeytyvät kokemukset mielletään huomattavasti ongelmattommiksi ja helpommiksi lähestyä kuin yhteisölliseen Piikkilään kytkeytyvät kokemukset. Samaan aikaan kertojan kuvaus heijastaa fyysiseen miljööseen kytkeytyvien paikkaan kuulumisen kokemusten ja toisaalta yhteisöön kuulumisen kokemusten päällekkäisyyttä. Rannalla ja verannalla istumisen kaltaiset luontokokemukset yhdistyvät kertojan mielikuvissa kokemukseen sosiaalisesta kanssakäymisestä, verrattuna ”kökkimiseen yksinään skutsissa”. Samalla kertojan kuvaus ilmaisee kiinnostavalla tavalla, kuinka paikan mieltäminen osana minuutta ei ole vain ja ainoastaan yksilöllinen kokemus, vaan paikan kokemista omana säätelee myös, kokevatko muut paikan käyttäjät henkilön osana paikkaa: onko kertojan sallittua kokea paikka omanaan, onko hän tervetullut. Kertoja kuvaa, kuinka paikka on myöhemmin muuttunut hänen silmissään. Hän kertoo hätkähtäneensä tajutessaan, kuinka paljon kätkeytyjä asioita ja riitoja paikka piti sisällään. Tätä on Piikkilään kytkeytyvä menetetty paikallisuus: paikka, jota ei samassa muodossa enää ole, mutta johon ja erityisesti josta muodostettuihin kollektiiviin representaatioihin halutaan vielä palata.

Piikkilä on suvun paikka ja se on lapsuuden paikka. Se on juurtumisen paikka ja identiteettien paikka. Se on erilaisten kokemusten ja ihmissuhteiden paikka. Tähän vanhaan,

menetettyyn paikallisuuteen liittyviin identiteetteihin halutaan kerrontatilanteessa edelleen palata ja näin tuottaa kokemusta minästä, joka ilmaisee paikalle sen parhaina päivinä annettuja ja paikkaan liittyvien käsitysten tuottamia identiteettillisiä merkityksiä. Haastattelutilanteessa tuotetut kiinnittymisprosessit heijastelevat menetettyä paikkaa ja kuvaavat niitä tapoja, joilla paikkaan muodostetaan siteitä ja joilla se otetaan osaksi minuutta, mutta ne ovat myös paikallisuuksia itsessään. Näin ajattelen todellisen yhteisöllisen kokemuksen myös Piikkilästä muotoutuvan vasta jälkikäteen paikasta tuotettavissa narratiiveissa ja muistelussa, joka ei tapahdu ensisijaisesti tutkimuksen puitteissa, vaan paikan käyttäjien omaehtoisesti tuottamissa narratiiveissa, jota haastattelutilanteessa toteutetut puheentavat kuitenkin vahvasti heijastelevat (vrt. Latvala).

Siirryttäessä kerrontaan, jossa paikkaan kiinnittymistä tuotetaan ennen kaikkea suhteessa Piikkilän yhteisöön ja tähän yhteisöön kiinnittymisen kautta, aikaisemmin tunnistamani jatkuvuus- ja historiallisuusdiskurssit korostuvat vielä astetta voimallisempina kuin tuotettaessa kiinnittymistä suhteessa fyysiseen miljööseen. Kiinnitän vielä huomiota siihen, kuinka kertoja H3 päättää vastauksensa sen suhteen, millaiset asiat tekivät Piikkilästä tärkeän paikan:

H3: Ja sitte ne ihmiset mun mielest silloin ja edelleenkin meidän sukulaiset on aika mielenkiintosa ja mä ainakin aistin sellasta sukurakkautta myös, et mä koin olevani osa isompaa kokonaisuutta. Mut suurin osa niistä ihmisistä, niin mähän näin niitä vaan kesäaikana, koska me asuttiin Jyväskylässä.

Toisessa yhteydessä sama kertoja kuvaa myös, kuinka:

P: Onks sul vielä jotain, mitä sä haluaisit sanoo, tai mikä sulle ois täs aiheessa tärkeää?

H3: Ymm... no ehkä just se että, mikä on sulle tietysti itsestäänselvää, että nää on niin... nää on sukupolvikokemuksia, että jos kysyt mun vanhemmilta sisaruksilta, niin jotkut asiat on toisin ehkä. Mut tuntuu, että jotkut... me oltiin joissain asioissa... tai tuntu, et jo nuorena oli tietoinen, et näin on tehty jo tosi kauan... kauan ja sitten ja aika moni oli kuitenkin vähän niinku ylpeä siitä. Et vaikka me vähän naureskeltiin näille, ettei kirkko aikaan mennä uimaan, niin silti siinä oli joku sellanen ymmärrys siitä, et tää on oikeestaan aika hienoo.

Kerronnassa tuodaan esiin jo nuorena koettu tietoisuus, että ”näin on tehty jo tosi kauan” ja tästä syntyvä tuntemus osuudesta jonkinlaisessa suuremmassa kokonaisuudessa. Näin aiemmin pysyvyysdiskurssit -luvussa tunnistamani kokemukset pysyvyydestä ja jatkuvuudesta näyttäytyvät keskeisinä yhteisöllisen paikan kokemisessa omana. Kokemusta omasta itsestä osana paikkaan kytkeytyvää jatkumoa voidaan pitää keskeisenä osallisuuden prosessina, joista Merja Sinkkonen-Tolppi (2006: 147–155) kirjoittaa ja joita hän pitää ratkaisevina paikkaan kiinnittymisessä. Käsitteenä osallisuus on jotain, joka jo intuitiivisesti tuntuu keskeiseltä minkä tahansa yhteisöllisen

kokemuksen mieltämisessä omaksi. Tämänkaltaisen osallisuuden synnyttämiseen voi nähdä monia eri keinoja, joista kokemusta omasta itsestä osana jatkumoa voidaan siis pitää yhtenä merkittävimmistä. Vaikka kertoja kuvaa kokemusta osallisuudesta, hän ei suoranaisesti kuvaa, mistä kokemus oli lähtöisin, ainoastaan että tällainen kokemus oli. Tietoisuuden syntyminen onkin siis luontevaa liittää Piikkilän tapakulttuuriin, yhteisöllisesti määriteltynä sallittun ja ei-sallittun sekä rajanvetoihin, jotka vahvistivat mitä yhteisö oli ja mitä se ei ollut ja mitkä olivat sen arvot. Samaan aikaan aineistossa toistuu erityisesti Piikkilän tarinaperinteen ja tämän tarinaperinteen välittämisen, Piikkilän tarinallistamisen, merkitys osallisuuden kokemisessa.

P: Muistellaanko Piikkilässä itsessään, kun ollaan Piikkilässä, Piikkilään joitain aikaisempia tapahtumia?

H6: Kyl mun mielestä muistellaan aika paljon ja käydään läpi ja must on ollu hyvin hauska kuulla niitä vanhempien aikojen muisteloita. Sillon voitiin siis puhua kolkytluvusta, sota-ajasta, nelkytluku, viiskytluku, tällasista vuosikymmenistä, mistä mul ei oo tietenkään mitään omia kokemuksia eikä välttämättä kuullukaan niitä tarinoita niin paljon aikasemmin ja sitten historiasta ja sukhistoriasta kiinnostuu vasta tietyssä iässä sillon aikuistuttuaan, ja se on normaalia et se menee niin, et se on ollu tosi arvokasta et siel on ollu näitä ihmisiä, jotka siirtävät tätä suullisesti kulkevaa traditiota, koska sitä ei oo hirveesti kirjattu muuta, kun ehkä kirjeenvaihtoon. (...) Sikäli korjaan äskeistä, että on sitä myös dokumentoitu, mutta sit siin on tärkeenä osana tää niinkun suullinen perimätieto ja niinku et tuvassa istutaan iltaa ja kerrotaan niit juttuja ja se on tietysti itelle, mitä vanhemmaks tulee, niin yhä tärkeempää.

P: Sitte muisteliko ihmiset mielellään, mitä Piikkilässä oli tapahtunu?

H7: Joo. Joo, kyllä siellä aina oli Piikkilän tarinat ja Piikkilän tappaukset ja Piikkilän hahmot. Ja tavallaan mun mielestä se muistelu ja se tarinat ja ne jutut liitty olennaisesti Piikkilään.

P: Millä tavalla?

H7: No niitä kerrottiin niitä niinku kaskuina ja juttuina ja sit oli just se Suurniemeen ja Vuorenmaahan meno. Joskus niihin tehtiinkin niitä kesäretkiä ja sitte niistä puhuttiin ja aina ne puheessa niinku Suurniemi ja Vuorenmaa eli ja sitte puhuttiin menneistä polvista ja niiden tekemistä jutuista. Et kyl se Piikkilän historia oli kauheen olennaista.

P: Tunsiko kaikki sitten Piikkilän historian?

H7: No lapset tietysti vähän huonommin, mut kyllä esimerkiksi mun isä on hyvin painokkaastikin kertonu siitä ja koittanu siirtää sitä perintöä eteenpäin. Ja mun isä painotti aina hirveen usein, että Piikkilä on hänelle ihan tavattoman tärkeä paikka.

H2: Mutta sitte siellä hirveesti muisteltiin vanhoja aikoja ja esimerkiks sota-aikoja. Siellä oli ollut englantilaisia lentäjiä majoitettuna ja kaikkea sitä jännittävää ja salaperästä, mitä siihen liitty niin siitä oli kerrottu tarinoita, mutta älä kysy enempää sillä mä oon unohtanu ne kaikki.

H1: Nämä oli niitä tapauksia. Semmosia, ei siellä muuten niin ihmeellisesti tapahtunut sillä tavalla mitään.

P: Niitä.. muistaaks kaikki sitten nää tapaukset?

H1: Juu, näitä muisteltiin sitten muistatko sen... (...) Tallin palo oli ihan kauhea tappaus, mutta en ite ollu paikalla.

P: Mutta kuka sulle... sulle kerrottiin kuitenkin?

H1: Mulle kerrottiin kyllä kyllä. Kaikki joka ikinen, joka oli paikalla, kerto sen sata kertaa.

P: Samanko tarinan kuulit kaikilta ihmisiltä?

H1: Kyllä kerta kaikkiaan, sehän vaikutti vuosia. (...) Mutta siis tämmöset tapaukset jää sit ikiajoiks

tämmöset. Ne on sinänsä hyvin pieniä ja harmittomia mutta että ne on jääny tähän Piikkilä-kronikkaan tällasina että muistatko hanhet ja muistatko ku oli se vuohi ja muistatko... (...) Siis tällanen saatto olla hyvin oleellista siellä ja kirkastu mullekin nyt, kun sä haastattelit mua että se oli hyvin tämmönen sisäänlämpiävä homma.

Piikkilään kytkeytyvä laaja tarinaperinne ja tarinallisuus sekä kertomusperinteen aktiivinen välittäminen yhteisössä tunnistetaan lähes kaikkien informanttien taholta. Kertojat tuovat eksplisiittisesti esiin tarinaperinteen ja sen kertomiseen liitettyjä yhteisöllisiä merkityksiä. Kertoja H6 ymmärtää tarinaperinteen siirtämisen ja tuntemisen yhteisöllisesti arvokkaana ja kuvaa omaa vanhemmiten kasvanutta kiinnostustaan Piikkilän historiaa ja omia juuriaan kohtaan. Kiinnostava on myös kertojan H1 tapa ymmärtää Piikkilän tapahtumat ja niistä kerrotut tarinat eksplisiittisesti eräänlaisena ”kronikkana”, hallitsevana narratiivina ja yhteisöllisenä kertomuksena, jolla lujitettiin yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kokemuksen Piikkilän historian tuntemisen ja sen eteenpäin siirtämisen tärkeydestä jakaa myös kertoja H7 erityisesti suhteessa omaan isäänsä, jolle Piikkilä oli ”ihan tavattoman tärkeä paikka. Myös kertoja H2 tunnistaa paikkaan liittyvän runsaan kertomusperinteen, mutta kuittaa jatkokysymykset toteamalla humoristisesti, kuinka ”älä kysy enempää sillä mä oon unohtanut ne kaikki”. Tämänkaltaisen kerronnan tasolla tehtävä ero tarinaperinteeseen voidaan osaltaan nähdä kannanottona paikan valtanarratiiveihin ja toteuttavan idealisoivaa Piikkilä-kertomusta kyseenalaistavia merkityksiä.

Tarinaperinteen tuntemisen ja välittämisen oletetusti synnyttämä yhteisyys ja kokemus osallisuudesta tunnistetaan siis jo haastateltavien itsensä puolesta. Piikkilä tarinana on sellaisenaan voimakas henkiseen yhteisöön kiinnittymisen diskurssi, joka näyttäytyy aineistossa yhteisöllisesti tuotetun Piikkilä-kertomuksen eksplisiittisena tuotteena eikä ainoastaan implisiittisesti tuotettuina merkityksinä. Samaan aikaan ymmärrän tämän kertomisen ja tuntemisen saavan varsin vaihtelevia merkityksiä sen suhteen, mikä yhteisyyden ja osallisuuden kokemuksen tarkalleen ottaen synnyttää.

Syntynyt yhteisyys voi olla välitöntä. Kerratut vaiheet ja kerrotut tapahtumat voivat olla muistoja, joihin kertojilla ja kuulijoilla on omakohtainen side. He olivat itse paikalla ja täten osa tarinaa. Näin osallisuuden ja yhteisyyden kokemuksen rakentumiselle on hyvin luonteva pohja. Pidän kuitenkin mielenkiintoisena, kuinka tarinat näyttäisivät voivan toimia yhteisten muistojen tavoin ja saavan todellisen muiston kaltaisia merkityksiä myös silloin, kun osa kuulijoista ei ole ollut henkilökohtaisesti paikalla. Tämänkaltaisia merkityksiä näen esimerkiksi kertojan H1 kertomuksessa tallin palosta, jossa hän on poissa tapahtuma aikaan, mutta joka ikinen paikallaolija kertoo tapahtumat hänelle ”sataan kertaan”. Näin kokemus tulee osaksi myös hänen omaa ”Piikkilä-

kronikkaansa”, kuten haastateltava asiaa kuvaa, ja synnyttää samankaltaista välitöntä yhteyttä, joka syntyy tapahtumat henkilökohtaisesti kokeneiden välille. Kertoja kuvaa monien tarinan aiheeksi päätyneiden tapausten olleen sinänsä hyvin pieniä ja harmittomia. Juuri tämänkaltaiset vähäpätöiset mutta erikoiset tapaukset kuitenkin tekevät paikan näkyväksi poiketessaan sen arkisesta rytmistä ja tarjotessaan siten erinomaisen alustan paikasta yhteisöllisesti muodostettaville topobiografisille tulkinnoille (Karjalainen 2006: 84–85). Haluan nostaa esiin kertojan sanat ”sehän vaikutti vuosia”. Siinä missä palanut talli on fyysisestikin näkyvästi erilainen ja edustaa siten paikassa tapahtuvaa fyysisesti muutosprosessia, kertojan sanavalinta kuvastaa eroa ennen kaikkea paikan ymmärtämisessä ja sen yhteisöllisessä kuvittelussa ja mieltämisessä. Osana paikan muutosprosessia varsinaista tapahtumaa tärkeämmäksi muodostuu, mitä tapahtui jälkikäteen; kuinka yhteisö reagoi tapahtumaan ja käsitteli sen.

Kertomusten ja kertomisen kerrontatilanteessa välittömästi yksilöiden välille synnyttämän yhteenkuuluvuuden tunteen lisäksi näen tarinoilla synnyttävän myös toisenlaisia henkiseen tilaan kiinnittymisen merkityksiä. Niiden ympärillä syntyvät diskurssit erottuvat aineistosta usein väkevämpinä kuin yksilöiden välillä syntyvän yhteisyyden diskurssit. Tällaisia merkityksiä ovat jatkuvuuden ja juurtumisen merkitykset, joita toisaalta myös persoonallisella tasolla syntyvä jaetuista kokemuksista ja muistoista ammentava yhteisyys myös osaltaan luo. Kiinnittymisen kokemusta varten tällaista välitöntä ja henkilökohtaista tasoa ei kuitenkaan vaadita, vaan jatkuvuuden ja juurtumisen merkitysten ja tätä kautta tapahtuvan kiinnittymisen ympärille muodostetaan aineistossa voimakkaimmin diskursseja nimenomaan silloin, kun tällaista välitöntä henkilökohtaista tasoa ei ole. Kertojien H6 ja H7 vastauksissa toistuvat käsitteet kuten Piikkilän historia, sukuhistoria, perimätieto ja perintö. Näitä merkityksiä tuotetaan tiiviisti nimenomaan suhteessa kertojan tai kertomuksessa nimetyn hahmon henkilökohtaiseen kokemukseen paikan tärkeydestä. Kertoja H6 tuo esiin oman kokemuksensa Piikkilän historian tuntemisen arvokkuudesta ja kertoja H7 rinnastaa isänsä toimet perinnön siirtämiseksi tämän kokemukseen paikan merkityksellisyydestä. Paikan historian, perimätiedon ja tarinaperinteen tuntemisesta tekee merkityksellisen paikan ja sen tuottamien identiteettien kokeminen arvokkaana, ei ainoastaan kertomisella kerrontatilanteessa tuotettu välitön yhteisyys. Henkiseen yhteisöön kiinnittymisessä on konkreettiseen, toiminnalliseen yhteisöön kiinnittymisen lisäksi kyse kiinnittymisestä kokemukseen yksilöstä osana suurempaa jatkumoa. Tämän jatkumon keskiössä oleva paikka saa usein jopa essentialistisia piirteitä, kun siihen yhdistetään identiteettejä.

Kaikkiaan ymmärrän aineistosta tunnistamieni tarinallistamisdiskurssien kuvastavan

kiinnittymisnarratiivien toteuttamia kahdenlaisia merkityksiä. Haastateltavien kokemukset osallisuudesta ja paikan omaksi mieltämisestä muodostuvat menneisyydessä. Paikan päällä muotoutuvat ryhmäidentiteetit ovat keskeisiä paikan muistamisessa, sillä paikat eivät ole vain tapahtumapaikkoja, vaan paikassa kietoutuvat yhteen tapahtuma ja merkitys (Peltonen 2003: 187-188). Näin niistä voi muodostua keskeinen osa kollektiivista muistia. Muistoihin kytkeytyy kokemus yhteisyydestä, joka on sellaisenaan todellinen. Samaan aikaan kerronnan tasolla tapahtuvan kiinnittymisprosessin voi kuitenkin ymmärtää päämääränä itsessään. Paikka halutaan kokea omana ja sitä kohtaan halutaan kokea osallisuutta, koska paikan kokeminen omana on merkityksellistä itsessään. Kokemus kiinnittymisestä paikkaan vahvistaa haluttua kokemusta minuudesta ja yksilöllisistä identiteeteistä, joihin yhdistyy Piikkilän tapauksessa vielä kokemus minästä osana yhteisöä (Tuan 2006: 19–20). Tarinaperinteen sisäistämisen ja välittämisen kautta syntyvä yhteisöllinen tietoisuus tekee paikasta jotain sellaista, jonka yksilö haluaa kokea itselleen merkityksellisenä ja osana omaa minuuttaan.

Tämänkaltaisissa minuuden ja identiteettien merkityksiä toteuttavissa yhteisölliseen tilaan kiinnittymisen diskursseissa paikkaan ja yhteisöön liitetään korostuneen positiivisia piirteitä. Positiivisesti latautunut tila koetaan lämpimänä ja turvallisena sekä yhteisöllisenä ja seurallisena:

P: Kuinka sä kuvailisit Piikkilän ilmapiiriä vaikka silloin 50- ja 60-luvuilla?

H1: Lämmin. Yhdellä sanalla lämmin ja vaikka taloudellisesti ja niin siis niinku sodan jälkeen oli niin syötiin sitä... aamulla oli itse tehtyä viiliä ja sit yheltätoista oli joku ruispuuro ja sit lounaaks joku kalakeitto. (...) Ulkoisesti hyvin vaatimatonta, mutta sillä tavalla hyvin lämminhenkistä. Lapset kun niitä oli niin paljon niin aina oli leikkikavereita ja ne sit liikku siellä ympäriinsä. Minusta se oli lämmin ja turvallinen olo.

Yhteisöllisyyden tunnistaa myös kollektiivisesti tuotettuun kertomukseen kriittisemmin suhtautuva kertoja:

P: Osaaks sä sitä jotenkin kommentoida, millaiseen sukuun sä koet kuuluvasi?

H8: Minkälaiseen sukuun... toisaalta aika ulkokultaseen. Kulissit kunnossa. Mut olihan siellä Piikkilässä se yhteisöllisyys. Toisaalta niinku oli hirveen paljon asioita, joista ei puhuttu... asioita, joista vaan ei puhuttu tai ainakaan silleen, et lapsena ois muistanu, et niist ois puhuttu, et kuten mä sanoin, mun lapsuuden Piikkilä oli paratiisi. Siel oli kaikki hyvin, kaikki oli ilosia.. kaikki oli kavereita, aina paisto aurinko ja vessapaperi oli pehmeitä. Siis se hyvä puoli, mikä Piikkiläs on, et kaukaset sukulaiset on läheisiä. Et se suvun käsite ei lopu serkkuun. Et se on huomattavasti laajempi ja se mun mielest on plussaa. Mut mitä siel nyt on... neljätöistä omistajaa. Ei se konsepti vaan toimi.

Toisessa yhteydessä sama kertoja tarkentaa vielä:

H8: Se on ollut just, et on ollut hyvin läheiset suhteet, koska me oltiin sentään joka kesä kolme kuukautta yhdessä. Syötiin... oli siis hyvin paljon läheisemmät siteet serkkuihin ja siihen... sukupolvet meni vähän niinku vinosti ku oli suuria ikäeroja, niin se oli todella just voi sanoa se suuri anti siitä, että asuttiin samassa, että se oli niinku perhekolhoosi. Et mä oon kokenu, et oli hyvin läheiset suhteet.

Kertoja asettaa vastatusten yhteisöllisesti tuotetun käsityksen paikan todellisuudesta ja oman kokemuksensa paikan todellisuudesta. Hän tuo esiin paikassa kokemansa ristiriitaisuudet, kuten ulkokultaisuuden, puhumattomuuden ja toimimattoman kokonaisuuden, joiden vastakohtana ovat toisaalta paikassa koettu ja sen tuottama yhteisöllisyys ja läheisyys. Tätä kautta epäileväisenkin kertojan voisi halutessaan tulkita lähestyvän kiinnittymisnarratiiveja, koska hän kertoessaan merkityksellistää paikkaa samaan tapaan kuin kiinnittymisnarratiiveissa tehdään. Pidän kuitenkin tämänkaltaisia tulkintoja harhaanjohtavina ja epätarkoituksenmukaisina, koska kriittisiä kertojapositioneja omaksuvan kertojan suhde paikkaan on erilainen kuin idealisoivaa Piikkilä-kertomusta suosivan kertojan. Vaikka erotan kerronnassa jälleen kollektiivisesti tuotetun kunnollisen ja oikeanlaisen Piikkilä-käsityksen, kertoja ei ole omaksunut yhteisöllisesti tuotettua Piikkilä-kertomusta osaksi omaa paikan todellisuuttaan eikä kiinnittymiskerronnalla näin tuoteta samanlaisia minän ja identiteetin merkityksiä kuin niiden kertojen tapauksessa, joiden kohdalla yhteisöllisesti tuotettu Piikkilä-kertomus on lähellä henkilön omaa kokemusta paikasta.

Kiinnittymisen henkilökohtaisia merkityksiä tarkasteltaessa pidän kiinnostavana, kuinka kertojat H3 ja H4 alla lähestyvät paikan merkitystä paikassa koettujen kokemusten ja tunteiden lisäksi sen kautta, kuinka Piikkilässä vietetty aika on auttanut elämässä Piikkilän ulkopuolella.

P: Millanen oli Piikkilän yleinen ilmapiiri?

H3: Siellä oli kauheen hauskaa. Siellä oli aina tekemistä ja tilaa ja sitte ja musta tuntuu, että ihan se, että mä lähin historiaa opiskelemaan, kyllä se on ihan Piikkilästä tullu, ku mä kuuntelin.. ihan ne keskustelut. Siellä puhuttiin valtavasti kirjallisuudesta. (...) Et siellä puhuttiin niinku politiikka ja kulttuuria ja kuulin teatterimaailmasta ja...

P: Onks sulla itelläs jotain, mitä sä haluat sanoa Piikkilästä? Mikä on sulle ollut tärkeää? Onko Piikkilä ollut tärkeä?

H4: Mä väittäisin, et mä oon oppinu ihan suunnattomasti tämmöst niinku sosiaalista... sosiaalista rentoutta. Kykyä tämmöseen small talkiin, kaikkeen tämmöseen siinä et meit oli tämmönen iso serkuslauma, jotka hiottiin toisiamme pieninä. Et tota kun mä menin oppikouluun, jälkeenpäin oon miettiny sitä niin... menin uudelle luokalle, ni mähän olin siellä ku kala vedessä. Mä puhui kenelle tahansa mitä tahansa. Aika monet oli semmosia ”me ollaan nyt uudessa koulussa ja mitä nytte ja näin”. Ja kyl nytenkin kun on tänä vuonna joutunu tällasiin seurapiiritapahtumiin niin ei mitään ongelmia ja mä väitän, et se tulee sieltä Piikkilästä.

Minän ja identiteettien lisäksi paikka koetaan henkilökohtaisesti merkityksellisenä, koska siellä vietetty aika on konkreettisesti kehittänyt kertojaa tavalla, josta on myöhemmin ollut hänelle

hyötyä. Tämänkaltaisen käytännöllinen kertojaposition kytkeytyy voimakkaasti yhteisöllisesti tuotettuun idealisoivaan Piikkilä-kertomukseen, mutta henkilökohtaisten tai yhteisön sisällä tuotettujen arvostusten lisäksi paikasta tehdään arvokas löytämällä siellä oleskelulle konkreettinen, yleiskulttuurinen merkitys.

H6: Mut sit tietenkä hyvin leimaava ja voimakas vaihe on ollut sota. Ja sitte se, että ku siel on ollu nää kymmenluvulla, kaksikyluvulla syntyneet, niin se sota on vaikuttanu niitten elämään ihan järkyttävästi. Ne on ne miehet ollu sodassa, naisistakin osa on ollu lottana. Sitten, kun ne on palannu sieltä sodasta, niin siin on ollu varmaan sillon nelkyt-, viiskyluvulla, niin on ollu omat pienet lapset, joku on ollu sotainvalidi, siin on ollu varmaan aika voimakasta sellasta yhteisöllistä tunnetta. Näin mä oletan ja mul on ehkä vähän romantisoitu suhde siihen, mut siit on paljon hienoja valokuvia, kun ne niinku tyylikkäästi pukeutuneina istuu siellä verannalla ja siel on ollu vesisukset ja mahonkivene ja vähän sellasta Monte Carlo -meininkiä ja tyylikkaat viiskyluvun vaatteet, mut samalla kuitenkin nuoria sotaveteraaneja. Mä oon jotenkin ajatellu et siin on jotain jännää siinä, mut se näkyy mulle vaan niistä valokuvista. Kun mä oon ollu lapsi, ne on kuitenkin ollu jo sellasia kuus-, seittämänkylkymppisiä.

Kertojan H6 tapa hahmottaa oma mielikuvien tasolla rakentuva suhteensa paikkaan vertautuu aikaisemmissa luvuissa esitettyihin ja siteerattuihin ajatuksiin paikoista laajempina kuin minne ne näyttäisivät konkreettisesti palautuvan ja erityisesti Tuanin ideaan erityisestä paikan tajusta, joka ei vaadi syntyäkseen konkreettista paikkaa. Kertojan tuottama kiinnittymiskurssi kohdistuu todellisen paikan kanssa rinnakkaiseen valokuvista ja kertomuksista syntyvään mielikuvien paikkaan, joka sijaitsee muualla kuin eletty ja koettu paikka. Kertoja muodostaa miellelyhtymiä tyylikkääseen viiskyluvun maailmaan, joka ”Monte Carlo -meininkeineen” syntyy pikemminkin populaarikulttuurista ja sen kautta omaksutuista käsityksistä kuin paikan itsensä ominaisuuksista. Näin paikka lähestyy Tuanin kokemusta elokuvista, taideteoksista ja runoista paikkoina siinä missä konkreettiseen todellisuuteen palautuvien paikkojenkin (Tuan 2006: 20–29). Kertojan tätä mielikuvien paikkaa kohtaan muodostamien kiinnittymiskurssien voi nähdä toteuttavan samoja identiteettien rakentamisen ja vahvistamisen tarkoitusperiä kuin elettyä ja koettua paikkaa kohtaan aiemmissa haastatteluotteissa muodostettujen kiinnittymiskurssien. Valokuvien ja kertomusten hahmot ovat hänen omia sukulaisiaan ja koko kurssi esitetään Piikkilän suuren tarinan, selviytymisen ja yhteisöllisyyden viitekehyksessä, johon kiinnittyminen luonnostaan tuottaa väkeviä identiteettejä. Silti tunnistan tällaiseen todellisen paikan kanssa rinnakkaiseen mielikuvien paikkaan kiinnittymisessä olevan kyse muustakin kuin yksinomaan paikkaan kytkeytyvien identiteettien omaksumisesta. Paikassa on jotain romanttista ja hienoa itsessään, jotain jonka kertoja haluaa omaksua osaksi omaa kokemusmaailmaansa paikasta, vaikka tällaisena paikka näyttäytyy hänelle ainoastaan mielikuvissa.

Kaikkiaan erotan yksilön valmiuden kiinnittyä vuorovaikutuksen, kertomusten ja

mielikuvien paikkaan ja tuottaa kerronnassa paikkaan kiinnittyviä diskursseja vaativan valmiutta omaksua ja tuottaa Piikkilän yhteisöllistä, hegemonista narratiivia. Näiltä osin se siis eroaa aineelliseen paikkaan kiinnittymisestä, jota kohtaan voidaan muodostaa kiinnittymisnarratiiveja, vaikka Piikkilän yhteisöllisesti tuotettua kertomusta kohtaan omaksuttaisiinkin kriittinen positio. Jotta paikkaan voisi muodostaa tällaisen omakohtaisen suhteen, on sen jollain tavalla kosketettava kokijan omaa minuutta (esim. Tuan 2006: 28–29). Piikkilän kohdalla tuodaan esiin siellä koettu lämpö, turva tai yhteisöllisyys, sieltä saadut kokemukset muuta elämää varten tai ympäristön kauneus ja paratiisinomaisuus. Kaikkia lueteltuja piirteitä voidaan pitää tekijöinä, joilla paikka palvelee kokijaa ja vastaa hänen tarpeisiinsa. Tuania mukaillen osaksi omaa minuutta omaksuttu paikka on jotain, johon palaamalla voidaan kerta toisensa jälkeen toistaa paikassa aiemmin koetut tunteet ja elämykset ja näin pysäyttää ajankulku (Tuan 2006: 28–29). Henkistä tilaa ja aineetonta ympäristöä kohtaan muodostettuja kiinnittymisdiskursseja sekä erityisesti paikkaa kohtaan omaksuttujaa kriittisiä positioita tarkasteltaessa haluan huomioda, kuinka kokemus paikan ja yhteisön välisestä suhteesta on lopulta valinta. Henkilö voi omaksua kriittisen position paikkaa kohtaan ja etäännyttää itsensä siitä, mutta saattaa silti kokea läheisenä muut paikan ihmiset ja kiinnittyä heihin ja tunnustaa paikan vaikutuksen tämän läheisyyden syntymiseen. Paikka ja yhteisö näyttäytyvät kerronnassa usein merkityssisällöiltään päällekkäisinä. Silti Piikkilää kohtaan voidaan muodostaa paikkasuhteita myös ilman, että nämä identiteetit on pakko omaksua osaksi kokijan sukuyhteisöllistä identiteettiä.

6. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä tutkielmassa erittelin kertojien Piikkilän kartanolle antamia merkityksiä. Olen tarkastellut keskeisiksi tunnistamiani diskursseja sekä näiden diskurssien syitä ja sisältöjä. Tarkastelin aihepiiriä samaan aikaan kahdesta eri näkökulmasta kysyen, kuinka paikalle annettuja kollektiivisia merkityksiä tuotetaan, ja miksi yksilöt haluavat tuottaa niitä.

Keskeisimpiä Piikkilästä tekemiäni havaintoja on, kuinka paikan moninaisuus osoittaa paikan kontekstisidonnaisen luonteen. Paikan ja ympäristön suhteen ollessa dialoginen, elettyä, kuviteltua ja kerrottua paikkaa ei voi ymmärtää ymmärtämättä niitä kehyksiä, joiden määrittelemissä puitteissa paikkaan liitettiin ja sille annettiin merkityksiä. Omalle tutkimuskohteelleni keskeisin ja ilmeisin tällainen kehys on paikan elimellinen kytkös tiettyyn

melko tarkkarajaiseen sukuun sekä tämän yhteisön sisäinen dynamiikka. Käytön lähtiessä siitä, että käytettävä paikka on tietyn rajatun historiallisen yhteisön kesänviettopaikka ja kaikki käyttäjät ovat saman yhteisön jäseniä, paikkadiskursseja tuottaessa niitä tuotetaan yhteisön sisällä tietyltä valikoidulta ihmisjoukolta tietylle valikoidulle ihmisjoukolle. Suku tarjoaa luonnollisen yhteisöllisen narratiivin, jonka puitteissa on luontevaa ja mielekästä tuottaa jaettua tajua paikasta. Näin voidaan entisestään vahvistaa yhteisön sisäistä yhteenkuuluvuutta sekä toisaalta kiinnittää paikka vielä voimakkaammin juuri nimenomaiseen rajattuun yhteisöön. Samaan aikaan näillä yhteisöllisesti tuotetuilla diskursseilla ja paikalle annetuilla merkityksillä voidaan torjua ja sulkea pois tiettyjä ei-toivottuja narratiiveja.

Toin esiin toisaalta paikalle annettuja väkeviä ajallisia merkityksiä. Piikkilässä merkityksellisenä koettiin sen ajallinen pysähtyneisyys. Kokemus pysyvyydestä ja jatkuvuudesta määrittää keskeisellä tavalla paikkaa ja sen käyttäjien suhdetta. Piikkilän pysyvyys ja muuttumattomuus sekä sen historiallisuus ja jatkuvuus sukujuurineen tekevät paikasta vahvemman ja kestävämmän kuin pelkkä yksilö itse ja otollisen kohteen muodostaa henkilökohtaisia ja kollektiivisia identiteettejä. Näin ymmärrän kollektiivisesti tuotettujen representaatioiden paikasta saavan alkunsa samoista identiteettien ja minuuksien merkityksistä. Representaatiossa on kyse ryhmästä sukulaisia ja tämän ryhmän halusta sitoutua samaan aikaan samaan tarinaan, jota yhdistää ja symboloi paikka.

Näitä identiteettien ja minuuksien merkityksiä taas määrittää paikan eksklusiivisuus. Piikkilä ei ole mikä tahansa paikka, vaan tietty ainutlaatuinen paikka. Kertojien tuottamat narratiivit heijastavat paikalle annettuja ja sen saamia monenlaisia eri rajanvetoja pyrkimyksessä luoda tilasta hallittu, erillinen kokonaisuus. Se on säädelty paikka selkeine koodeineen siitä, mikä on sallittua ja mikä ei. Nämä tavat ja normit säätelevät ja määrittävät kokemusta yhteisöstä ja siitä, keitä siihen kuuluu. Selkäytimestä tullut käytöskoodisto sääteli ymmärrystä piikkiläläisistä ja ulkopuolisista. Tapojen ja normien merkitys tunnistetaan kertojien taholta yhteisöllisesti tuotetun paikkarepresentaation vahvistamisessa sekä eksplisiittisesti että implisiittisesti. Tavat ja arvot ymmärretään narratiiveissa nimenomaan osana Piikkilän sisäistä maailmaa, joka lakkasi heti Piikkilän ulkopuolelle mentäessä. Silti ymmärrän käytöskoodiston merkityksellisimpänä nimenomaan suhteessa ulkopuolisiin, joihin Piikkilän poikkeava normisto ja arvomaailma näennäisesti ainoastaan paikan sisäistä todellisuutta säädellessään muodostivat voimakkaan henkisen rajan.

Myös Piikkilän fyysinen miljöö synnytti ja sai voimakkaita eksklusiivisuuden merkityksiä.

Eriävien spatiaalisten identiteettien välisiä rajalinjoja vedettiin suhteessa paitsi Piikkilän ja kirkonkylän väliseen fyysiseen rajaan, myös suhteessa alueen sisäisiin tiloihin. Näitä rajoja ylläpitämällä kollektiivista representaatiota paikasta vahvistettiin vastakkainasettelun tarjotessa luontevan alustan yhteisyyttä synnyttävälle me-narratiiveille. Tästä rajojen ja rajallisuuksien merkityksellisyydestä spatiaalisten identiteettien tuottamisessa kumpuavat myös kertojien voimakkaat tunteet tapauksissa, joissa fyysiseen miljööseen palautuvia rajoja on luvatta rikottu ja Piikkilän alueelle tunkeuduttu. Kollektiivisten representaatioiden tuottamisen ja omaksumisen näkökulmasta kirkonkyläläisten vierailussa Piikkilän alueen sisällä ei ollut kyse vain oleskelusta alueella, jonne heidän ei katsottu kuuluvan, vaan kyseessä oli myös paikallisten identiteettien yhteentörmäys. Kirkonkyläläisten tapa hahmottaa Piikkilä ja sen asukkaat erosi suuresti Piikkilän väen omasta suhteesta paikkaan ja näin ollen kyseenalaisti yhteisön itsensä tuottaman kollektiivisen representaation itsestään.

Kokonaisuudessaan Piikkilästä tuotettu kollektiivinen representaatio on siis selkeästi erottuva ja voimakas sille annetuissa eksklusiivisuuden, sukulaisuuden ja jopa perheyhteyden merkityksissä, mistä itselläni tutkijana oli vahva lähtöoletus jo ennen tutkimustyön aloittamista. Idealisoina Piikkilä-narratiivi tunnistetaan jossain muodossa kaikkien kertojien taholta ja sitä saatetaan analysoida eksplisiittisesti. Tästä johtuen laajensin tutkimuksen edetessä analyysin painopisteen ohi sen, kuinka kollektiivinen representaatio paikasta tunnistetaan ja kuinka sitä tuotetaan. Tarkastelin myös sitä, missä määrin ja millaisissa yhteyksissä tämä representaation koetaan vastaavan kertojien omia henkilökohtaisia paikallisia identiteettejä, ja kertojat kokevat että heidän on sallittua samaistua tunnistamaansa kollektiivisesti tuotettuun representatioon.

Tätä kysymystä tarkasteltaessa toistuivat erityisesti eri tavoin tuotetut paikkaan kiinnittymisen narratiivit. Kokemus paikkaan kuulumisesta ja paikan mieltäminen omaksi vaihtelivat merkittävästi riippuen siitä, koettiinko kuuluvuutta suhteessa fyysiseen miljööseen rakennuksineen ja luonnonympäristöineen vai sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja yhteisölliseen toimintaan. Jälkimmäisiä tarkasteltaessa on tosin huomioitava, että paikallisten identiteettien tasolla fyysinen ja yhteisöllinen tila kietoutuvat erottamattomasti yhteen. Fyysistä miljöötä kohtaan koetaan helpommaksi muodostaa paikan omaksi kokemisen narratiiveja ja miljööseen sellaisenaan liittyy kielteisiä mielleyhtymiä. Silti myös miljööseen kytkeytyvät kiteytyneet kesä-narratiivit voidaan kertojan taholta sivuuttaa, jos kertoja kokee Piikkilän muuten liian latautuneena paikkana. Yhteisöllistä, sosiaalista tilaa kohtaan vuorovaikutusnarratiiveja muodostettaessa kertojat omaksuvat vaihtelevampia, usein kriittisempiä positioita ja eksplisiittisen pohdinnan merkitys

narratiiveissa korostuu. Toisaalta tunnistan kaikista voimakkaimpien paikkaan kuulumisen ja paikan omaksi kokemisen narratiivien syntyvän nimenomaan suhteessa henkiseen, yhteisölliseen tilaan. Tätä alleviivaa se, kuinka suurin osa kertojista omaksuu ja haluaa omaksua yhteisöllisesti tuotetun paikallisen identiteetin ja representaation paikasta myös omaksi henkilökohtaiseksi paikalliseksi identiteetiksi tai ainakin osaksi sitä. Tiivistäen ymmärrän tutkimuksen keskeiset tulokset ja ydinkohdat siis seuraavasti:

1. Jaetun, kollektiivisen Piikkilä-representaation tuottamisessa keskeisiä merkityksiä saivat Piikkilä tavat, arvot ja normit sekä yhteisön sisäiset narratiivit, joiden avulla synnytettiin yhteisyyttä ja yhteistä paikallista tietoisuutta. Lisäksi tapojen ja normien kautta yhteisyyttä synnytettiin suhteessa paikan ja yhteisön saamiin eksklusiivisuuden ja erityisyyden merkityksiin. Vastakkainasettelu jakoi meihin ja muihin, kirkonkyläläisiin ja piikkiläläisiin, vahvasti yhteisön tietoisuutta itsestään silloinkin, kun näitä merkityksiä tuotettiin ainoastaan implisiittisesti. Rajanvedoilla onkin keskeinen rooli yhteisön määrittäessä, mitä ja millaista oli Piikkilän väki ja miten tämä väki sijoittui suhteessa muuhun maailmaan.

2. Tahtotilaa ja halua omaksua yhteisöllisesti tuotettu paikallinen identiteetti synnyttää paikan saama esteettinen ja toiminnallinen, mutta ennen kaikkea sosiaalinen merkitys. Paikan saadessa suvun ja jopa perheyhteyden merkityksiä voimakasta paikkaan kuulumisen kokemusta tuottaa, paitsi paikassa koettu mielekäs sosiaalinen vuorovaikutus, hauskoina ja kiinnostavina koetut ihmiset, ja tätä kautta syntyvä toiminnallinen yhteisyys, mitä suurimmassa määrin myös paikalle annetut pysyvyyden ja jatkuvuuden merkitykset. Näin yhteisöllisesti tuotetuista paikallisista identiteeteistä tulee myös yksilöllisesti merkityksellisiä.

3. Kollektiivisen paikkarepresentaation omaksuminen ei ole ongelmattonta, ja näennäisestä muuttumattomuudestaan huolimatta kollektiivisesti tuotetusta Piikkilästä käydään jatkuvaa neuvottelua. Neuvottelua käydään rakennuksista ja niiden käyttötarkoituksista, kalustuksesta sekä tavoista, normeista ja käyttäytymismalleista. Tämänkaltaisen neuvottelu saa monia muotoja. Neuvottelu voi olla arkipäiväistä keskustelua tai se voi näyttäytyä purnauksena ja kritisointina. Näin neuvottelulla tuotetaan kollektiivista Piikkilä narratiivia, ja erilaiset Piikkilään kytkeytyvät narratiivit ovat, paitsi itsessään neuvottelua kollektiivisesta paikasta, jo sellaisenaan neuvottelun kohteena. Kollektiivisesti tuotettu Piikkilä-narratiivi määrittää, kuinka paikka tulee ymmärtää ja monilta osin myös, kuinka siitä tulee kertoa. Näin neuvottelua käydään myös yksilöiden tasolla aina haastattelutilanteessa asti sen suhteen, millaisia positioita tulisi omaksua ja millaista tarinaa Piikkilästä välittää: milloin kertojan on ikään kuin sallittua identifioitua kollektiivisesti tuotettuun

idealisoivaan kertomukseen paikasta ja missä määrin hänen on nostettava esiin kriittisiä elementtejä.

Ylipäänsä Piikkilä on kohde, josta olisi löydettävissä vielä runsaasti tarkasteltavaa. Pro gradu -tutkielman rajauksen vuoksi analysointi on kuitenkin lopetettava tähän. Toivoakseni olen tässä tutkielmassa kyennyt avaamaan niitä moninaisia tapoja, joilla ihmiset muodostavat suhteita paikkaan sekä sitä kiehtovaa erilaisten sisältöjen ja latausten verkostoa, joka Piikkilään kytkeytyy.

Lähdeluettelo

Amberg, Anna-Lisa 2003: *"Kotini on linnani": kartano ylemmän porvariston omanakuvana : esimerkkinä Geselliuksen, Lindgrenin ja Saarisen suunnittelema Suur-Merijoki vuodelta 1904.* Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys 2003.

Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka & Laine, Markus 2007: *Tapaustutkimuksen taito.* Helsinki: Gaudeamus cop.

Forselles-Riska, Cecilia af 2006: *Menneisyyden muuttuvat paikat.* Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 218-231.

Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar 1987: *Culture builders: a historical anthropology of middle-class life.* New Brunswick: Rutgers University Press.

Hynynen, Pertti 2003: *Kantaväestö vähemmistöksi: näkymiä ranskalaisiin, saksalaisiin ja italialaisiin lähiökortteleihin.* Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Illman, Ruth 2006: *Momo ja lähikaupan Mohammed. Ihmistenvälisyys symbolisena tilana.* Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu,*

kerrottu. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 110-128.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993: *Diskurssianalyysin aakkoset*.

Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1999: *Diskurssianalyysi liikkeessä*.

Tampere: Vastapaino.

Karjalainen, Pauli Tapani 2006: *Topobiografinen paikan tulkinta*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 83-92.

Keskitalo-Foley, Seija 2006: *Kolme näkökulmaa Lapin paikkana kokemiseen*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 129-146.

Knuuttila, Seppo 2006: *Paikan moneus*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7-10.

Knuuttila, Seppo 2008: *Kylän paikka: uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä*.

Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kolbe, Laura 2014: *Porvari ja Kaupunki*.

<<http://www.kaupunkitutkimuksenseura.fi/kolumni/porvari-ja-kaupunki>.> Viitattu 17.01.2019.

Kurki, Tuulikki 2006: *Kirjoitettu ja luettu kylä Neuvosto-Karjalan kirjallisuudessa*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 249-271.

Kymäläinen, Päivi 2006: *Paikan ajattelun haasteita*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 203-217.

Latvala, Pauliina 2005: *Katse menneisyyteen: folkloristinen tutkimus suvun muistitiedosta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Latvala, Pauliina 2006: *Suvun satumailta katkeruuden kentille*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 171-186.

Lehtonen, Heikki 1990: *Yhteisö*. Tampere: Vastapaino.

McLeod, S. A. 2008: Social roles. <<https://www.simplypsychology.org/social-roles.html>> Viitattu 17.01.2019.

Naukkarinen, Ossi 2006: *Paikallisuus, liikkuvuus ja esteettiset arvot*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 64-81.

Norman, Anna ja Westphal, Helena 2017: Piikkilän kulttuurimaisema on säilyttämisen arvoinen. <<https://www.juvanlehti.fi/2017/03/11/piikkilan-kulttuurimaisema-on-sailyttamisen-arvoinen/>> Viitattu 17.01.2019.

Nuolijärvi, Pirkko & Tiittula, Liisa 2016: *Puheesta tekstiksi: puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Peltonen, Ulla-Maija 2003: *Muistin paikat: vuoden 1918 sisällissodan muistamisesta ja unohtamisesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Siim, Pihla 2006: *Paikkasuhteet maahanmuuttajien kertomuksissa*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 93-109.

Sinikara Kaisa & Suolinna Kirsti 1986: *Juhonkylä: tutkimus pohjoissuomalaisesta*

lestadiolaiskylästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Sinkkonen-Tolppi, Merja 2006: *Kotiseudulle kiinnittyminen nuorten elämän voimavarana*.

Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 147-155.

Tieteen termipankki: *Filosofia:representaatio*.

<<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:representaatio>> Viitattu 17.01.2019.

Tuan, Yi-Fu 2006: *Paikan taju: aika, paikka ja minuus*. Teoksessa Knuuttila, Seppo & Laaksonen, Pekka & Piela, Ulla (toim.): *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 15-30.

Turner, Victor 1974: *Liminal to liminoid in play, flow, and ritual: An essay in comparative symbology*. Teoksessa *Rice Institute Pamphlet – Rice University Studies*, 60, no 3.

<<https://hdl.handle.net/1911/63159>> Viitattu 25.2.2019.

Ukkonen, Taina 2000: *Menneisyyden tulkinta kertomalla: muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Wirilander, Hannele: *Etelä-Savon kartanot*. <<http://kirjasto.mikkeli.fi/etela-savon-kartanot/index.php?page=juva>> Viitattu 17.01.2019.

Liitteet

Liite 1: Kysymysrunko:

Piikkilän fyysinen ympäristö

1. Kuvaile Piikkilän kartanoa. Kuvaile tiluksia. Minkälaisia rakennuksia? Kuinka laaja alue? Kartta rakennuksista.
2. Varhaisin muistikuva?
3. Haastateltavan oma henkilöhistoria. Millä ajanjaksolla käyttänyt Piikkilän kartanoa? Mikä ajanjakso itselle tärkein?
4. Kuinka usein käytiin ja kuinka pitkään oltiin?
5. Kuinka paljon Piikkilässä oli yleensä väkeä?
6. Montako perhettä ja sukuhaaraa? Kuinka ihmiset jakaantuivat yksikköihin?
7. Kuka asui missäkin? Missä eri ihmiset fyysisesti olivat toisiinsa nähden?

Henkilöt

8. Ketkä olivat tekemisissä toisten kanssa enemmän ja ketkä vähemmän?
9. Nouseeko henkilöiden joukosta ketään erityisiä hahmoja? Kuka oli pomo?
10. Millaisia ovat näiden henkilöiden suhteet keskenään? Kuinka he käyttäytyivät toistensa seurassa?
11. Kuinka käyttäydyttiin lasten seurassa?
12. Erosivatko lapset ja aikuiset? Millaiset olivat lasten ja aikuisten väliset suhteet?
13. Missä aikuiset viettivät aikaa? Missä lapset?
14. Kuinka ihmiset yleensä käyttäytyivät toistensa kanssa?
15. Seurustelivatko ihmiset paljon keskenään? Millaisia aiheita keskustelut käsittelivät?

Vuorovaikutus

16. Ketkä olivat eniten äänessä?
17. Kuvaile tilaa, jossa ihmiset yleensä viettivät aikaa ja keskustelivat?
18. Onko jokin keskustelu jäänyt elävänä mieleesi? Kuinka keskustelu virtasi?
19. Oliko aiheita, josta ei puhuttu?
20. Millaisia asioita ihmiset pitivät tärkeinä? Heijastuivatko nämä asiat keskusteluun?
21. Toistuivatko tietyt lausahdukset tai maneerit? Korostuivatko tietynlaiset käytöksenmallit?

Piikkilän arki

23. Millainen oli päivärytmi Piikkilässä?
24. Kuka teki ruuat?
25. Miten Piikkilän rytmi erosi tavallisesta rytmistä esim. kotona?
26. Tehtiinkö Piikkilässä töitä?
27. Pyhäpäivät Piikkilässä?
28. Käytiinkö kirkossa?
29. Millaisia käytännön asioita piti hoitaa? Tuliko riitoja?
30. Millaiset tapahtumat, muutokset ja uudet tuulahdukset rikkoivat Piikkilän arjen?
31. Kuinka muutokset näkyivät?
32. Muutokset ja pysyvyys muuten. Tapahtuiko Piikkilän maisemissa ja tiluksissa muutoksia? Kuinka arvostettiin muuttuvuutta ja pysyvyyttä?

Omat kokemukset Piikilästä paikkana

33. Millaisia fyysisiä aistimuksia Piikkilä tuo mieleesi? Millaisia hajuja, makuja ja tuoksuja?
34. Entä tuntemukset? Osaatko kuvailla millaisia tunteita Piikkilä herättää?
35. Oliko Piikkilä tärkeä paikka? Jos oli, millaiset asiat tekivät Piikkilästä tärkeän?

Sukuyhteisö

36. Kuinka kuvailisit yleisesti Piikkilän ilmapiiriä?
37. Oliko Piikkilässä mielestäsi kanssakäyntiä ihmisten välillä verrattain paljon, vähän vai jotain

sillä väliltä?

38. Oliko Piikkilässä vaikea eristäytyä vai pystyikö muita ihmisiä olemaan tapaamasta? Eristäytyikö kukaan?

39. Olivatko kaikki ihmiset mukana Piikkilän toiminnassa?

40. Koitko että yhteisellä paikalla oli vaikutusta sellaisten ihmisten väleihin, jotka eivät olisi muuten viettäneet aikaa yhdessä?

41. Muistelivatko ihmiset mielellään Piikkilän aikaisempia tapahtumia? Millaisia nämä tapahtumat olivat?

42. Kenelle tapahtumista kerrottiin? Millaisissa tilanteissa tapahtumista kerrottiin? Ketkä tunsivat tapahtumat?

Piikkilä nykyään ja Piikkilä ennen vanhaan

43. Onko aika muuttanut käsityksiäsi Piikkilästä? Miten vertailisit suhdettasi Piikkilään nykyään ja aikaisemmin?

44. Miltä Piikkilä näytti aikaisemmin ja miltä Piikkilä näyttää nyt?

45. Viimeisin muistosi Piikkilästä?

Liite 2: Haastattelut

Olen antanut haastateltaville koodit siinä järjestyksessä kuin viittaan heidän tuottamaansa sisältöön. Ensimmäisenä esiintyvään haastateltavaan viittaan siis koodilla H1, toiseen haastateltavaan H2 ja niin edelleen. Kerran haastateltavan numeroituani viittaan samaan haastateltavaan aina samalla koodilla.

Suoritin yhteensä yksitoista 45min – 3 tunnin mittaista haastattelua. Haastattelut on tehty vuosina 2015-2017. Informanttien yksityisyydensuojan säilyttämiseksi en yksilöi haastattelujen tekoajkoja. Haastattelut on suoritettu kahta lukuunottamatta Helsingissä. Kaikki materiaali on Petteri Sorjosen hallussa ja tuhoaan tutkielman julkaisemisen jälkeen.